

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Γεωγραφίας στο Δημοτικό Σχολείο

Οδηγός Εκπαιδευτικού

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΑΘΗΝΑ 2011

Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το μάθημα της Γεωγραφίας στο Δημοτικό Σχολείο

Οδηγός Εκπαιδευτικού

ΕΣΠΑ 2007-13\Ε.Π. Ε&ΔΒΜ\Α.Π. 1-2-3
«ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21^{ου} αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών,
Οριζόντια Πράξη» MIS: 295450
Με την συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε. Κ. Τ.)

Το παρόν έργο έχει παραχθεί στο πλαίσιο υλοποίησης της Πράξης «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο πρόγραμμα σπουδών, στους Άξονες Προτεραιότητας 1,2,3, -Οριζόντια Πράξη», με κωδικό MIS 295450 και ειδικότερα στο πλαίσιο του Υποέργου 1: «Εκπόνηση Προγραμμάτων Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης και οδηγών για τον εκπαιδευτικό «Εργαλεία Διδακτικών Προσεγγίσεων» με ευθύνη του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή	3
2. Παρουσίαση και τρόπος διάρθρωσης του Προγράμματος Σπουδών Γεωγραφίας	4
2.1. Βασικές γεωγραφικές έννοιες	4
2.2. Βασικές γεωγραφικές διαδικασίες	5
3. Σκοποί και περιεχόμενο της Γεωγραφίας στην Ε΄ και ΣΤ΄ τάξη του δημοτικού σχολείου και προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	6
3.1. Βασικός σκοπός	6
3.2. Περιεχόμενο	7
3.3. Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα	8
3.4. Ανάπτυξη οριζόντιων ικανοτήτων	9
4. Μεθοδολογία της διδακτικής - μαθησιακής διαδικασίας	9
5. Αξιοποίηση Νέων Τεχνολογιών	10
6. Σενάρια/ Σχέδια διδασκαλίας	11
Ε΄ Τάξη	11
1 ^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Το είδος και η ταυτότητα του χάρτη	11
2 ^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Οι θάλασσες, οι ακτές και τα νησιά της Ελλάδας	17
3 ^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Οι συγκοινωνίες στην Ελλάδα	23
ΣΤ΄ τάξη	26
1 ^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Η περιστροφή της Γης	26
2 ^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Μεγάλες πόλεις του πλανήτη	29
3 ^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Αφρική	33
7. Αξιολόγηση	39
7.1. Ο ρόλος της αξιολόγησης	39
7.2. Η αξιολόγηση του ΠΣ Γεωγραφίας	39
7.3. Εργαλεία αξιολόγησης του ΠΣ Γεωγραφίας	41
Α. Κλείδες επιτευγμάτων μαθητή για τις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις	41
Β. Ερωτηματολόγιο εκπαιδευτικού	43
7.4. Κλείδες επιτευγμάτων για συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης	44
Α. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Ε΄ ΤΑΞΗΣ	45
ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΚΑΙ Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ	45
ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΙ ΘΑΛΑΣΣΕΣ, ΟΙ ΑΚΤΕΣ & ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	45
ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΙ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	46
Β. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΣΤ΄ ΤΑΞΗΣ	46
ΕΝΟΤΗΤΑ: Η ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΓΗΣ	46
ΕΝΟΤΗΤΑ: ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ	47
ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΦΡΙΚΗ	47
Γ. Πρότυπο κριτήριο αξιολόγησης μαθητών με ποικιλία τύπων ερωτήσεων	48
ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΚΑΙ Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ	48
8. Εκπαιδευτικό υλικό	51
Έντυπο υλικό για τις προτεινόμενες δραστηριότητες στη Γεωγραφία	51
Ψηφιακό υλικό για τις προτεινόμενες δραστηριότητες στη Γεωγραφία	51
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	55
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-1: Παρεχόμενο εκπαιδευτικό υλικό	56
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ-2: Υλικό για το σχέδιο εργασίας «ΑΦΡΙΚΗ»	71

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Αντικείμενο της επιστήμης της Γεωγραφίας είναι η επιφάνεια της γης τόσο ως φυσικό περιβάλλον (ανάγλυφο, κλίμα, υδρογραφικό δίκτυο, βλάστηση κτλ.) όσο και ως χώρος όπου διαδραματίζονται οι ανθρώπινες δραστηριότητες. Με άλλα λόγια, η επιστήμη της Γεωγραφίας μελετά μια ποικιλία φυσικών και κοινωνικών φαινομένων που συμβαίνουν στο χώρο, ώστε να κατανοήσει και να ερμηνεύσει την κατανομή και τη διαφοροποίησή τους, καθώς και τις μεταξύ τους σχέσεις και αλληλεπιδράσεις. Η Γεωγραφία για να διερευνήσει το αντικείμενο μελέτης της χρησιμοποιεί ένα ευρύ φάσμα ποιοτικών και ποσοτικών μεθόδων (δειγματοληπτικές έρευνες, στατιστική ανάλυση, μαθηματικά μοντέλα, έρευνες αρχείου, ανάλυση περιεχομένου, συνεντεύξεις), καθώς και εργαλεία και τεχνικές, όπως χάρτες, δορυφορικές εικόνες, Συστήματα Γεωγραφικών Πληροφοριών (GIS), επιτόπια παρατήρηση κτλ.

Συγκεκριμένα, το μάθημα της Γεωγραφίας εξηγεί **πού** βρίσκονται οι τόποι, **πώς** οι τόποι και τα τοπία σχηματίστηκαν, **πώς** άνθρωποι και περιβάλλοντα αλληλεπιδρούν και **πώς** μια σειρά από διαφορετικές οικονομίες, κοινωνίες και περιβάλλοντα συνδέονται μεταξύ τους. Επιπλέον, εισάγει τους μαθητές σε μεθόδους έρευνας και τεχνικές για θέματα που αφορούν το χώρο από τον πολύ οικείο και κοντινό μέχρι τον παγκόσμιο.

Το μάθημα της Γεωγραφίας αντλώντας το περιεχόμενό του τόσο από τις Φυσικές επιστήμες (Γεωλογία, Μετεωρολογία, Ωκεανογραφία κτλ) όσο και από τις Κοινωνικές (Ιστορία, Οικονομία, Κοινωνιολογία κτλ) αποτελεί ένα γνωστικό διεπιστημονικό αντικείμενο μάθησης, με βασικό άξονα μελέτης το χώρο εντός του οποίου κατοικεί ο άνθρωπος. Ο άνθρωπος οργανώνει αυτό το χώρο, αναπτύσσει σε αυτόν τις δραστηριότητές του και δημιουργεί τον πολιτισμό του. Επίσης, μετασχηματίζει το χώρο ή τον αλλάζει με βάση τις ανάγκες του, αλλά και αντίστροφα διαφοροποιεί τις ανάγκες του και προσαρμόζεται σε αυτόν με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τόπου. Επομένως, σκοπός της Γεωγραφίας είναι να βοηθήσει τους μαθητές να οικοδομήσουν βασικές έννοιες προκειμένου να κατανοήσουν τις σχέσεις και τις αλληλεξαρτήσεις ανθρώπου και περιβάλλοντος. Επιπλέον, η Γεωγραφία επειδή εξετάζει θέματα που αφορούν τη ζωή του ανθρώπου στο σύγχρονο κόσμο, ο οποίος χαρακτηρίζεται από συνεχή εξέλιξη και αλληλεξάρτηση, συνδέεται με την κοινότητα και τη ζωή σε αυτή. Έτσι, μέσω της διδασκαλίας της Γεωγραφίας ενθαρρύνονται και προωθούνται στόχοι και δραστηριότητες συμβατές με το σκοπό και τη φιλοσοφία του Νέου Σχολείου.

Η Γεωγραφία διδάσκεται ως αυτόνομο μάθημα στην Ε΄ και ΣΤ΄ τάξη του Δημοτικού Σχολείου. Ωστόσο, οι μαθητές διδάσκονται βασικές γεωγραφικές έννοιες και εξοικειώνονται με αντίστοιχες μεθόδους και τεχνικές από την Α΄ μέχρι και τη Δ΄ τάξη στο πλαίσιο του μαθήματος της Μελέτης του Περιβάλλοντος. Οι βασικές αρχές του προγράμματος της Γεωγραφίας στο Δημοτικό Σχολείο είναι:

- Η διδασκαλία της Γεωγραφίας στηρίζεται σε βασικές γεωγραφικές έννοιες, οι οποίες εξετάζονται από τάξη σε τάξη σε διαφορετική χωρική κλίμακα.

- Η παρουσίαση και η αποσαφήνιση των βασικών εννοιών επιτυγχάνεται μέσω της παρουσίασης συγκεκριμένων παραδειγμάτων, με τα οποία εξετάζονται και αναλύονται σχέσεις, αλληλεπιδράσεις και αλληλεξαρτήσεις.
- Η χρήση του χάρτη ως βασικού εργαλείου για την άντληση πληροφοριών και την περιγραφή των γεωγραφικών δεδομένων.
- Η χρήση ποικίλου διδακτικού υλικού (εικονικού, ψηφιακού, οπτικού, γραπτού) επιτρέπει στους μαθητές να συμπληρώνουν και να αποσαφηνίζουν τις εμπειρίες τους, να συστηματοποιούν τις γνώσεις τους και τους παρέχει ευκαιρίες για συμμετοχή σε διαδικασίες διερεύνησης και μάθησης.
- Η χρήση της διερευνητικής μεθόδου και της επίλυσης προβλημάτων ως θεμελιωδών διδακτικών αρχών για την προσέγγιση και μελέτη των γεωγραφικών θεμάτων.
- Η καλλιέργεια κοινωνικών αλληλεπιδράσεων και επικοινωνίας μέσω των συνεργατικών μορφών εργασίας που προωθεί (ομαδική, εταιρική εργασία).
- Η ανάπτυξη ικανοτήτων και δεξιοτήτων σχετικά με τη χρήση λεκτικών, ψηφιακών, ποσοτικών και συμβολικών μορφών δεδομένων (κείμενα, εικόνες, γραφήματα, πίνακες, διαγράμματα και χάρτες).

Στον παρόντα οδηγό εκπαιδευτικού:

- Περιγράφονται οι βασικές γεωγραφικές έννοιες και οι ικανότητες του περιλαμβάνονται στο Πρόγραμμα Σπουδών Γεωγραφίας στην Ε΄ και ΣΤ΄ τάξη αλλά και κατακόρυφα από τάξη σε τάξη.
- Προσδιορίζονται οι ικανότητες που θα πρέπει να αναπτύξουν οι μαθητές, ώστε να είναι γεωγραφικά ενήμεροι, ενεργοί και δημιουργικοί πολίτες του 21^{ου} αιώνα σε μια παγκοσμιοποιημένη κοινωνία.
- Αναφέρονται μεθοδολογικές διδακτικές προτάσεις και στρατηγικές για τη υλοποίηση των σκοπών και στόχων του ΠΣ Γεωγραφίας.
- Προτείνονται τρόποι χρήσης και αξιοποίησης των Νέων τεχνολογιών για τη διδασκαλία της γεωγραφίας (κατάλληλο εκπαιδευτικό λογισμικό, εφαρμογές γεωπληροφορικής, διαδίκτυο, ψηφιακό υλικό του ΥΠΔΒΜΘ).

2. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΚΑΙ ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

Η διδασκαλία της Γεωγραφίας στην υποχρεωτική εκπαίδευση επικεντρώνεται στη διδασκαλία βασικών γεωγραφικών εννοιών και διαδικασιών, οι οποίες επανέρχονται από τάξη σε τάξη εξετάζονται όμως σε διαφορετική χωρική κλίμακα, όπου εμπλουτίζονται και συστηματοποιούνται.

2.1. Βασικές γεωγραφικές έννοιες

1. **Θέση:** η τοποθέτηση χαρακτηριστικών/γεγονότων/φαινομένων στην επιφάνεια της Γης (απόλυτη και σχετική θέση, η σημασία της).
2. **Τόπος:** τα μοναδικά φυσικά χαρακτηριστικά (ανάγλυφο του εδάφους, υδρογραφικό δίκτυο, κλίμα, φυσικοί πόροι, φυσική βλάστηση) και ανθρωπογενή χαρακτηριστικά ενός τόπου (σύνθεση πληθυσμού, είδη παραγωγικής δραστηριότητας, δίκτυα συγκοινωνιών και επικοινωνίας κτλ.).

3. **Χώρος:** η σχέση και η αλληλεπίδραση των τόπων και των δικτύων που δημιουργούνται από τις ροές των πληροφοριών, των ανθρώπων και των αγαθών, καθώς και οι κατανομές που δημιουργούν οι αλλαγές και οι επιπτώσεις για τους ανθρώπους.
4. **Χωρική κλίμακα:** η έκταση του χώρου (προσωπικός, τοπικός, εθνικός και παγκόσμιος) όπου εκτυλίσσονται σχέσεις και αλληλεπιδράσεις, καθώς και η δημιουργία συνδέσεων μεταξύ διαφορετικών χωρικών κλιμάκων.
5. **Περιοχές:** η κατανομή και οι μεταβολές των τόπων στην επιφάνεια της Γης (π.χ. περιοχές της γης χωρίζονται και εξετάζονται με διάφορα κριτήρια π.χ. φυσικά, πολιτικά, πολιτιστικά, οικονομικά, κτλ.).
6. **Αλληλεξάρτηση:** η εξέταση των τόπων σε σχέση με κοινωνικά, οικονομικά, περιβαλλοντικά και πολιτικά στοιχεία.
7. **Φυσικές και ανθρωπογενείς διαδικασίες:** οι αλλαγές που συμβαίνουν στους τόπους, τα τοπία και τις κοινωνίες εξαιτίας μιας σειράς γεγονότων ή δραστηριοτήτων.
8. **Περιβαλλοντικές αλληλεπιδράσεις και αειφόρος ανάπτυξη:** οι δυναμικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος και η σχέση τους με την περιβαλλοντική αλλαγή και την αειφόρο ανάπτυξη.
9. **Πολιτισμική κατανόηση και διαφοροποίηση:** οι διαφορές και οι ομοιότητες μεταξύ ανθρώπων, τόπων, περιβαλλόντων και πολιτισμού και οι επιδράσεις των διαφορετικών αξιών και συμπεριφορών των ανθρώπων σε κοινωνικά, περιβαλλοντικά, οικονομικά και πολιτικά ζητήματα.

2.2. Βασικές γεωγραφικές διαδικασίες

A. Γεωγραφική έρευνα

Η Γεωγραφία δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να ερευνήσουν ζητήματα τόσο σε τοπικό και εθνικό επίπεδο όσο και σε παγκόσμιο. Μέσα από την ερευνητική διαδικασία οι μαθητές ασκούνται:

- ✓ να θέτουν γεωγραφικά ερωτήματα (τι, πού, πώς στο χώρο, γιατί, ποιες είναι οι επιπτώσεις)
- ✓ να αναζητούν και να συλλέγουν πληροφορίες από διάφορες πηγές (βιβλία, διαδίκτυο, έρευνες πεδίου, συνεντεύξεις, εφημερίδες, περιοδικά κτλ)
- ✓ να οργανώνουν και να παρουσιάζουν πληροφορίες

B. Εργασία πεδίου και μάθηση έξω από τη τάξη

Η εργασία πεδίου φέρνει τους μαθητές σε άμεση επαφή με τον πραγματικό κόσμο. Περιλαμβάνει τη συλλογή δεδομένων είτε με τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών (π.χ. χρήση ψηφιακής φωτογραφικής μηχανής και βιντεοκάμερας) είτε με τη χρήση των αισθήσεων (άμεση παρατήρηση, συνεντεύξεις, διαδρομές, χρήση χαρτών κ.ά.). Μέσω του συγκεκριμένου τρόπου εργασίας οι μαθητές:

- ✓ εφαρμόζουν σε πραγματικές καταστάσεις γνώσεις, δεξιότητες και διαδικασίες που αποκτούν κατά τη διδασκαλία
- ✓ αποκτούν πρακτικές γνώσεις και δεξιότητες (π.χ. χρησιμοποιούν ένα χάρτη για να κάνουν μια διαδρομή)
- ✓ αποκτούν την ικανότητα να συλλέγουν και να καταγράφουν πραγματικά δεδομένα

Γ. Χαρτογραφικός, οπτικός και ψηφιακός εγγραμματισμός

Βασικά εργαλεία για την αποτελεσματική διδασκαλία του μαθήματος της Γεωγραφίας είναι ο χάρτης, οι άτλαντες, οι φωτογραφίες, οι αεροφωτογραφίες και οι δορυφορικές εικόνες, τα οποία παρουσιάζουν πληροφορίες αναφορικά με το χώρο, τους τόπους και την ανθρώπινη δραστηριότητα.

Ο χάρτης, ειδικότερα, αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της διδασκαλίας του μαθήματος τόσο ως αντικείμενο διδασκαλίας, αλλά και ως μέσο άντλησης πληροφοριών και κατανόησης σχέσεων και αλληλεξαρτήσεων. Υπ' αυτήν την έννοια η χρήση του πρέπει να ενσωματώνεται σε κάθε θέμα που μελετούν οι μαθητές στο πλαίσιο του μαθήματος της Γεωγραφίας. Η εξοικείωση των μαθητών με τη χρήση του χάρτη σημαίνει ότι οι μαθητές:

- ✓ «διαβάζουν» και κατανοούν τη γλώσσα του χάρτη (σύμβολα, λέξεις, χρώματα, αριθμούς)
- ✓ βρίσκουν θέσεις, κατευθύνσεις και προσανατολισμό
- ✓ κατανοούν ότι οι περιοχές που απεικονίζει είναι σε σμίκρυνση
- ✓ περιγράφουν και συγκρίνουν χαρακτηριστικά τόπων, ανθρώπινες δραστηριότητες και σχέσεις

Με τη βοήθεια των χαρτών, του εικονικού και ψηφιακού υλικού οι μαθητές έχουν την ευκαιρία:

- ✓ να ασκηθούν σε ποικίλες διαδικασίες μάθησης (παρατήρηση, περιγραφή, σύγκριση, ταξινόμηση)
- ✓ να βρίσκουν σχέσεις και αλληλεπιδράσεις
- ✓ να σχεδιάζουν διαδρομές
- ✓ να επιλύουν προβλήματα που σχετίζονται με γεωγραφικά θέματα
- ✓ να ερμηνεύουν δεδομένα που περιλαμβάνονται σε χωρικές πληροφορίες, δομές και διαδικασίες.

Δ. Γεωγραφική επικοινωνία

Μέσα από την επεξεργασία γεωγραφικών ζητημάτων οι μαθητές μαθαίνουν:

- ✓ να χρησιμοποιούν με ακρίβεια τις γνώσεις που απέκτησαν κατά τη διδασκαλία του μαθήματος
- ✓ να συμμετέχουν σε συζητήσεις για σύγχρονα γεωγραφικά θέματα
- ✓ να παρουσιάζουν πληροφορίες για τόπους, ανθρώπινες δραστηριότητες, σχέσεις και αλληλεπιδράσεις με διάφορους τρόπους

3. ΣΚΟΠΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΤΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤΗΝ Ε΄ ΚΑΙ ΣΤ΄ ΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΠΡΟΣΔΟΚΩΜΕΝΑ ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

3.1. Βασικός σκοπός

Ο βασικός σκοπός της διδασκαλίας του Μαθήματος της Γεωγραφίας στην Ε΄ και ΣΤ΄ τάξη του Δημοτικού σχολείου είναι οι μαθητές:

1. να γνωρίσουν τα βασικά γεωγραφικά στοιχεία της Ελλάδας, της Ευρώπης και του κόσμου και να αναγνωρίσουν την ποικιλία τους

2. να αναγνωρίζουν τους χάρτες ως εργαλεία μελέτης του χώρου, να μπορούν να αντλούν πληροφορίες από αυτούς και να τους χρησιμοποιούν αποτελεσματικά στην καθημερινή τους ζωή
3. να δημιουργούν τους δικούς τους χάρτες και άλλες συμβολικές αναπαραστάσεις χρησιμοποιώντας κατάλληλα σύμβολα και υλικά
4. να αναπτύξουν ικανότητες που να τους επιτρέπουν να παρατηρούν, να περιγράφουν και να ερμηνεύουν μορφές και φαινόμενα στην επιφάνεια της γης που αφορούν αλληλεπιδράσεις του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος
5. να αναπτύξουν και να χρησιμοποιούν στην καθημερινότητά τους στάσεις και συμπεριφορές που συμβάλλουν στη προστασία του περιβάλλοντος και στην προοπτική της αειφόρου ανάπτυξης
6. να συνειδητοποιήσουν τη σημασία της συλλογικής δράσης σε τοπική, εθνική και παγκόσμια κλίμακα για την επίλυση προβλημάτων.

3.2. Περιεχόμενο

Το περιεχόμενο του μαθήματος θεμελιώνεται σε βασικές γεωγραφικές έννοιες και διαδικασίες, στις οποίες εισάγονται οι μαθητές από τις προηγούμενες τάξεις και στο πλαίσιο του μαθήματος της Μελέτης του Περιβάλλοντος. Στην Ε΄ και την ΣΤ΄ τάξη του Δημοτικού σχολείου, όπου η Γεωγραφία αποτελεί αυτόνομο μάθημα, οι μαθητές εμβαθύνουν στις έννοιες αυτές και επεκτείνουν τις γνώσεις τους. Το περιεχόμενο των βασικών εννοιών ενσωματώνεται σε τρεις θεματικούς άξονες, οι οποίοι κατά τάξη είναι:

Ε΄ τάξη

A. ΕΝΟΤΗΤΑ: ΧΑΡΤΕΣ (6 ώρες)

Βασικά θέματα διδασκαλίας: Ο χάρτης, τα είδη των χαρτών, η ταυτότητα του χάρτη- τίτλος, υπόμνημα και κλίμακα - προσανατολισμός)

B. ΕΝΟΤΗΤΑ: ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ - ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (23 ώρες)

Βασικά θέματα διδασκαλίας: Η θέση της Ελλάδας, ο οριζόντιος διαμελισμός της Ελλάδας, η ζωή στα νησιά και οι παραθαλάσσιοι οικισμοί της, ο κατακόρυφος διαμελισμός και η ζωή σε ορεινές και πεδινές περιοχές, καιρός, κλίμα και ανθρώπινες δραστηριότητες, ποτάμια - λίμνες της Ελλάδας και η επίδρασή τους στη ζωή των ανθρώπων, χλωρίδα - πανίδα και χαρακτηριστικά οικοσυστήματα στην Ελλάδα, η Ελλάδα μια σεισμογενής χώρα

Γ. ΕΝΟΤΗΤΑ: ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΑΙ Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ (19 ώρες)

Βασικά θέματα διδασκαλίας: ο πληθυσμός της Ελλάδας, γεωγραφική κατανομή και πυκνότητα πληθυσμού, διοικητική διαίρεση της Ελλάδας: Περιφέρειες και δήμοι, η παραγωγή στην Ελλάδα (αγροτική και βιοτεχνική - βιομηχανική παραγωγή), υπηρεσίες στην Ελλάδα(π.χ. μεταφορές και τουρισμός), Κύπρος: το φυσικό και το ανθρωπογενές περιβάλλον, ο Ελληνισμός της διασποράς

ΣΤ΄ τάξη

A. ΕΝΟΤΗΤΑ: Η ΓΗ ΩΣ ΟΥΡΑΝΙΟ ΣΩΜΑ (6 ώρες)

Βασικά θέματα διδασκαλίας: Η Γη ως πλανήτης του ηλιακού μας συστήματος, ο άξονας και οι πόλοι, ο Ισημερινός, οι παράλληλοι κύκλοι και οι μεσημβρινοί της Γης, κινήσεις της Γης και αποτελέσματα

B. ΕΝΟΤΗΤΑ: ΦΥΣΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥ - ΦΥΣΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΣΤΗ ΓΗ (18 ώρες)

Βασικά θέματα διδασκαλίας: Ατμόσφαιρα της γης, κατανομή ξηράς (ήπειροι) και θάλασσας (ωκεανοί), οι μεγάλες οροσειρές και οι πεδιάδες της γης, η ζωή στα οροπέδια των Ιμαλαΐων ή των Άνδεων, τα μεγαλύτερα ποτάμια και οι λίμνες της γης, η σημασία του γλυκού νερού στη ζωή των ανθρώπων, κίνδυνοι από την κακή διαχείριση, κλιματικές ζώνες και κατανομή κλιματικών τύπων στην επιφάνεια της γης, ζώνες βλάστησης στην επιφάνεια της γης, η ζωή στα τροπικά δάση, πολικές περιοχές, ερήμους και στις εύκρατες περιοχές

Γ. ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΙ ΚΑΤΟΙΚΟΙ ΤΗΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΗΠΕΙΡΟΙ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ ΜΑΣ (24 ώρες)

Βασικά θέματα διδασκαλίας: ο πληθυσμός της Γης (κατανομή και πολιτισμικά χαρακτηριστικά), μεγάλες πόλεις του πλανήτη, Ευρώπη, Ασία, Αφρική, Αμερική, Ωκεανία (Project)

3.3. Προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα

Οι μαθητές, μετά το πέρας του δημοτικού σχολείου αναμένεται να έχουν αναπτύξει τις παρακάτω προσδοκώμενες επάρκειες:

1. να αντλούν πληροφορίες από διάφορα είδη χαρτών για να περιγράψουν τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά ενός φυσικού τοπίου της Ελλάδας και του κόσμου συνολικά και κατά ήπειρο
2. να περιγράψουν τη φυσιογνωμία των γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών της Ελλάδας και των ηπείρων, να κάνουν συγκρίσεις και να βρίσκουν τις μεταξύ τους σχέσεις
3. να διαβάζουν κλιματικούς χάρτες και να απαριθμούν βασικά χαρακτηριστικά από κάθε τύπο κλίματος μιας περιοχής της Ελλάδας και του κόσμου.
4. να χρησιμοποιούν διάφορες πηγές (χάρτες, πίνακες, γραφήματα, σχεδιαγράμματα) για να περιγράψουν κατανομές και σχέσεις των φυσικών και ανθρωπογενών χαρακτηριστικών της Ελλάδας και των ηπείρων
5. να αναφέρουν παραδείγματα για να εξηγήσουν τις αλληλεξαρτήσεις φυσικού περιβάλλοντος και ανθρώπινης δραστηριότητας σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο
6. να χρησιμοποιούν κατάλληλο λεξιλόγιο για να περιγράψουν ένα φυσικό τοπίο
7. να συλλέγουν και να οργανώνουν πληροφορίες για να παρουσιάσουν τις εργασίες τους προφορικά, γραπτά ή δημιουργώντας κολλάζ ή αφίσες
8. να συμμετέχουν υπεύθυνα και να συνεργάζονται προκειμένου να παρουσιάσουν τις εργασίες τους
9. να αναπτύξουν δεξιότητες χρήσης των ΤΠΕ για να αναζητήσουν, να συλλέξουν και να οργανώσουν δεδομένα
10. να αξιολογούν αν συγκεκριμένες ανθρώπινες συμπεριφορές συμβάλλουν στην προστασία του περιβάλλοντος και στη αειφόρο ανάπτυξη

3.4 Ανάπτυξη οριζόντιων ικανοτήτων

Παράλληλα με την επίτευξη των παραπάνω στόχων τα προτεινόμενα σχέδια διδασκαλίας Γεωγραφίας συνεισφέρουν στην καλλιέργεια οριζόντιων ικανοτήτων των μαθητών:

- επικοινωνία (ομιλία, ακρόαση, ανάγνωση, γραφή, διάλογος, βιωματικό παιχνίδι)
- χρήση ποικίλων πηγών και εργαλείων
- συνεργασία με άτομα και ομάδες
- κριτική ικανότητα μέσω επεξεργασίας πληροφοριών, δημιουργικής επινόησης και επίλυσης προβλημάτων
- κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη
- εξοικείωση με τις ΤΠΕ και με τις Φυσικές Επιστήμες
- σεβασμός προς το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη
- επαφή με μορφή τέχνης και δημιουργικότητα
- μεταγνωστικές ικανότητες (να πουν πώς έμαθαν)

4. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ – ΜΑΘΗΣΙΑΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ

Η αποτελεσματική διδασκαλία του μαθήματος είναι συνάρτηση μιας σειράς οργανωμένων διδακτικών ενεργειών και μαθητικών δραστηριοτήτων. Η μεθοδολογία που έχει επιλεγεί για το μάθημα της Γεωγραφίας είναι η συνεργατική διερεύνηση, βασικές αρχές της οποίας είναι:

- Η σύνδεση της αποκτηθείσας γνώσης με γεγονότα και φαινόμενα της καθημερινής ζωής και πρακτικής.
- Οι συνεργατικές μορφές εργασίας (ομαδική, εταιρική εργασία) για τη συλλογή, καταγραφή και παρουσίαση δεδομένων, το σχεδιασμό ενός σχεδίου εργασίας ή την επίλυση ενός προβλήματος.
- Η αξιοποίηση και η χρήση των γνώσεων που αποκτούν οι μαθητές σε άλλα γνωστικά αντικείμενα (π.χ. διαγράμματα, υπολογισμός αποστάσεων κτλ).
- Η χρησιμοποίηση διδακτικών πρακτικών που προάγουν την αυτενέργεια, την ανακάλυψη και την έρευνα με βάση γεωγραφικά ερωτήματα.
- Η δημιουργία κατάλληλου κλίματος στην τάξη, ώστε να ενθαρρύνεται η έκφραση των προσωπικών απόψεων, η επιχειρηματολογία και η διατύπωση συμπερασμάτων.
- Η χρήση ποικίλων διδακτικών μέσων για την ενεργοποίηση διαδικασιών μάθησης, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την εφαρμογή τεχνικών εργασίας.
- Η αξιοποίηση κατά τη διδασκαλία των εμπειριών και των βιωμάτων των μαθητών, η οποία θα ορίσει και τις μορφές διαφοροποίησης της διδασκαλίας σύμφωνα με τη φιλοσοφία του Νέου Σχολείου.

5. ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΝΕΩΝ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΩΝ

Ο σύγχρονος τρόπος διδασκαλίας του μαθήματος της Γεωγραφίας απαιτεί τη χρήση των Νέων Τεχνολογιών. Σήμερα, υπάρχουν διαθέσιμοι για εκπαιδευτική χρήση διάφοροι τύποι εφαρμογών τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνιών, όπως τα Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (GIS), η τηλεπισκόπηση, εργαλεία και εφαρμογές του διαδικτύου, εκπαιδευτικά λογισμικά, εφαρμογές υπερμέσων, εικονικά περιβάλλοντα, προσομοιώσεις-οπτικοποιήσεις κτλ. Η σημασία των Νέων Τεχνολογιών για το μάθημα της Γεωγραφίας είναι σημαντική για τους εξής λόγους:

- ✓ Συγκεκριμενοποιούν αφηρημένες έννοιες και διαδικασίες που δεν υποπίπτουν άμεσα στην αντίληψη των μαθητών
- ✓ Δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές να παρατηρήσουν τη γενική εικόνα αλλά και λεπτομέρειες μιας μεγάλης περιοχής ή ολόκληρης της Γης
- ✓ Εμπλουτίζουν τη διδασκαλία, την κάνουν πιο ενδιαφέρουσα και δίνουν κίνητρα ενασχόλησης με διάφορα γεωγραφικά θέματα.
- ✓ Διευκολύνουν τους μαθητές στην αναζήτηση πληροφοριών για ποικίλα γεωγραφικά θέματα.
- ✓ Διευκολύνουν τη σύνδεση γεωγραφικών θεμάτων με άλλες γνωστικές περιοχές και υπ' αυτήν την έννοια εξυπηρετούν τη διεπιστημονικότητα.
- ✓ Δίνουν τη δυνατότητα στους μαθητές να αποκτούν άμεση αντίληψη των συνεπειών που έχουν για τον άνθρωπο φαινόμενα ή γεγονότα (π.χ. οι συνέπειες των πλημμυρών στη ζωή των ανθρώπων).

6. ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΣΕΝΑΡΙΑ / ΣΧΕΔΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Ε΄ΤΑΞΗ

1η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΚΑΙ Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ (90΄)

1. Σκοπός και στόχοι του σχεδίου διδασκαλίας

Γενικός σκοπός

Σκοπός του σχεδίου διδασκαλίας αυτής της ενότητας είναι οι μαθητές να αναγνωρίζουν ότι οι χάρτες είναι μέσα συμβολικής αναπαράστασης της πραγματικότητας αλλά και «εργαλεία» μελέτης του χώρου.

Επιμέρους στόχοι

A. Γνωρίζω και κατανοώ

- προσδιορίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά ενός χάρτη
- αντλούν πληροφορίες από διάφορα είδη χαρτών χρησιμοποιώντας το υπόμνημα

B. Διερευνώ και εντοπίζω

- διακρίνουν διάφορα είδη χαρτών και συσχετίζουν κάθε χάρτη με τις πληροφορίες που παρέχει
- συγκρίνουν χάρτες διαφορετικής κλίμακας της ίδιας περιοχής

Γ. Επικοινωνώ και συνεργάζομαι

- συνεργάζονται εταιρικά ή σε ομάδες, επικοινωνούν γραπτά ή προφορικά, ανακοινώνουν απόψεις και συμπεράσματα, παρουσιάζουν το αποτέλεσμα της εργασίας τους

Δ. Σύνδεση με τη ζωή

- χρησιμοποιούν το χάρτη για να επιλύσουν προβλήματα καθημερινής ζωής

2. Εκπαιδευτική μέθοδος και τεχνικές

Ως καταλληλότερη εκπαιδευτική μέθοδος έχει επιλεγεί η συνεργατική διερεύνηση. Ως εκπαιδευτικές τεχνικές χρησιμοποιούνται: ερωτήσεις και απαντήσεις, γεωγραφική έρευνα, ομαδική εργασία, συζήτηση, παρουσίαση εργασιών, αξιοποίηση των ΤΠΕ, επίλυση προβλήματος

3. Διάρκεια

Η ενότητα «Χάρτες» έχει διάρκεια 6 διδακτικές ώρες. Το προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας εντάσσεται σε αυτήν, έχει διάρκεια 2 διδακτικές ώρες (90 λεπτά), επιγράφεται «Το είδος και η ταυτότητα του χάρτη» και είναι το πρώτο χρονικά που διδάσκεται στην ενότητα.

4. Ανάπτυξη σχεδίου διδασκαλίας

Προαπαιτούμενη γνώση

Οι μαθητές γνωρίζουν από προηγούμενη τάξη τη διάκριση μεταξύ πολιτικού και γεωμορφολογικού χάρτη και την έννοια του υπομνήματος.

Περιγραφή δραστηριοτήτων

Δραστηριότητα 1 – Ανασκόπηση και προσανατολισμός

Παρουσιάζονται στους μαθητές πολιτικός, ιστορικός, γεωμορφολογικός, τουριστικός, και παραγωγικός χάρτης της Ελλάδας. Οι μαθητές ερωτώνται για τι δείχνει κάθε χάρτης, από πού το καταλαβαίνουν και τους ζητείται να τον χαρακτηρίσουν ανάλογα με το περιεχόμενό του.

Δραστηριότητα 2 – Διερεύνηση

Οι μαθητές εργάζονται εταιρικά και καταγράφουν σε πίνακα στο φύλλο εργασίας που τους δίνεται τι δείχνει κάθε είδος χάρτη. Γίνονται ανακοινώσεις.

Δραστηριότητα 3 – Διερεύνηση

Δίνεται στους μαθητές ένας πολιτικός χάρτης του νομού Θεσσαλονίκης χωρίς υπόμνημα (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1). Ερωτώνται αν παρατηρούν να λείπει κάτι από το χάρτη. Καθοδηγούνται να κάνουν την ορθή επισήμανση και συμπληρώνουν εταιρικά τα σύμβολα στο υπόμνημα που τους δίνεται σε φύλλο εργασίας. Γίνονται ανακοινώσεις.

Δραστηριότητα 4 – Εμπέδωση

Οι μαθητές καλούνται εταιρικά να αντιστοιχήσουν λέξεις με σύμβολα υπομνήματος σε άσκηση που τους δίνεται σε φύλλο εργασίας. Γίνονται ανακοινώσεις.

Δραστηριότητα 5 – Διερεύνηση

Η τάξη οργανώνεται σε τέσσερις ομάδες εργασίας. Δίνονται σε κάθε ομάδα τρεις χάρτες της Θεσσαλίας με διαφορετική κλίμακα. Οι μαθητές καλούνται να καταγράψουν τις διαφορές μεταξύ των χαρτών και να τις ανακοινώσουν. Ακολουθεί συζήτηση.

Δραστηριότητα 6 – Εφαρμογή – Επίλυση προβλήματος

Δίνεται σε κάθε ομάδα μια σειρά τεσσάρων χαρτών: δυο πολιτικοί και δυο γεωμορφολογικοί που εστιάζουν στον Παρνασσό με διαφορετική κλίμακα ο καθένας. Οι μαθητές καλούνται να επιλέξουν ποιος είναι ο καταλληλότερος χάρτης που πρέπει να έχουν μαζί τους σε μια εκδρομή που θα περιλαμβάνει και πεζοπορία στον Παρνασσό. Ακολουθούν ανακοινώσεις και συζήτηση.

Δραστηριότητα 7 – Εμπέδωση – Αξιολόγηση

Δίνεται σε κάθε ομάδα ένας «λευκός» χάρτης της Μακεδονίας (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1) με την οδηγία να τον μετατρέψουν σε πολιτικό (ομάδα 1), σε γεωμορφολογικό (ομάδα 2), σε παραγωγικό (ομάδα 3) και σε τουριστικό (ομάδα 4). Κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας μπορούν να συμβουλευούνται το σχολικό άτλαντα ή τους χάρτες που ήδη βρίσκονται αναρτημένοι στην τάξη. Ακολουθούν παρουσιάσεις.

Δραστηριότητα 8 – Αξιολόγηση

Εφόσον υπάρχει η δυνατότητα, οι μαθητές προσεγγίζουν την ιστοσελίδα http://geogr.eduportal.gr/games/thes_magnif_new.htm και εταιρικά παίζουν το παιχνίδι «Φτιάξε το υπόμνημα του χάρτη». Διαφορετικά, προσεγγίζει την ιστοσελίδα ο δάσκαλος και καλεί τους μαθητές έναν-έναν να βοηθήσουν στη συμπλήρωση του υπομνήματος.

Συνοπτικό περίγραμμα της διδασκαλίας

α/α	Υποενότητα διδασκαλίας	Χρόνος	Εκπαιδευτική τεχνική	Διδακτικό –εποπτικό υλικό
1	Εισαγωγική δραστηριότητα – Τα είδη των χαρτών	5'	Ερωτήσεις και απαντήσεις	Χάρτης Ελλάδας πολιτικός, ιστορικός, γεωμορφολογικός, τουριστικός, παραγωγικός
2	Διερεύνηση – Τα στοιχεία κάθε χάρτη	10'	Εταιρική δραστηριότητα – καταγράφουν σε πίνακα τι δείχνει κάθε είδος χάρτη	Φύλλο εργασίας με πίνακα για συμπλήρωση
3	Διερεύνηση – Αξία του υπομνήματος	10'	Εταιρική δραστηριότητα – συμπληρώνουν σύμβολα στο υπόμνημα ενός χάρτη	Χάρτης πολιτικός χωρίς υπόμνημα (Ν. Θεσσαλονίκης – ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1)
4	Εμπέδωση – Έννοια του υπομνήματος	5'	Εταιρική δραστηριότητα – αντιστοιχούν σύμβολα και στοιχεία που υπάρχουν στο υπόμνημα ενός χάρτη	Φύλλο εργασίας με άσκηση αντιστοίχισης
5	Διερεύνηση – Έννοια της κλίμακας του χάρτη	15'	Ομαδική δραστηριότητα – συγκρίνουν χάρτες της ίδιας περιοχής αλλά διαφορετικής κλίμακας – συζήτηση	Χάρτης ίδιας περιοχής σε τέσσερις διαφορετικές κλίμακες
6	Εφαρμογή – Επίλυση προβλήματος	15'	Ομαδική δραστηριότητα – επιλέγουν το είδος του χάρτη που θα χρειαστούν για μια εκδρομή και το αιτιολογούν – συζήτηση	Πολιτικός και γεωμορφολογικός χάρτης της ίδιας περιοχής σε διαφορετικές κλίμακες
7	Εμπέδωση – Αξιολόγηση για τα είδη χαρτών	20'	Ομαδική δραστηριότητα – συμπληρώνουν λευκό χάρτη άγνωστης περιοχής με τα κατάλληλα στοιχεία για κάθε χάρτη – παρουσίαση	Λευκός χάρτης της ίδιας περιοχής (Μακεδονία – ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1)
8	Αξιολόγηση του υπομνήματος	10'	Ατομική δραστηριότητα αξιολόγησης – Παιχνίδι λογισμικού: Φτιάξε το υπόμνημα του χάρτη	Ιστοσελίδα: http://geogr.eduportal.gr/games/thes_mag_nif_new.htm

Αξιολόγηση

Τα ερωτήματα που καθοδηγούν τις δραστηριότητες θα πρέπει στο τέλος της διδασκαλίας να μπορούν να απαντηθούν από τους μαθητές:

- ✓ Μπορούν να αναφέρουν πόσα είδη χαρτών υπάρχουν;
- ✓ Μπορούν να απαριθμήσουν βασικά χαρακτηριστικά κάθε είδους χάρτη;
- ✓ Μπορούν να διαβάσουν το υπόμνημα ενός χάρτη;
- ✓ Μπορούν να εντοπίσουν διαφορές σε χάρτες διαφορετικής κλίμακας;
- ✓ Είναι σε θέση να επιλέξουν το χάρτη που χρειάζονται για συγκεκριμένους λόγους (π.χ. να κάνουν εκδρομή για να δουν τους αρχαιολογικούς χώρους μιας περιοχής ή να περπατήσουν σε ένα βουνό κτλ).

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΚΑΙ Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ

Δραστηριότητα 2 – Διερεύνηση (10')

Καταγράψτε τα βασικά στοιχεία που δείχνει κάθε χάρτης:

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ	ΓΕΩΜΟΡΦΟ- ΛΟΓΙΚΟΣ	ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΣ	ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ

Δραστηριότητα 3 – Διερεύνηση (10')

Συμπληρώστε το σύμβολο κάθε στοιχείου στο χάρτη:

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ	ΣΥΜΒΟΛΟ
Σιδηροδρομική γραμμή	
Ποτάμι	
Βασική εθνική οδός	
Αεροδρόμιο	
Μοναστήρι	
Πολεοδομικό συγκρότημα	
Χωριό	
Κορυφή βουνού	

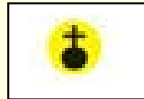
Δραστηριότητα 4 – Εμπέδωση (5')

Αντιστοιχήστε τις λέξεις με τα σύμβολα του υπομνήματος:

λιμάνι

αρχαιολογικός χώρος

σπήλαιο

κάστρο

μοναστήρι

Δραστηριότητα 5 – Διερεύνηση (15')

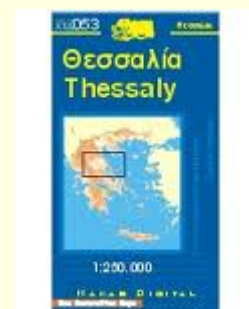
Ποιες διαφορές υπάρχουν μεταξύ των τριών χαρτών;

<http://www.lib.uth.gr>

<http://www.easypedia.gr>

<http://www.e-papyros.gr>

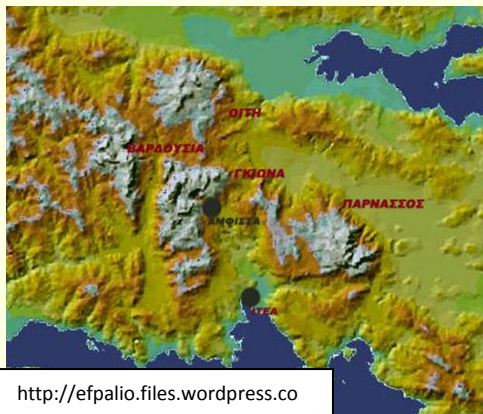
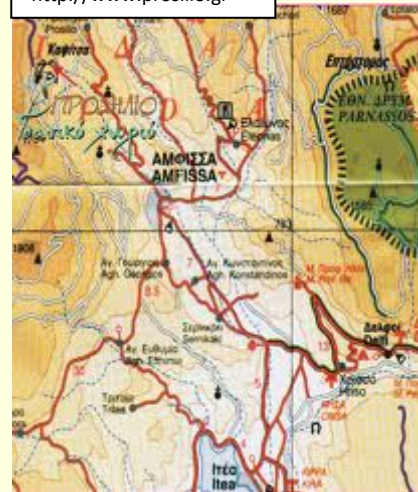
Δραστηριότητα 6 – Εφαρμογή – Επίλυση προβλήματος (15΄)

Ποιον χάρτη θα επιλέξετε για μια εκδρομή που θα περιλαμβάνει και πεζοπορία στον Παρνασσό; Γιατί;

<http://parnassos.net46.n>

<http://www.prosilio.gr>

<http://efpalio.files.wordpress.co>

<http://www.web-greece.gr>

2η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΙ ΘΑΛΑΣΣΕΣ, ΟΙ ΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ (90΄)

1. Σκοπός και στόχοι του σχεδίου διδασκαλίας

Γενικός σκοπός

Σκοπός του σχεδίου διδασκαλίας αυτής της ενότητας είναι οι μαθητές να περιγράψουν τον οριζόντιο διαμελισμό της Ελλάδας με τη βοήθεια χαρτών.

Επιμέρους στόχοι

A. Γνωρίζω και κατανοώ

- ονομάζουν τα μεγάλα ελληνικά πελάγη και τα κυριότερα νησιά, ακρωτήρια, κόλπους, ισθμούς και πορθμούς
- αντλούν πληροφορίες από διάφορα είδη χαρτών
- κατανοούν κείμενα προφορικά, γραπτά, έντυπα και ηλεκτρονικά με θέμα τις θάλασσες, τις ακτές και τα νησιά της Ελλάδας
- παράγουν κείμενα και χρησιμοποιούν το κατάλληλο λεξιλόγιο σχετικά με τις θάλασσες, τις ακτές και τα νησιά της Ελλάδας

B. Διερευνώ και εντοπίζω

- εντοπίζουν στο χάρτη τα μεγάλα ελληνικά πελάγη, τα νησιωτικά συμπλέγματα και βασικά ακτογραφικά στοιχεία

Γ. Επικοινωνώ και συνεργάζομαι

- συνεργάζονται εταιρικά ή σε ομάδες, επικοινωνούν γραπτά ή προφορικά, ανακοινώνουν απόψεις και συμπεράσματα, παρουσιάζουν το αποτέλεσμα της εργασίας τους

Δ. Σύνδεση με τη ζωή

- αναγνωρίζουν τη χρησιμότητα της συγκεκριμένης γνώσης σε προβλήματα που σχετίζονται με ταξίδια εντός της Ελλάδας

2. Εκπαιδευτική μέθοδος και τεχνικές

Ως καταλληλότερη εκπαιδευτική μέθοδος έχει επιλεγεί η συνεργατική διερεύνηση. Ως εκπαιδευτικές τεχνικές χρησιμοποιούνται: ερωτήσεις και απαντήσεις, η γεωγραφική έρευνα, ομαδική εργασία, παρουσίαση εργασιών, αξιοποίηση των ΤΠΕ

3. Διάρκεια

Η ενότητα «Φυσικό περιβάλλον και σχέσεις ανθρώπου – φυσικού περιβάλλοντος στην Ελλάδα» έχει διάρκεια 23 διδακτικές ώρες. Το προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας εντάσσεται σε αυτήν, έχει διάρκεια 2 διδακτικές ώρες (90 λεπτά), επιγράφεται «Οι θάλασσες, οι ακτές και τα νησιά της Ελλάδας» και ακολουθεί το κεφάλαιο «Η θέση της Ελλάδας».

4. Ανάπτυξη σχεδίου διδασκαλίας

Προαπαιτούμενη γνώση

Οι μαθητές κατέχουν βασική γνώση για τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας.

Περιγραφή δραστηριοτήτων

Δραστηριότητα 1 – Εισαγωγική δραστηριότητα

Παρουσιάζονται στο σύνολο της τάξης ο πολιτικός και ο γεωμορφολογικός χάρτης της Ελλάδας. Οι μαθητές καλούνται να δείξουν και να ονομάσουν στους αναρτημένους χάρτες και τους άτλαντές τους σημαντικές θάλασσες, πελάγη, κόλπους, χερσονήσους, ακρωτήρια, πορθμούς και τον Ισθμό της Κορίνθου.

Δραστηριότητα 2 - Διερεύνηση

Προβάλλεται το video της εκπαιδευτικής τηλεόρασης με θέμα τις θάλασσες της χώρας μας. Οι μαθητές εργάζονται εταιρικά και πριν από την προβολή διαβάζουν προσεκτικά τις ερωτήσεις που περιλαμβάνονται σε πίνακα φύλλου εργασίας. Κατά τη διάρκεια της προβολής σημειώνουν με V όσες πληροφορίες είναι σωστές ή λανθασμένες. Αιτιολογούν τις επιλογές τους.

Δραστηριότητα 3 – Διερεύνηση

Η τάξη οργανώνεται σε πέντε ομάδες εργασίας. Δίνεται σε κάθε ομάδα «λευκός» χάρτης της Ελλάδας. Οι μαθητές ομαδικά συμπληρώνουν ομαδικά πελάγη, νησιά, ακρωτήρια, κόλπους και άλλα ακτογραφικά στοιχεία που αξιολογεί ως βασικά ο δάσκαλος. Ακολουθούν οι παρουσιάσεις των ομάδων.

Δραστηριότητα 4 – Εμπέδωση

Δίνεται στους μαθητές ένα φύλλο εργασίας με πίνακα για συμπλήρωση. Στον πίνακα οι μαθητές συμπληρώνουν εταιρικά τα ονόματα νησιών ενταγμένα στο κατάλληλο νησιωτικό σύμπλεγμα της Ελλάδας. Κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας έχουν τη δυνατότητα να συμβουλευούνται όποιο χάρτη έχουν διαθέσιμο. Γίνονται ανακοινώσεις.

Δραστηριότητα 5 – Εμπέδωση

Δίνεται στους μαθητές ένα φύλλο εργασίας με κείμενο που αναφέρεται στα ελληνικά νησιά. Κάθε μαθητής διαβάζει μόνος του κείμενο και απαντά στις ερωτήσεις. Στη συνέχεια εργάζονται εταιρικά και συμπληρώνουν την άσκηση λεξιλογίου.

Δραστηριότητα 6 – Εμπέδωση - Αξιολόγηση

Οι μαθητές εργάζονται σε ομάδες των τεσσάρων. Τους ανακοινώνεται ότι το σχολείο διοργανώνει μία εκδήλωση με θέμα «Οι ομορφιές της πατρίδας μας» και ότι η τάξη τους έχει αναλάβει να φτιάξει μια αφίσα με θέμα «Ελληνικά νησιά: ένας επίγειος παράδεισος».

Δραστηριότητα 7 – Αξιολόγηση

Εφόσον υπάρχει η δυνατότητα, οι μαθητές προσεγγίζουν την ιστοσελίδα <http://geogr.eduportal.gr/askhseis/geoislands.htm> και εταιρικά παίζουν το παιχνίδι «Νησιά της Ελλάδας». Διαφορετικά, προσεγγίζει την ιστοσελίδα ο δάσκαλος και καλεί τους μαθητές έναν-έναν να υποδείξουν στην οθόνη προβολής τα ζητούμενα νησιά.

Συνοπτικό περίγραμμα της διδασκαλίας

α/α	Υποενότητα διδασκαλίας	Χρόνος	Εκπαιδευτική τεχνική	Διδακτικό –εποπτικό υλικό
1	Εισαγωγική δραστηριότητα – θάλασσες, ακτές, και νησιά	10'	Ατομική δραστηριότητα με ερωτήσεις και απαντήσεις - δείχνουν στο χάρτη της Ελλάδας πελάγη, κόλπους, χερσονήσους, ακρωτήρια, πορθμούς και τον Ισθμό της Κορίνθου	Πολιτικός και γεωμορφολογικός χάρτης της Ελλάδας Σχολικός Άτλαντας
2	Διερεύνηση – προβολή video	15'	Εταιρική δραστηριότητα – επιλέγουν από πίνακα σωστές ή λανθασμένες πληροφορίες με βάση την προβολή video	Ιστοσελίδα: http://edutv.gr
3	Διερεύνηση – θάλασσες, ακτές, και νησιά	15'	Ομαδική δραστηριότητα – συμπληρώνουν σε λευκό χάρτη της Ελλάδας δοσμένα πελάγη, νησιά, ακρωτήρια και κόλπους – παρουσίαση	Λευκός χάρτης της Ελλάδας (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1)
4	Εμπέδωση – νησιά	10'	Εταιρική δραστηριότητα – συμπληρώνουν σε πίνακα τα ονόματα νησιών ενταγμένα στο κατάλληλο νησιωτικό σύμπλεγμα της Ελλάδας	Φύλλο εργασίας με πίνακα για συμπλήρωση
5	Εμπέδωση	15'	Ατομική και εταιρική δραστηριότητα – διαβάζουν κείμενο για τα ελληνικά νησιά και α) απαντούν σε ερωτήσεις κατανόησης και β) συμπληρώνουν την άσκηση λεξιλογίου	Φύλλο εργασίας με κείμενο και δραστηριότητες κατανόησης γραπτού κειμένου και λεξιλογίου.
6	Εμπέδωση-Αξιολόγηση	15'	Ομαδική δραστηριότητα – κατασκευή αφίσας	
7	Αξιολόγηση	10'	Ατομική δραστηριότητα – παιχνίδι λογισμικού: Νησιά της Ελλάδας	Ιστοσελίδα: http://geogr.eduportal.gr/askhseis/geoislands.htm

Αξιολόγηση

Ερωτήματα που καθοδηγούν τις δραστηριότητες θα πρέπει στο τέλος της διδασκαλίας να μπορούν να απαντηθούν σε σχέση με τους μαθητές:

- ✓ Είναι ικανοί να εντοπίσουν στο χάρτη της Ελλάδας πελάγη, κόλπους, χερσονήσους, ακρωτήρια, πορθμούς και τον Ισθμό της Κορίνθου;
- ✓ Μπορούν να δείξουν στο χάρτη τα νησιωτικά συμπλέγματα και να αναφέρουν σε ποιο νησιωτικό σύμπλεγμα ανήκει ένα νησί;
- ✓ Μπορούν να εκτιμήσουν τη χρησιμότητα αυτής της γνώσης;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΟΙ ΘΑΛΑΣΣΕΣ, ΟΙ ΑΚΤΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Δραστηριότητα 2 – Διερεύνηση (15')

- Θα παρακολουθήσετε ένα video της εκπαιδευτικής τηλεόρασης με θέμα τις θάλασσες της χώρας μας.
- Διαβάστε προσεκτικά τις ερωτήσεις του παρακάτω πίνακα και καθώς παρακολουθείτε το video σημειώστε V σε όσες πληροφορίες είναι σωστές ή λανθασμένες.
- Μετά θα πρέπει να μπορείτε να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

Σημειώστε	Σωστό	Λάθος
Τα 2/3 της επιφάνειας της γης καλύπτονται από νερό.		
Σύμπλεγμα νησιών είναι πολλά νησιά μαζί.		
Στην Ελλάδα έχουμε έξι νησιωτικά συμπλέγματα.		
Το σύμπλεγμα των Κυκλάδων αποτελείται από 17 νησιά.		
Κοντά στο νησί της Μήλου υπάρχει το μεγαλύτερο βάθος της Μεσογείου.		
Οι βασικές ασχολίες των κατοίκων των νησιών είναι η αλιεία και ο τουρισμός.		
Οι θάλασσές μας κινδυνεύουν από βρώμικα υγρά που μπορεί να πέσουν στη θάλασσα και λέγονται λύματα.		

Δραστηριότητα 3 – Διερεύνηση (15')

Συμπληρώστε στο «λευκό» χάρτη της Ελλάδας πού βρίσκονται: Αιγαίο Πέλαγος, Ιόνιο Πέλαγος, Κρήτη, Λέσβος, Κεφαλονιά, Ρόδος, Σάμος, Σκιάθος, Κέρκυρα, Ακρ. Ταίναρο, Ακρ. Σούνιο, Ακρ. Καφηρέας, Ακρ. Άθως, Θερμαϊκός Κόλπος, Παγασητικός Κόλπος, Αμβρακικός Κόλπος, Κορινθιακός Κόλπος.

Δραστηριότητα 4 – Εμπέδωση (10')

Συμπληρώστε στον πίνακα τα ονόματα των νησιών του πλαισίου στο νησιωτικό σύμπλεγμα που ανήκουν. Μπορείτε να συμβουλευέστε όποιο χάρτη θέλετε.

Χίος, Ζάκυνθος, Σκόπελος, Νάξος, Σύρος, Κως, Ιθάκη, Αλόνησος, Λήμνος, Λευκάδα, Πάρος, Σκύρος, Ικαρία, Κάρπαθος, Κάλυμνος

ΚΥΚΛΑΔΕΣ	ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ	ΣΠΟΡΑΔΕΣ	ΕΠΤΑΝΗΣΑ	ΝΗΣΙΑ ΑΝΑΤ. ΑΙΓΑΙΟΥ

Δραστηριότητα 5 – Εμπέδωση (15')

Διαβάστε το παρακάτω κείμενο και απαντήστε στις ερωτήσεις που το συνοδεύουν.

Ελληνικά νησιά (Πηγή: www.visitgreece.gr)

Τα νησιά αποτελούν κύριο μορφολογικό χαρακτηριστικό του ελληνικού χώρου και συστατικό τμήμα του πολιτισμού και της παράδοσης της χώρας. Η ελληνική επικράτεια περιλαμβάνει 6.000 νησιά και νησίδες διάσπαρτα στα πελάγη του Αιγαίου και του Ιονίου, από τα οποία μόνο τα 227 είναι κατοικημένα. Πρόκειται για φαινόμενο μοναδικό στην ευρωπαϊκή ήπειρο.

Το ελληνικό αρχιπέλαγος έχει 7.500 χλμ. ακτών -από τα 16.000 χλμ. που διαθέτει συνολικά η χώρα- που παρουσιάζουν μεγάλη ποικιλομορφία: παραλίες με μήκος πολλών χιλιομέτρων, μικροί κόλποι και ορμίσκοι, αμμώδεις παραλίες με αμμοθίνες, βοτσαλωτές ακτές, παράκτιες σπηλιές με απόκρημνα βράχια και με τη χαρακτηριστική σκούρα άμμο των ηφαιστειογενών εδαφών, παράκτιοι υγρότοποι. Πολλές από τις ακτές αυτές είναι βραβευμένες από το πρόγραμμα «Γαλάζιες Σημαίες της Ευρώπης» και προσφέρονται όχι μόνο για κολύμπι, αλλά και για καταδύσεις, εξερευνήσεις με μάσκα, θαλάσσιο σκι και ιστιοπλοΐα.

Στα ελληνικά νησιά αυτά αναπτύχθηκαν μερικοί από τους παλαιότερους ευρωπαϊκούς πολιτισμούς (Κυκλαδικός, Μινωικός κ.λπ.), γι' αυτό διαθέτουν μοναδικούς αρχαιολογικούς χώρους, ξεχωριστή αρχιτεκτονική κληρονομιά και γοητευτικές τοπικές παραδόσεις ενός πολύχρονου και πολυπρόσωπου πολιτισμού. Εξάλλου, σε αυτά είναι συγκεντρωμένο το 58,5% του συνολικού αριθμού των ξενοδοχειακών μονάδων και το 62,6% των ξενοδοχειακών κλινών όλης της χώρας (2003). Τα στοιχεία αυτά σε συνδυασμό με το εξαιρετικό κλίμα, την ασφάλεια των ελληνικών θαλασσών και τις μικρές αποστάσεις μεταξύ λιμανιών και ακτών, έχουν κάνει τα ελληνικά νησιά διάσημα και εξαιρετικά δημοφιλή στους Έλληνες και ξένους επισκέπτες.

Τα περισσότερα νησιά βρίσκονται στο χώρο του Αιγαίου πελάγους και χωρίζονται σε επτά συμπλέγματα (από βορρά προς νότο): Νησιά Βορειοανατολικού Αιγαίου, Σποράδες, Εύβοια, Νησιά Αργοσαρωνικού, Κυκλάδες, Δωδεκάνησα, Κρήτη. Στο Ιόνιο Πέλαγος βρίσκεται μόνο ένα νησιωτικό σύμπλεγμα, τα Επτάνησα .

Εκτός νησιωτικών συμπλεγμάτων, αλλά με απaráμιλλες φυσικές ομορφίες, είναι τα νησιά Γαύδος, νότια της Κρήτης, Ελαφώνησος, στον Λακωνικό κόλπο και Τριζόνια στον Κορινθιακό κόλπο.

A. Σωστό ή Λάθος; Κυκλώστε τη σωστή απάντηση. Αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

1. Η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα στην Ευρώπη που έχει τόσα πολλά νησιά (1^η παράγραφος)

Σωστό

Λάθος

2. Στα ελληνικά νησιά μπορεί κανείς να συναντήσει σπηλιές που είναι κοντά στις ακτές (2^η παράγραφος)

Σωστό

Λάθος

3. Στα νησιά μπορεί κανείς να ασχοληθεί με διάφορες θαλάσσιες δραστηριότητες (2^η παράγραφος)

Σωστό

Λάθος

4. Τα ελληνικά νησιά δεν τα προτιμούν για διακοπές οι Έλληνες και οι ξένοι τουρίστες (3^η παράγραφος)

Σωστό

Λάθος

5. Στο Ιόνιο Πέλαγος βρίσκονται επτά νησιωτικά συμπλέγματα (4^η παράγραφος)

Σωστό

Λάθος

B. Ποιες λέξεις από το κείμενο έχουν παρόμοια σημασία με τις παρακάτω; Μαντέψτε Το κείμενο θα σας βοηθήσει. Εργαστείτε ανά δύο.

- Σκόρπια, ριγμένα εδώ και εκεί (παράγραφος 1η)
- Τμήμα της θάλασσας, που εισχωρεί μέσα στην ξηρά (παράγραφος 2η)
- Μικρό μέρος της ακτής, όπου η θάλασσα εισχωρεί πιο βαθιά στην ξηρά και είναι ασφαλές μέρος για να αγκυροβολούν τα πλοία (παράγραφος 2η)
- Επίσκεψη, έρευνα τόπων που κανένας δεν τους έχει ποτέ επισκεφτεί (παράγραφος 2η)
- Διάσημα, αγαπητά (παράγραφος 3η)
- Ομάδες νησιών (παράγραφος 4η)

3η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΙ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ (45΄)

1. Σκοπός και στόχοι του σχεδίου διδασκαλίας

Γενικός σκοπός

Σκοπός του σχεδίου διδασκαλίας αυτής της ενότητας είναι οι μαθητές να διακρίνουν τους παράγοντες που επηρεάζουν την κατανομή των συγκοινωνιακών δικτύων στην Ελλάδα και να περιγράψουν την αξία των συγκοινωνιών για την οικονομική, τουριστική και πολιτιστική ανάπτυξη της χώρας.

Επιμέρους στόχοι

A. Γνωρίζω και κατανοώ

- ονομάζουν πόλεις της Ελλάδας που είναι συγκοινωνιακοί κόμβοι
- αντλούν πληροφορίες από διάφορα είδη χαρτών

B. Διερευνώ και εντοπίζω

- εντοπίζουν στο χάρτη ποιες πόλεις της Ελλάδας διαθέτουν αεροδρόμιο, λιμάνι, σιδηροδρομικό σταθμό και βρίσκονται πάνω στο εθνικό οδικό δίκτυο
- εμπλέκονται σε διαδικασίες επίλυσης προβλήματος

Γ. Επικοινωνώ και συνεργάζομαι

- συνεργάζονται εταιρικά ή σε ομάδες, επικοινωνούν γραπτά ή προφορικά, ανακοινώνουν απόψεις και συμπεράσματα, παρουσιάζουν το αποτέλεσμα της εργασίας τους

Δ. Σύνδεση με τη ζωή

- περιγράφουν πώς θα πραγματοποιήσουν συγκεκριμένα ταξίδια εντός Ελλάδας
- αξιολογούν μεγάλα σύγχρονα συγκοινωνιακά έργα

2. Εκπαιδευτική μέθοδος και τεχνικές

Ως καταλληλότερη εκπαιδευτική μέθοδος έχει επιλεγεί η συνεργατική διερεύνηση. Ως εκπαιδευτικές τεχνικές χρησιμοποιούνται: η γεωγραφική έρευνα, η ομαδική εργασία, η συζήτηση, η παρουσίαση εργασιών.

3. Διάρκεια

Η ενότητα «Ανθρωπογενές περιβάλλον της Ελλάδας και ο Ελληνισμός» έχει διάρκεια 19 διδακτικές ώρες. Το προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας εντάσσεται σε αυτήν, έχει διάρκεια 1 διδακτική ώρα (45 λεπτά), επιγράφεται «Οι συγκοινωνίες στην Ελλάδα» και προηγείται του κεφαλαίου «Ο τουρισμός στην Ελλάδα».

4. Ανάπτυξη σχεδίου διδασκαλίας

Προαπαιτούμενη γνώση

Οι μαθητές κατέχουν βασική γνώση για τη θέση των γεωγραφικών διαμερισμάτων της Ελλάδας και ειδικά των νησιωτικών συμπλεγμάτων. Επίσης γνωρίζουν τη μορφολογία του εδάφους της ηπειρωτικής Ελλάδας και γνωρίζουν να χρησιμοποιούν χάρτες για να αντλούν πληροφορίες.

Περιγραφή δραστηριοτήτων

Δραστηριότητα 1 – Διερεύνηση

Οι μαθητές μελετούν εταιρικά το χάρτη που δείχνει τα συγκοινωνιακά δίκτυα από το Σχολικό Άτλαντα. Με βάση το υπόμνημά του εντοπίζουν και δείχνουν το κύριο

οδικό δίκτυο της Ελλάδας, σημαντικούς δρόμους, το σιδηροδρομικό δίκτυο. Συμπληρώνουν σε πίνακα του φύλλου εργασίας ποιες πόλεις της Ελλάδας διαθέτουν αεροδρόμιο, λιμάνι, σιδηροδρομικό σταθμό ή βρίσκονται κοντά σε εθνική οδό.

Δραστηριότητα 2 – Εφαρμογή – Επίλυση προβλήματος

Η τάξη οργανώνεται σε τέσσερις ομάδες εργασίας. Δίνεται σε κάθε ομάδα μια αφηγηρία κι ένας προορισμός ταξιδιού εντός Ελλάδας, καθώς και χάρτες συγκοινωνιακών δικτύων της χώρας (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1). Οι μαθητές συζητούν και αποφασίζουν πώς θα πραγματοποιήσουν το συγκεκριμένο ταξίδι. Ακολουθούν παρουσιάσεις.

Δραστηριότητα 3 – Εφαρμογή – Ανασκόπηση

Δίνονται στους μαθητές κείμενα και εικόνες για τη γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου, για τη ζεύξη Ακτίου-Πρέβεζας, για την Εγνατία Οδό και για την Εθνική Οδό ΠΑΘΕ (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1). Οι μαθητές μελετούν ομαδικά τα κείμενα και καλούνται να καταγράψουν τη συμβολή τους στην ανάπτυξη ορισμένων περιοχών. Κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας έχουν τη δυνατότητα να συμβουλευονται όποιο χάρτη έχουν διαθέσιμο. Ακολουθούν παρουσιάσεις.

Συνοπτικό περίγραμμα της διδασκαλίας

α/α	Υποενότητα διδασκαλίας	Χρόνος	Εκπαιδευτική τεχνική	Διδακτικό –εποπτικό υλικό
1	Διερεύνηση – δίκτυα συγκοινωνιών	15'	Εταιρική δραστηριότητα – συμπληρώνουν σε πίνακα ποιες πόλεις της Ελλάδας διαθέτουν αεροδρόμιο, λιμάνι, σιδηροδρομικό σταθμό και βρίσκονται κοντά σε εθνική οδό.	Φύλλο εργασίας με πίνακα για συμπλήρωση. Σχολικός Άτλαντας
2	Εφαρμογή – Επίλυση προβλήματος	10'	Ομαδική δραστηριότητα – συζητούν και καταγράφουν πώς θα πραγματοποιήσουν ένα συγκεκριμένο ταξίδι εντός Ελλάδας – παρουσίαση	Φύλλο εργασίας με τέσσερα σενάρια ταξιδιού. Χάρτες των συγκοινωνιακών δικτύων στην Ελλάδα. (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1)
3	Εφαρμογή – Ανασκόπηση – σύγχρονα έργα συγκοινωνίας	20'	Ομαδική δραστηριότητα – μελετούν δοσμένα κείμενα και εικόνες για τη γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου, για τη ζεύξη Ακτίου-Πρέβεζας, για την Εγνατία Οδό και για την Εθνική Οδό ΠΑΘΕ – συζήτηση και παρουσίαση	Κείμενα εργασίας και ερωτήματα σε φύλλο εργασίας για την αξία αυτών των έργων. (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1)

Αξιολόγηση

Τα ερωτήματα που καθοδηγούν τις δραστηριότητες θα πρέπει στο τέλος της διδασκαλίας να μπορούν να απαντηθούν σε σχέση με τους μαθητές:

- ✓ Είναι ικανοί να εντοπίσουν στο χάρτη της Ελλάδας πόλεις που είναι σημαντικοί συγκοινωνιακοί κόμβοι;

- ✓ Μπορούν να υποδείξουν με ποια μέσα θα πραγματοποιήσουν ένα ταξίδι μεταξύ συγκεκριμένων πόλεων;
- ✓ Μπορούν να εκτιμήσουν τη σημασία των συγκοινωνιών στην ανάπτυξη ενός τόπου;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΟΙ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Δραστηριότητα 1 – Διερεύνηση (15')

Συμπληρώστε τον πίνακα με τις πόλεις:

Πόλη	Έχει αεροδρόμιο	Έχει λιμάνι	Πηγαίνει εκεί τρένο	Βρίσκεται πολύ κοντά σε εθνική οδό
Αθήνα				
Θεσσαλονίκη				
Καρδίτσα				
Πάτρα				
Άμφισσα				
Ιωάννινα				
Καβάλα				
Φλώρινα				
Λάρισα				
Σπάρτη				

Δραστηριότητα 2 – Εφαρμογή – Επίλυση προβλήματος (10')

Ποια μέσα θα χρησιμοποιήσετε για να πάτε ένα ταξίδι:

- A. από τη Ρόδο στην Κοζάνη
- B. από την Καλαμάτα στη Λήμνο
- Γ. από τη Ζάκυνθο στην Καστοριά
- Δ. από την Αλεξανδρούπολη στο Καρπενήσι

Δραστηριότητα 3 – Εφαρμογή – Ανασκόπηση (20')

Μελετήστε τα κείμενα και τις εικόνες που σας έχουν δοθεί. Καταγράψτε πώς τα έργα αυτά έχουν βοηθήσει στην ανάπτυξη ορισμένων περιοχών. Μπορείτε να συμβουλευέστε όποιο χάρτη θέλετε.

ΣΤ΄ΤΑΞΗ

1η ΕΝΟΤΗΤΑ: Η ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΓΗΣ (45΄)

1. Σκοπός και στόχοι του σχεδίου διδασκαλίας

Γενικός σκοπός

Σκοπός του σχεδίου διδασκαλίας αυτής της ενότητας είναι οι μαθητές να κατανοήσουν ότι η Γη κινείται γύρω από τον εαυτό της (περιστροφή) και να συνδέσουν τη συγκεκριμένη κίνηση με το φαινόμενο ημέρας και νύχτας.

Επιμέρους στόχοι

A. Γνωρίζω και κατανοώ

- περιγράφουν την κίνηση της Γης γύρω από τον εαυτό της (περιστροφή)
- αναγνωρίζουν ότι η εναλλαγή μέρας και νύχτας οφείλεται στην περιστροφή της Γης γύρω από τον άξονά της

B. Διερευνώ και εντοπίζω

- εμπλέκονται σε διαδικασίες παρατήρησης, υπόθεσης, πειραματισμού
- εμπλέκονται σε διαδικασίες επίλυσης προβλήματος και χειρισμού υλικών

Γ. Επικοινωνώ και συνεργάζομαι

- συνεργάζονται σε ομάδες, επικοινωνούν προφορικά, ανακοινώνουν απόψεις και συμπεράσματα
- παίζουν βιωματικά παιχνίδια

Δ. Σύνδεση με τη ζωή

- αντιλαμβάνονται ένα καθημερινό φαινόμενο και μαθαίνουν να το ερμηνεύουν με επιστημονικό τρόπο
- παίζοντας διαμορφώνουν θετική στάση για τις Φυσικές Επιστήμες

2. Εκπαιδευτική μέθοδος και τεχνικές

Ως καταλληλότερη εκπαιδευτική μέθοδος έχει επιλεγεί η συνεργατική διερεύνηση. Ως εκπαιδευτικές τεχνικές χρησιμοποιούνται: ερωτήσεις και απαντήσεις, γεωγραφική έρευνα, ομαδική εργασία, συζήτηση, αξιοποίηση των ΤΠΕ, βιωματικό παιχνίδι

3. Διάρκεια

Η ενότητα «Η Γη ως ουράνιο σώμα» έχει διάρκεια 6 διδακτικές ώρες. Το προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας εντάσσεται σε αυτήν, έχει διάρκεια 1 διδακτική ώρα (45 λεπτά), επιγράφεται «Η περιστροφή της Γης» και προηγείται του κεφαλαίου «Η περιφορά της Γης».

4. Ανάπτυξη σχεδίου διδασκαλίας

Προαπαιτούμενη γνώση

Οι μαθητές γνωρίζουν ότι η Γη έχει γενικά σφαιρικό σχήμα και διαθέτουν εμπειρία από την εναλλαγή μέρας και νύχτας.

Περιγραφή δραστηριοτήτων

Δραστηριότητα 1 – Εισαγωγική δραστηριότητα

Οι μαθητές παρατηρώντας τον παγκόσμιο χάρτη και την υδρόγειο σφαίρα ερωτώνται για το σχήμα της Γης, τους πόλους, τον Ισημερινό, τους παράλληλους κύκλους, τους μεσημβρινούς και τα ημισφαίρια της Γης.

Δραστηριότητα 2 – Προσομοίωση/διερεύνηση

Ομαδική δραστηριότητα. Οι μαθητές κάθονται σε κύκλο στο πάτωμα, ενώ ο δάσκαλος στο κέντρο του κύκλου κρατά μια υδρόγειο σφαίρα την οποία περιστρέφει. Ένας μαθητής ρίχνει φως με φακό στην υδρόγειο σφαίρα, ενώ έχει προηγηθεί συσκότιση του χώρου. Οι μαθητές συζητούν για τη φορά της περιστροφής, για την ταχύτητα περιστροφής και για τη διαδοχή μέρας και νύχτας σε κάθε τόπο.

Δραστηριότητα 3 – Προσομοίωση/διερεύνηση

Εφόσον υπάρχει δυνατότητα οι μαθητές κάθονται σε ομάδες στους ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Εναλλακτικά, ο δάσκαλος προβάλλει την προσομοίωση λογισμικού που αναπαριστά την περιστροφή της Γης και την εναλλαγή μέρας-νύχτας από την ιστοσελίδα http://www.mathima.gr/education/yliko/files_yliko/swf/DayNight.swf. Οι μαθητές παρακολουθούν, σχολιάζουν, συζητούν και επιβεβαιώνουν όσα διαπίστωσαν στην προηγούμενη δραστηριότητα με το φακό και την υδρόγειο σφαίρα.

Δραστηριότητα 4 – Εμπέδωση

Οι μαθητές παίζουν ομαδικό βιωματικό παιχνίδι. Δέκα μαθητές αγκαλιάζονται και περιστρέφονται αναπαριστώντας την κίνηση της «Γης». Ο δάσκαλος με ένα φακό στο χέρι φωτίζει σταθερά προς μια κατεύθυνση στη «Γη» αναπαριστώντας τον ήλιο. Άλλοι δέκα μαθητές παρακολουθούν, αλλά καθένας από αυτούς έχει ένα «ταίρι» στη «Γη». Την ώρα που το φως του φακού πέσει πάνω στο «ταίρι» του σημαίνει ότι σε εκείνο το μέρος είναι μεσημέρι και πρέπει να φωνάξει «τώρα μεσημέρι». Οι μαθητές εναλλάσσουν ρόλους και συνεχίζουν όσο το επιτρέπει ο χρόνος.

Δραστηριότητα 5 – Αξιολόγηση

Ζητείται από τους μαθητές να εξηγήσουν με σκίτσο τη δημιουργία μέρας και νύχτας.

Συνοπτικό περίγραμμα της διδασκαλίας

α/α	Υποενότητα διδασκαλίας	Χρόνος	Εκπαιδευτική τεχνική	Διδακτικό –εποπτικό υλικό
1	Εισαγωγική δραστηριότητα – σύνδεση με προηγούμενες γνώσεις	5'	Ερωτήσεις και απαντήσεις – Οι πόλοι, ο Ισημερινός, οι παράλληλοι κύκλοι, οι μεσημβρινοί, τα ημισφαίρια της Γης	Παγκόσμιος χάρτης Υδρόγειος σφαίρα
2	Προσομοίωση – περιστροφή της Γης, εξήγηση μέρας και νύχτας	10'	Ομαδική δραστηριότητα – οι μαθητές σε κύκλο ρίχνουν φως με το φακό στην υδρόγειο σφαίρα – συζήτηση	Υδρόγειος σφαίρα και φακός, συσκότιση χώρου
3	Προσομοίωση – περιστροφή της Γης	10'	Παρακολούθηση προσομοίωσης λογισμικού - συζήτηση	Ιστοσελίδα: http://www.mathima.gr/education/yliko/files_yliko/swf/DayNight.swf
4	Εμπέδωση	15'	Ομαδική δραστηριότητα – βιωματικό παιχνίδι με αγκαλιασμένους μαθητές που περιστρέφονται και φωτίζονται με φακό	Φακός
5	Αξιολόγηση	5'	Ατομική δραστηριότητα – εξηγούν με σκίτσο τη δημιουργία μέρας και νύχτας	Φύλλο χαρτί

Αξιολόγηση

Τα ερωτήματα που καθοδηγούν τις δραστηριότητες θα πρέπει στο τέλος της διδασκαλίας να μπορούν να απαντηθούν σε σχέση με τους μαθητές:

- ✓ Είναι ικανοί να ερμηνεύσουν την εναλλαγή μέρας–νύχτας με βάση την περιστροφή της Γης;
- ✓ Μπορούν να αποδώσουν το φαινόμενο της εναλλαγής μέρας–νύχτας με κάποιο σκίτσο;
- ✓ Πώς συνεργάστηκαν στις ομάδες;
- ✓ Πώς ανταποκρίθηκαν στις βιωματικές δραστηριότητες;

2η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ (90΄)

1. Σκοπός και στόχοι του σχεδίου διδασκαλίας

Γενικός σκοπός

Σκοπός του σχεδίου διδασκαλίας αυτής της ενότητας είναι οι μαθητές να ονομάζουν και να εντοπίζουν στον παγκόσμιο χάρτη τις μεγαλύτερες πόλεις του πλανήτη.

Επιμέρους στόχοι

A. γνωρίζω και κατανοώ

- ονομάζουν τις μεγαλύτερες πόλεις του πλανήτη
- απαριθμούν βασικά χαρακτηριστικά διαβίωσης των ανθρώπων σε αυτές

B. διερευνώ και εντοπίζω

- προσδιορίζουν τη θέση των μεγάλων πόλεων στον παγκόσμιο χάρτη
- συσχετίζουν τη θέση των μεγάλων πόλεων με χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ηπείρων στις οποίες βρίσκονται (ύπαρξη πεδιάδων, ύπαρξη ποταμών, τύπο του κλίματος, γειτνίαση με θάλασσα)

Γ. επικοινωνώ και συνεργάζομαι

- συνεργάζονται σε ομάδες, επικοινωνούν προφορικά, ανακοινώνουν απόψεις και συμπεράσματα, παρουσιάζουν το αποτέλεσμα της εργασίας τους
- αναπτύσσουν την κριτική τους ικανότητα, αξιολογούν πληροφορίες, αποκτούν ενσυναίσθηση, δραματοποιούν σκηνές

Δ. σύνδεση με τη ζωή

- αντιλαμβάνονται τις συνθήκες ζωής των ανθρώπων στις μεγάλες πόλεις
- συγκρίνουν τη ζωή στις μεγάλες πόλεις του πλανήτη με το δικό τους τόπο κατοικίας

2. Εκπαιδευτική μέθοδος και τεχνικές

Ως καταλληλότερη εκπαιδευτική μέθοδος έχει επιλεγεί η συνεργατική διερεύνηση. Ως εκπαιδευτικές τεχνικές χρησιμοποιούνται: ερωτήσεις και απαντήσεις, διερεύνηση, ομαδική εργασία, συζήτηση, δραματοποίηση

3. Διάρκεια

Η ενότητα «Οι κάτοικοι της Γης και οι ήπειροι του πλανήτη μας» έχει διάρκεια 24 διδακτικές ώρες. Το προτεινόμενο σχέδιο διδασκαλίας εντάσσεται σε αυτήν, έχει διάρκεια 2 διδακτικές ώρες (90 λεπτά), επιγράφεται «Μεγάλες πόλεις του πλανήτη», έπεται των κεφαλαίων για το φυσικό περιβάλλον (μεγάλες πεδιάδες, μεγάλα ποτάμια, κλιματικές ζώνες, ζώνες βλάστησης), διδάσκεται αμέσως μετά το κεφάλαιο «Ο πληθυσμός της Γης και η κατανομή του» και προηγείται των κεφαλαίων που αφορούν τις ηπείρους ξεχωριστά.

4. Ανάπτυξη σχεδίου διδασκαλίας

Προαπαιτούμενη γνώση

Οι μαθητές γνωρίζουν τις ηπείρους και τους ωκεανούς της Γης, τις μεγάλες οροσειρές και πεδιάδες, τα μεγάλα ποτάμια, τις κλιματικές ζώνες και τις ζώνες βλάστησης.

Περιγραφή δραστηριοτήτων

Δραστηριότητα 1 – Εισαγωγική δραστηριότητα

Οι μαθητές παρατηρούν παγκόσμιο πολιτικό χάρτη και καλούνται να κάνουν συνδέσεις με προηγούμενες γνώσεις σχετικά με την κατανομή του πληθυσμού ανά ήπειρο.

Δραστηριότητα 2 – Διερεύνηση

Οι μαθητές μελετούν εταιρικά τον παγκόσμιο πολιτικό και γεωμορφολογικό χάρτη (είτε στον πίνακα είτε στο Σχολικό Άτλαντα) και καλούνται να εντοπίσουν μερικές μεγάλες πόλεις του πλανήτη. Συμπληρώνουν τα ονόματα εταιρικά σε πίνακα του φύλλου εργασίας. Στη συνέχεια γράφουν με ποια κριτήρια εντόπισαν αυτές τις πόλεις. Ακολουθεί συζήτηση.

Δραστηριότητα 3 – Μελέτη περίπτωσης – Σχεδιασμός δραματοποίησης

Η τάξη χωρίζεται σε τέσσερις ομάδες εργασίας. Δίνονται σε κάθε ομάδα κείμενα και φωτογραφίες για: Ρίο Ντε Τζανέιρο, Βομβάη, Τόκιο, Κάιρο (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1). Οι μαθητές μελετούν βασικά στοιχεία πληροφοριών για τη ζωή των ανθρώπων σε κάθε πόλη και προετοιμάζουν από μια δραματοποίηση.

Δραστηριότητα 4 – Παρουσίαση των δραματοποιήσεων

Οι μαθητές αναπαριστούν τις σκηνές που έχουν προετοιμάσει για τη ζωή των ανθρώπων σε καθεμιά από τις τέσσερις πόλεις. Ο χώρος της τάξης διευθετείται ανάλογα, ενώ διάφορα υλικά διατίθενται στους μαθητές. Είναι σημαντικό να ενθαρρύνεται η συμμετοχή όλων των μαθητών της κάθε ομάδας.

Δραστηριότητα 5 – Εμπέδωση

Παρέχονται στις ομάδες αυτοκόλλητα χαρτάκια. Οι μαθητές καλούνται να γράψουν σε αυτά ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των τεσσάρων πόλεων. Στη συνέχεια αναρτούν τα αυτοκόλλητα χαρτάκια σε συνολικό φύλλο στον πίνακα κάτω από τους τίτλους «ομοιότητες» και «διαφορές». Ακολουθεί συζήτηση.

Δραστηριότητα 6 – Εμπέδωση

Με τον ίδιο τρόπο οι ομάδες γράφουν στα αυτοκόλλητα χαρτάκια τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των τεσσάρων πόλεων και του τόπου κατοικίας των μαθητών. Τις αναρτούν σε συνολικό φύλλο στον πίνακα και ακολουθεί συζήτηση.

Συνοπτικό περίγραμμα της διδασκαλίας

α/α	Υποενότητα διδασκαλίας	Χρόνος	Εκπαιδευτική τεχνική	Διδακτικό –εποπτικό υλικό
1	Εισαγωγική δραστηριότητα – σύνδεση προηγούμενες γνώσεις	5'	Ερωτήσεις και απαντήσεις – κατανομή του πληθυσμού στη Γη	Παγκόσμιος πολιτικός χάρτης
2	Διερεύνηση – μεγάλες πόλεις του πλανήτη	15'	Εταιρική δραστηριότητα – μελετούν τον παγκόσμιο χάρτη και εντοπίζουν ποιες νομίζουν ότι είναι μερικές μεγάλες πόλεις – συζήτηση για τα κριτήρια εντοπισμού	Παγκόσμιος πολιτικός και γεωμορφολογικός χάρτης – Φύλλο εργασίας με πίνακα για συμπλήρωση
3	Μελέτη περίπτωσης – Σχεδιασμός δραματοποίησης	20'	Ομαδική δραστηριότητα – μελετούν κείμενα και φωτογραφίες για: Ρίο Ντε Τζανέιρο, Βομβάη, Τόκιο, Κάιρο	Κείμενα και εικόνες από ΜΜΕ (ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1)
4	Παρουσίαση των δραματοποιήσεων	20'	Ομαδική δραστηριότητα – αναπαράσταση σκηνών από τη ζωή σε κάθε πόλη	Καθίσματα, διάφορα υλικά
5	Εμπέδωση	15'	Ομαδική δραστηριότητα – γράφουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια τις διαφορές μεταξύ των τεσσάρων πόλεων και τις αναρτούν σε συνολικό φύλλο στον πίνακα – συζήτηση	Αυτοκόλλητα χαρτάκια
6	Εμπέδωση	15'	Ομαδική δραστηριότητα – γράφουν σε αυτοκόλλητα χαρτάκια τις διαφορές μεταξύ των τεσσάρων πόλεων με τον τόπο κατοικίας των μαθητών και τις αναρτούν σε συνολικό φύλλο στον πίνακα – συζήτηση	Αυτοκόλλητα χαρτάκια

Αξιολόγηση

Ερωτήματα που καθοδηγούν τις δραστηριότητες θα πρέπει στο τέλος της διδασκαλίας να μπορούν να απαντηθούν σε σχέση με τους μαθητές:

- ✓ Είναι ικανοί να αναφέρουν τις μεγάλες πόλεις του πλανήτη;
- ✓ Μπορούν να τις εντοπίσουν στον παγκόσμιο χάρτη;
- ✓ Πώς συνεργάστηκαν στις ομάδες;

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ

Δραστηριότητα 2 – Διερεύνηση (15')

Εντοπίστε στον παγκόσμιο χάρτη μερικές μεγάλες πόλεις του πλανήτη και συμπληρώστε τον πίνακα:

ΠΟΛΗ	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΠΟΛΗ	ΗΠΕΙΡΟΣ

Γιατί θεωρήσατε αυτές τις πόλεις ως μεγάλες; Τις επιλέξατε με τυχαίο τρόπο, τις γνωρίζατε από πριν ή είχατε κάποια κριτήρια που είχατε μάθει από προηγούμενες ενότητες στη Γεωγραφία;

3η ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΑΦΡΙΚΗ (4 διδακτικές ώρες)

1. Επιλογή θέματος

Το θέμα που αναπτύσσεται ως υπόδειγμα και για τις άλλες ηπείρους είναι η Αφρική. Επιλέχθηκε με τα εξής κριτήρια: α) βρίσκεται σχετικά κοντά στη χώρα μας β) προσφέρεται για τη διερεύνηση πολλών διαφορετικών στοιχείων γ) είναι σχετικά «ανεξερευνήτη» κι επομένως εξάπτει τη φαντασία των μαθητών.

2. Σκοπός και στόχοι του σχεδίου εργασίας

Γενικός σκοπός

Σκοπός του σχεδίου εργασίας είναι οι μαθητές να αποκτήσουν βασικές γνώσεις για την Αφρική και να εξοικειωθούν με τρόπους αναζήτησης, σύνθεσης και παρουσίασης πληροφοριών.

Επιμέρους στόχοι

A. γνωρίζω και κατανοώ

- ονομάζουν τις μεγαλύτερες χώρες και πόλεις της Αφρικής
- απαριθμούν βασικά χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος της Αφρικής
- περιγράφουν τα προβλήματα διαβίωσης των ανθρώπων στην Αφρική

B. διερευνώ και εντοπίζω

- προσδιορίζουν τη θέση των μεγάλων πόλεων στο χάρτη της Αφρικής
- συσχετίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά του φυσικού περιβάλλοντος με τις συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων

Γ. επικοινωνώ και συνεργάζομαι

- συνεργάζονται σε ομάδες, επικοινωνούν προφορικά, ανακοινώνουν απόψεις και συμπεράσματα, παρουσιάζουν το αποτέλεσμα της εργασίας τους
- παρακολουθούν κριτικά προφορικές παρουσιάσεις, θέτουν ερωτήματα και ζητούν διευκρινίσεις
- αναπτύσσουν την κριτική τους ικανότητα, αξιολογούν πληροφορίες, αποκτούν ενσυναίσθηση, δραματοποιούν σκηνές

Δ. σύνδεση με τη ζωή

- αντιλαμβάνονται τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αφορούν τα φυσικά οικοσυστήματα της Αφρικής
- συγκρίνουν τον τρόπο ζωής των κατοίκων της Αφρικής με το δικό τους

3. Σχεδιασμός εργασίας και συγκρότηση ομάδων

Οι ομάδες των μαθητών που προτείνεται να συγκροτηθούν στην τάξη είναι πέντε: ΓΕΩΓΡΑΦΟΙ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΟΙ, ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ, ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ, ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ. Κάθε ομάδα ερευνά και εντοπίζει πληροφοριακό και οπτικοακουστικό υλικό για το θέμα που υπονοεί το όνομα της ομάδας:

- οι ΓΕΩΓΡΑΦΟΙ ασχολούνται με τα χαρακτηριστικά του ανάγλυφου της Αφρικής
- οι ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΟΙ ασχολούνται με τα κύρια προβλήματα στη διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων

- οι ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ασχολούνται και αναδεικνύουν τα κύρια προβλήματα στη ζωή των ανθρώπων της Αφρικής
- οι ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ασχολούνται και αναζητούν στοιχεία για την ιστορία της αφρικανικής ηπείρου από τα αρχαία ως τα σύγχρονα χρόνια
- οι ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ ασχολούνται με αξιοθέατα σε μεγάλες πόλεις της Αφρικής, που αποτελούν πόλους έλξης τουριστών

Μετά τον εντοπισμό του κατάλληλου υλικού κάθε ομάδα σε ποια στοιχεία θα εστιαστεί και με ποιον τρόπο θα τα παρουσιάσει στην ολομέλεια της τάξης.

4. Υλοποίηση της εργασίας και παρουσίαση

Προαπαιτούμενα στοιχεία

Ο χωρισμός των μαθητών σε ομάδες μπορεί να γίνει ελεύθερα. Ωστόσο, στη συνέχεια πρέπει να ληφθούν μέτρα, ώστε να υπάρχει κάποια ανομοιογένεια ως προς τη σύνθεση των μελών της ομάδας (μαθησιακές ικανότητες, φύλο, ενδιαφέροντα των παιδιών, ρυθμός εργασίας κτλ.).

Επειδή η συνεργασία των παιδιών στην ομάδα δεν πρέπει να θεωρείται αυτονόητη, θα μπορούσαν να δοθούν οδηγίες, ώστε να διευκολύνεται η συζήτηση μεταξύ των μελών και να διασφαλίζεται η συμμετοχή κάθε μέλους στο έργο της ομάδας

Αυτό θα διευκόλυνε τον καταμερισμό των εργασιών, θα βελτιώνει τη συνεργασία εντός των ομάδων και θα εξασφάλιζε την επάρκεια του χρόνου. Σε περίπτωση που δεν υπάρχουν αυτές οι προϋποθέσεις, ενδεχομένως να χρειαστεί μια αρχική ώρα επιπλέον προετοιμασίας.

Περιγραφή δραστηριοτήτων ανά διδακτική ώρα

Δραστηριότητες 1^{ης} ώρας

α) Ο δάσκαλος προβάλλει την παρουσίαση που διατίθεται και αποτελεί μετάφραση-διασκευή της συγγραφικής ομάδας μιας παρουσίασης που είναι αναρτημένη στην ιστοσελίδα <http://africa.pppst.com> (Free Presentations in PowerPoint format & Free Games for Kids /Welcome to Africa/Overviews)

β) Προτείνεται ο χωρισμός των μαθητών στις πέντε ομάδες: ΓΕΩΓΡΑΦΟΙ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΟΙ, ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ, ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ, ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ. Η συγκρότηση των ομάδων μπορεί να γίνει κατόπιν προτάσεων των μαθητών με καταιγισμό ιδεών (ενδεικτικά βήματα α) τι σας έρχεται στο μυαλό όταν ακούτε τη λέξη Αφρική; β) ομαδοποίηση λέξεων ή φράσεων, ώστε να προκύψουν οι ομάδες)

γ) Ανακοινώνεται ο ερευνητικός στόχος κάθε ομάδας, όπως περιγράφηκε παραπάνω. Καλό θα είναι οι στόχοι να παρουσιαστούν στον πίνακα με τη μορφή ενός εννοιολογικού χάρτη. Οι μαθητές οργανώνονται και αρχίζουν την έρευνα σε βιβλία, εφημερίδες, εγκυκλοπαίδειες και διαδίκτυο.

Δραστηριότητες 2^{ης} ώρας

α) Οι μαθητές αναζητούν τα στοιχεία που θέλουν με κάθε πρόσφορο τρόπο αξιοποιώντας τη σχολική βιβλιοθήκη και το εργαστήριο πληροφορικής. Ενδέχεται να έχουν φέρει έντυπες πηγές από το σπίτι, όπως άλλωστε και ο δάσκαλος. Η έρευνα και η συνεργασία των ομάδων μπορεί να συνεχίζεται και στο σπίτι.

β) Ο δάσκαλος περιέρχεται την τάξη (ή το εργαστήριο πληροφορικής), συμβουλεύει, κατευθύνει, προτείνει πηγές υλικού και γενικά προσπαθεί να θέσει ορισμένα κριτήρια για την επιλογή των κατάλληλων στοιχείων από κάθε ομάδα.

Στο παράδειγμα της Αφρικής η συγγραφική ομάδα έχει προεπιλέξει τα στοιχεία που υποτίθεται ότι βρήκαν οι μαθητές και τα διαθέτει στο Παράρτημα 2.

Δραστηριότητες 3^{ης} ώρας

α) Οι μαθητές συζητούν στις ομάδες ποια στοιχεία θα επιλέξουν και πώς θα τα παρουσιάσουν στην ολομέλεια. Για να επικεντρώσουν στα σημαντικά συνθέτουν ομαδικά ή έχουν συνθέσει ως εργασία στο σπίτι ένα μικρό κείμενο σχετικό με το θέμα. Οι τρόποι παρουσίασης μπορεί να περιλαμβάνουν τη συμπλήρωση του χάρτη της Αφρικής με τη συμπερίληψη εικόνων, τη δημιουργία αφίσας, την κατασκευή επιτραπέζιου παιχνιδιού με ερωτήσεις, μια δραματοποίηση (συμπεριλαμβανομένης μια δομημένης συζήτησης ή ενός παιχνιδιού ρόλων) ή οποιοδήποτε άλλο τρόπο αποφασίσει κάθε ομάδα μαθητών. Η προετοιμασία της παρουσίασης μπορεί να συνεχιστεί και ως εργασία στο σπίτι.

Στο παράδειγμα της Αφρικής τα υποτιθέμενα τελικά κείμενα των ομάδων έχουν δοθεί έτοιμα με έκταση γύρω στις 350 λέξεις το καθένα. Οι μαθητές θα τα μοιραστούν ανάλογα με το θέμα, ένα ο καθένας (5X5=25 κείμενα), θα τα μελετήσουν, θα αξιολογήσουν ποια στοιχεία είναι σημαντικά και θα συζητήσουν πώς θα τα παρουσιάσουν στην ολομέλεια της τάξης.

β) Ο δάσκαλος καθιστά σαφές ότι δεν είναι δυνατό να παρουσιαστεί όλο το υλικό που προήλθε από την έρευνα. Παροτρύνει τους μαθητές να επικεντρώσουν στα πιο σημαντικά και ενδεχομένως προτείνει τρόπους παρουσίασης. Διαθέτει επίσης τα απαραίτητα υλικά και ενθαρρύνει τη συμμετοχή όλων των μαθητών στις παρουσιάσεις.

Στο παράδειγμα της Αφρικής έχει επιλεγεί ως τρόπος παρουσίασης η ευκολότερη λύση προκειμένου οι ομάδες να εισαχθούν ομαλά σε αυτό τον τρόπο εργασίας. Δίνεται σε κάθε ομάδα ένας χάρτης της Αφρικής, ακόμα καλύτερα σε μεγέθυνση, και ζητείται να συμπληρωθεί με συγκεκριμένα στοιχεία και εικόνες.

Δραστηριότητες 4^{ης} ώρας

α) Οι ομάδες παρουσιάζουν τις εργασίες τους. Ο χώρος της τάξης διευθετείται ανάλογα, ενώ ορίζεται αυστηρά ο χρόνος παρουσίασης στα 8', ώστε όλες οι ομάδες να προλάβουν να παρουσιάσουν μέσα σε αυτή τη διδακτική ώρα.

Στο παράδειγμα της Αφρικής κάθε ομάδα παρουσιάζει το χάρτη που έφτιαξε, ο οποίος υποτίθεται ότι περιλαμβάνει τα βασικότερα σημεία του υποθέματος που έχει ερευνήσει. Στο χρόνο που έχει (8') κάθε ομάδα μπορεί να περιλάβει και συμπληρωματικό τρόπο παρουσίασης, όπως μια σχετική αφίσα ή ένα παιχνίδι ρόλων. Είναι αναμενόμενο και ευκαίριο ότι με την αυξανόμενη εμπειρία των μαθητών οι τρόποι παρουσίασης σταδιακά θα εξελίσσονται και θα ποικίλλουν.

β) Μετά τις παρουσιάσεις κάθε μαθητής συμπληρώνει ατομικά την «ταυτότητα της Αφρικής», που χρησιμεύει ταυτόχρονα ως μέσο ανασκόπησης και ως μέσο αξιολόγησης της εργασίας.

ΦΥΛΛΟ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗΣ: ΑΦΡΙΚΗ

Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΑΦΡΙΚΗΣ	
Ημισφαίριο:	
Ωκεανοί και θάλασσες που περιβάλλουν την Αφρική:	
Οροσειρές και βουνά:	
Έρημοι:	
Ποταμοί:	
Από τι κινδυνεύουν τα τροπικά δάση;	
Κράτη Αφρικής:	
Φυλές:	
Σημαντικά ιστορικά γεγονότα :	
Σημαντικός αρχαίος πολιτισμός:	
Προβλήματα:	

Συνοπτικό περίγραμμα του σχεδίου εργασίας

α/α	Υποενότητα διδασκαλίας	Χρόνος	Εκπαιδευτική τεχνική	Διδακτικό – ελοπτικό υλικό
1 ^η ώρα	Εισαγωγική δραστηριότητα – προβολή παρουσίασης	15'	Προβολή – ερωτήσεις και απαντήσεις	Παρουσίαση που διατίθεται από τη συγγραφική ομάδα
	Κατανομή μαθητών σε ομάδες	15'	Καταιγισμός ιδεών (τελική πρόταση: ΓΕΩΓΡΑΦΟΙ, ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΟΙ, ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ, ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ, ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ)	Διευθέτηση θρανίων και καθισμάτων
	Ανακοίνωση ερευνητικών στόχων	15'	Εννοιολογική χαρτογράφηση	Πίνακας, τετράδια
2 ^η ώρα	Αναζήτηση στοιχείων	45'	Ομαδική δραστηριότητα με εσωτερικό καταμερισμό εργασίας σε κάθε ομάδα	βιβλία, εφημερίδες, εγκυκλοπαίδειες και Η/Υ με σύνδεση στο διαδίκτυο
	Προσφορά δασκάλου		Παροχή οδηγιών και ενθάρρυνση	Διάθεση πρόσθετου υλικού και προτάσεις ιστοσελίδων
3 ^η ώρα	Τελική σύνθεση υλικού	15'	Σύνθεση σύντομων κειμένων	τετράδια
	Συζήτηση για τον τρόπο παρουσίασης	15'	Ομαδική συζήτηση και λήψη απόφασης	τετράδια
	Προετοιμασία παρουσίασης	15'	Δημιουργία σχεδίων, συμπλήρωση χαρτών, εκτυπώσεις εικόνων	Χάρτης, μαρκαδόροι, Η/Υ, υφάσματα
4 ^η ώρα	Παρουσίαση εργασιών	5Χ8' = 40'	Λόγος, Εικόνες, Χάρτες, Δραματοποιήσεις, Παιχνίδια	Χάρτης, μαρκαδόροι, Η/Υ, υφάσματα, αντικείμενα
	Συμπλήρωση ταυτότητας	5'	Συμπλήρωση «ταυτότητας της Αφρικής»	Φύλλο ανασκόπησης-αξιολόγησης

5. Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση των μαθητών ήδη έχει δρομολογηθεί με τη συμπλήρωση της «ταυτότητας της Αφρικής» μετά τις παρουσιάσεις των ομάδων. Ωστόσο, οι καταγεγραμμένες παρατηρήσεις του δασκάλου και η παρεχόμενη κλίδα επιτευγμάτων μαθητή σε συνδυασμό με ένα μικρό διαγνωστικό τεστ θα αξιολογούσε πιο συστηματικά δεξιότητες και γνώσεις αντίστοιχα.

Ερωτήματα που καθοδηγούν τις δραστηριότητες θα πρέπει στο τέλος της διδασκαλίας να μπορούν να απαντηθούν σε σχέση με τους μαθητές:

- ✓ Μπορούν να εντοπίσουν στο χάρτη την Αφρική και να ονομάσουν τους ωκεανούς και τις θάλασσες που την περιβάλλουν;
- ✓ Είναι ικανοί να αναφέρουν τις μεγάλες πόλεις της Αφρικής;
- ✓ Μπορούν να εντοπίσουν στο χάρτη σημαντικά στοιχεία από το ανάγλυφο της Αφρικής (τροπικά δάση, βουνά, ποταμούς);
- ✓ Μπορούν να απαριθμήσουν βασικά προβλήματα των κατοίκων της Αφρικής;

- ✓ Πώς συνεργάστηκαν στις ομάδες; Παρουσιάστηκαν προβλήματα;
- ✓ Έδειξαν ενδιαφέρον; Έφεραν δικές τους πηγές υλικού; Εργάστηκαν στο σπίτι;
- ✓ Πώς ήταν οι παρουσιάσεις; Ξέφυγαν από τον προτεινόμενο τρόπο; Είχαν πρωτοτυπία;

7. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ

7.1. Ο ρόλος της αξιολόγησης

Η αξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο κάθε εκπαιδευτικής διαδικασίας και σκοπός της είναι η παροχή πληροφοριών σχετικά με το βαθμό επίτευξης των στόχων τόσο του Προγράμματος Σπουδών όσο και της διδασκαλίας και της μάθησης. Μέσω της αξιολόγησης επιδιώκεται:

- Να προσδιοριστούν βασικά θέματα του ΠΣ που είναι συγκεχυμένα ή περιττά, παρουσιάζουν δυσκολίες ή επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας.
- Να προσδιοριστεί η καταλληλότητα και το αποτέλεσμα των διδακτικών δραστηριοτήτων.
- Να αποτιμηθεί ο βαθμός επίτευξης των διδακτικών στόχων και η έκταση των γνώσεων και των ικανοτήτων που απέκτησαν οι μαθητές μετά από τη διδασκαλία ενός συγκεκριμένου περιεχομένου μάθησης (έννοια, δεξιότητα, τεχνική).
- Να πληροφορηθούν οι εκπαιδευτικοί για τα αποτελέσματα του έργου τους και επομένως να ανατροφοδοτηθεί η διδακτική πράξη με σκοπό τη συνεχή βελτίωσή της.
- Να πληροφορηθούν οι ίδιοι οι μαθητές κατά πόσο κατέκτησαν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα.
- Να προσδιοριστούν οι αλλαγές που πρέπει να γίνουν τόσο σε επίπεδο διδακτικών στόχων όσο και σε επίπεδο διδακτικών στρατηγικών για αποτελεσματικότερη διδασκαλία και μάθηση.

Επομένως, η αξιολόγηση γίνεται σε διαφορετικά επίπεδα (Πρόγραμμα Σπουδών, διδασκαλία), για διαφορετικούς σκοπούς και παίρνει διαφορετικές μορφές (διαγνωστική αξιολόγηση, κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας – διαμορφωτική, τελική αξιολόγηση).

Η αξιολόγηση για να έχει ολοκληρωμένα και τεκμηριωμένα αποτελέσματα χρειάζεται να περιλαμβάνει όχι μόνο το γνωστικό τομέα αλλά και όλες τις άλλες (ψυχοκινητικές, συναισθηματικές) ικανότητες (επάρκειες) του μαθητή, αφού η γνώση προσεγγίζεται ως ολότητα.

7.2. Η αξιολόγηση του ΠΣ Γεωγραφίας

Η αξιολόγηση ενός Προγράμματος Σπουδών αποτελεί έναν επιμέρους τομέα της αξιολόγησης που διέπει το διδακτικό έργο και στόχο έχει τη βελτίωσή του με βάση:

- τη χρησιμότητα της γνώσης στο πλαίσιο της καθημερινής ζωής
- τη σχέση της γνώσης με τα ενδιαφέροντα και τις ανησυχίες των μαθητών
- την απόκτηση της γνώσης σε ομαδοσυνεργατικό πλαίσιο
- τη σύνδεση της γνώσης με τις ΤΠΕ
- την οργανική σύνδεση του σχολείου με την κοινότητα
- τη διαφοροποιημένη διδασκαλία

Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η αξιολόγηση του ΠΣ Γεωγραφίας (διαμορφωτική και τελική), η οποία θα γίνει από τους εκπαιδευτικούς που θα το εφαρμόσουν κατά

τη διάρκεια της πιλοτικής φάσης (2011-12) σε συνεργασία με τους εμπειρογνώμονες του αντικειμένου.

Για την επίτευξη των σκοπών της αξιολόγησης του ΠΣ Γεωγραφίας θα χρησιμοποιηθούν διάφορες ποιοτικές και ποσοτικές τεχνικές με σκοπό τη συλλογή πληροφοριών που θα βοηθήσουν στη βελτίωση του ίδιου του Προγράμματος, των διδακτικών στρατηγικών, καθώς και στη λήψη μέτρων που θα προωθούν αποτελεσματικότερα τη μάθηση.

Όσον αφορά τη Γεωγραφία, έχουν κατασκευαστεί τα εξής εργαλεία αξιολόγησης:

(α) του προτεινόμενου Προγράμματος Σπουδών Γεωγραφίας

- κλείδες επιτευγμάτων με κλειστές ερωτήσεις (επί του συνόλου των στόχων κάθε τάξης), στις οποίες οι εκπαιδευτικοί θα αναγράφουν το ποσοστό των μαθητών που κατέκτησαν κάθε στόχο
- ερωτηματολόγιο, στα οποία οι εκπαιδευτικοί θα περιγράφουν τα πλεονεκτήματα, τα μειονεκτήματα, τις δυσκολίες του προτεινόμενου Προγράμματος Σπουδών και θα κάνουν προτάσεις για την αντιμετώπισή τους

(β) των αναμενόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων

- ενδεικτικές κλείδες επιτευγμάτων με κλειστές ερωτήσεις για συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες, στις οποίες οι εκπαιδευτικοί θα αναγράφουν με αριθμητική κλίμακα το βαθμό επίτευξης συγκεκριμένων στόχων από τους μαθητές
- πρότυπο κριτήριο αξιολόγησης μαθητών με ποικιλία τύπων ερωτήσεων

7.3. Εργαλεία αξιολόγησης του Π.Σ. Γεωγραφίας

Α. Κλείδες επιτευγμάτων μαθητή για τις Ε΄ και ΣΤ΄ τάξεις

ΚΛΕΙΔΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΩΝ ΜΑΘΗΤΗ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Ε΄ ΤΑΞΗΣ

Εκτιμήστε σε ποιο βαθμό οι μαθητές σας στο τέλος της σχολικής χρονιάς έχουν καταφέρει:		
α/α	Εκπαιδευτικός στόχος	Ποσοστό μαθητών
1	Να κατηγοριοποιούν χάρτες	
2	Να ερμηνεύουν το υπόμνημα ενός χάρτη	
3	Να περιγράφουν με απλά λόγια τι μας λέει η κλίμακα ενός χάρτη	
4	Να προσανατολίζονται στο χώρο με τη βοήθεια του χάρτη και της πυξίδας	
5	Να εντοπίζουν την Ελλάδα σε χάρτες διαφορετικής κλίμακας	
6	Να αναφέρουν και να προσδιορίζουν τα σύνορα της Ελλάδας σε ένα χάρτη	
7	Να αναφέρουν τα πλεονεκτήματα της γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας	
8	Να δείχνουν στο χάρτη της Ελλάδας σημαντικά πελάγη, χερσονήσους, κόλπους, ακρωτήρια, πορθμούς και τον Ισθμό της Κορίνθου	
9	Να εντοπίζουν στο χάρτη τα ελληνικά νησιωτικά συμπλέγματα με τα μεγαλύτερα νησιά τους	
10	Να ονομάζουν και να εντοπίζουν στο χάρτη τη θέση των κύριων ορεινών όγκων και των πεδιάδων της Ελλάδας	
11	Να προσδιορίζουν ορισμένες επιδράσεις του ανάγλυφου στις ανθρώπινες δραστηριότητες	
12	Να προσδιορίζουν τα στοιχεία του καιρού και να περιγράφουν τις καιρικές συνθήκες που επικρατούν σε μία περιοχή	
13	Να διαβάζουν απλούς χάρτες μετεωρολογικών δελτίων	
14	Να διακρίνουν τις έννοιες καιρός και κλίμα	
15	Να περιγράφουν τα γενικά χαρακτηριστικά του κλίματος της Ελλάδας	
16	Να περιγράφουν τους κλιματικούς τύπους που παρουσιάζονται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας	
17	Να αναφέρουν τους παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται το κλίμα μιας περιοχής	
18	Να προσδιορίζουν στο χάρτη και να ονομάζουν τους μεγαλύτερους ποταμούς της Ελλάδας	
19	Να προσδιορίζουν στο χάρτη και να ονομάζουν τις μεγαλύτερες λίμνες της Ελλάδας	
20	Να συσχετίζουν τις κλιματικές ζώνες και τις ζώνες βλάστησης στο χάρτη της Ελλάδας	
21	Να εντοπίζουν στο χάρτη χαρακτηριστικά οικοσυστήματα που χρήζουν προστασίας	
22	Να γνωρίζουν πώς θα πρέπει να αντιδρούν σε περίπτωση σεισμού	
23	Να προσδιορίζουν τους παράγοντες στους οποίους οφείλεται η κατανομή του πληθυσμού στην Ελλάδα	
24	Να διακρίνουν τον πληθυσμό σε αστικό, ημιαστικό και αγροτικό και να συσχετίζουν την κατανομή αυτή με το γεωμορφολογικό περιβάλλον.	
25	Να διακρίνουν στο χάρτη τις 13 περιφέρειες της Ελλάδας	
26	Να εντάσσουν τους νομούς της Ελλάδας στις περιφέρειες που ανήκουν	
27	Να διακρίνουν τα βασικά γεωργικά προϊόντα της Ελλάδας	
28	Να διακρίνουν τα κυριότερα κτηνοτροφικά προϊόντα	
29	Να απαριθμούν τα οφέλη που προέρχονται από τα δάση	
30	Να απαριθμούν τα οφέλη που προέρχονται από τον ορυκτό πλούτο της χώρας	
31	Να απαριθμούν τις πρώτες ύλες που διαθέτει η Ελλάδα και τα εργοστάσια που τις αξιοποιούν.	
32	Να αναφέρουν πηγές παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας σε διάφορα μέρη της Ελλάδας	
33	Να διακρίνουν τυπικούς τομείς παροχής υπηρεσιών	
34	Να διακρίνουν τους παράγοντες που επηρεάζουν την κατανομή των συγκοινωνιακών δικτύων στην Ελλάδα.	
35	Να δείχνουν στο χάρτη την Κύπρο και να περιγράφουν τη θέση της.	
36	Να εντοπίζουν στο χάρτη τις κυριότερες πόλεις της Κύπρου	
37	Να ονομάζουν τις χώρες στις οποίες ζουν οι Έλληνες της διασποράς	

ΚΛΕΙΔΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΩΝ ΜΑΘΗΤΗ - ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΣΤ΄ ΤΑΞΗΣ

Εκτιμήστε σε ποιο βαθμό οι μαθητές σας στο τέλος της σχολικής χρονιάς έχουν καταφέρει:		
α/α	Εκπαιδευτικός στόχος	Ποσοστό μαθητών
1	Να απαριθμούν τους πλανήτες του ηλιακού μας συστήματος.	
2	Να δείχνουν στην υδρόγειο σφαίρα τους πόλους, τον Ισημερινό, τους παράλληλους κύκλους, το μεσημβρινό του Γκρήνουιτς και τους μεσημβρινούς και να ονομάζουν τα ημισφαίρια που δημιουργούνται.	
3	Να διακρίνουν την περιστροφή από την περιφορά της Γης.	
4	Να ερμηνεύουν την εναλλαγή ημέρας και νύχτας.	
5	Να δείχνουν τη θέση των ηπείρων και των ωκεανών σε παγκόσμιο χάρτη.	
6	Να δείχνουν τη θέση και να ονομάζουν τις μεγαλύτερες οροσειρές και πεδιάδες της Γης σε παγκόσμιο χάρτη.	
7	Να δείχνουν τη θέση και να ονομάζουν τους μεγάλους ποταμούς και λίμνες της Γης σε παγκόσμιο χάρτη.	
8	Να δείχνουν τη θέση των κλιματικών ζωνών της Γης σε παγκόσμιο χάρτη.	
9	Να περιγράφουν τα βασικά χαρακτηριστικά των κλιματικών ζωνών της Γης	
10	Να δείχνουν τη θέση των ζωνών βλάστησης της Γης σε παγκόσμιο χάρτη.	
11	Να περιγράφουν τα βασικά χαρακτηριστικά των ζωνών βλάστησης της Γης	
12	Να ερμηνεύουν τη συνεχή αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού	
13	Να εντοπίζουν στον παγκόσμιο χάρτη τις ηπείρους και τις περιοχές τους με τη μεγαλύτερη και με τη μικρότερη συγκέντρωση πληθυσμού	
14	Να απαριθμούν τους παράγοντες που επηρεάζουν την κατανομή του πληθυσμού στην επιφάνεια της Γης	
15	Να εντοπίζουν στον παγκόσμιο χάρτη τις μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου	
16	Να απαριθμούν βασικά χαρακτηριστικά της Ευρώπης	
17	Να απαριθμούν βασικά χαρακτηριστικά της Ασίας	
18	Να απαριθμούν βασικά χαρακτηριστικά της Αφρικής	
19	Να απαριθμούν βασικά χαρακτηριστικά της Αμερικής	
20	Να απαριθμούν βασικά χαρακτηριστικά της Ωκεανίας	

7.4. Κλειδες επιτευγμάτων για συγκεκριμένες διδακτικές ενότητες της Ε' και ΣΤ' τάξης

Α. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Ε' ΤΑΞΗΣ

ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΚΑΙ Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ ΚΛΕΙΔΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΩΝ ΜΑΘΗΤΗ

Εκτιμήστε σε ποιο βαθμό οι μαθητές σας στο τέλος της ενότητας έχουν καταφέρει:				
α/α	Εκπαιδευτικός στόχος	ΛΙΓΟΙ	ΑΡΚΕΤΟΙ	ΟΛΟΙ
1	Να αναγνωρίζουν τα είδη χαρτών.			
2	Να αντλούν πληροφορίες από διάφορα είδη χαρτών			
3	Να διαβάζουν το υπόμνημα ενός χάρτη			
4	Να συμπληρώνουν το υπόμνημα ενός χάρτη			
5	Να αναφέρουν με απλά λόγια τι σημαίνει η κλίμακα του χάρτη.			
6	Να επιλέγουν το σωστό χάρτη για μια εκδρομή			
7	Να αιτιολογούν την επιλογή του χάρτη για την εκδρομή			
8	Να παρουσιάζουν το αποτέλεσμα ομαδικής εργασίας			
9	Να συνεργάζονται στην ομάδα			
10	Να χειρίζονται τον ηλεκτρονικό υπολογιστή για το παιχνίδι			

ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΙ ΘΑΛΑΣΣΕΣ, ΟΙ ΑΚΤΕΣ & ΤΑ ΝΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ ΚΛΕΙΔΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΩΝ ΜΑΘΗΤΗ

Εκτιμήστε σε ποιο βαθμό οι μαθητές σας στο τέλος της ενότητας έχουν καταφέρει:				
α/α	Εκπαιδευτικός στόχος	ΛΙΓΟΙ	ΑΡΚΕΤΟΙ	ΟΛΟΙ
1	Να αντλούν με ευχέρεια πληροφορίες από διάφορα είδη χαρτών της Ελλάδας			
2	Να εντοπίζουν και να ονομάζουν με ευχέρεια πελάγη και μεγάλα νησιά			
3	Να εντοπίζουν και να ονομάζουν με ευχέρεια κόλπους και ακρωτήρια			
4	Να εντοπίζουν και να ονομάζουν με ευχέρεια τα νησιωτικά συμπλέγματα			
5	Να εντοπίζουν τον πορθμό του Ευρίπου και τον ισθμό της Κορίνθου			
6	Να εντάσσουν ένα νησί στο νησιωτικό σύμπλεγμα που ανήκει			
7	Να επιλέγουν ορθά σε ποιο είδος χάρτη θα αναζητήσουν τα ζητούμενα στοιχεία			
8	Να συμπληρώνουν «λευκό» χάρτη			
9	Να παρουσιάζουν το αποτέλεσμα ομαδικής εργασίας			
10	Να συνεργάζονται στην ομάδα			
11	Να χειρίζονται τον ηλεκτρονικό υπολογιστή για το παιχνίδι			
12	Να θεωρούν χρήσιμες αυτές τις γνώσεις			

**ΕΝΟΤΗΤΑ: ΟΙ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΚΛΕΙΔΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΩΝ ΜΑΘΗΤΗ**

Εκτιμήστε σε ποιο βαθμό οι μαθητές σας στο τέλος της ενότητας έχουν καταφέρει:				
α/α	Εκπαιδευτικός στόχος	ΛΙΓΟΙ	ΑΡΚΕΤΟΙ	ΟΛΟΙ
1	Να αντλούν με ευχέρεια πληροφορίες από διάφορα είδη χαρτών της Ελλάδας			
2	Να επιλέγουν ορθά σε ποιο είδος χάρτη θα αναζητήσουν τα ζητούμενα στοιχεία			
3	Να αναφέρουν πόλεις της Ελλάδας που είναι σημαντικοί συγκοινωνιακοί κόμβοι			
4	Να εντοπίζουν στο χάρτη ποιες πόλεις της Ελλάδας διαθέτουν αεροδρόμιο, λιμάνι, σιδηροδρομικό σταθμό ή βρίσκονται πάνω στο εθνικό οδικό δίκτυο			
5	Να περιγράψουν με ποια μέσα θα πραγματοποιήσουν ένα ταξίδι μεταξύ συγκεκριμένων πόλεων στην Ελλάδα			
6	Να εκτιμήσουν τη σημασία των συγκοινωνιών στην ανάπτυξη ενός τόπου			
7	Να αναφέρουν τυχόν αρνητικές επιδράσεις από μεγάλα σύγχρονα συγκοινωνιακά έργα			
8	Να κατανοούν κείμενα που δεν περιέχονται στα σχολικά εγχειρίδια			
9	Να συνεργάζονται αρμονικά στην ομάδα			
10	Να παρουσιάζουν το αποτέλεσμα ομαδικής εργασίας			

Β. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΣΤ' ΤΑΞΗΣ

**ΕΝΟΤΗΤΑ: Η ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΗ ΤΗΣ ΓΗΣ
ΚΛΕΙΔΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΩΝ ΜΑΘΗΤΗ**

Εκτιμήστε σε ποιο βαθμό οι μαθητές σας στο τέλος της ενότητας έχουν καταφέρει:				
α/α	Εκπαιδευτικός στόχος	ΛΙΓΟΙ	ΑΡΚΕΤΟΙ	ΟΛΟΙ
1	Να περιγράψουν την κίνηση της Γης γύρω από τον εαυτό της με τη χρήση της υδρογείου σφαίρας			
2	Να αναγνωρίζουν ότι η εναλλαγή μέρας και νύχτας οφείλεται στην περιστροφή της Γης γύρω από τον άξονά της			
3	Να ερμηνεύουν την εναλλαγή μέρας και νύχτας			
4	Να αποδίδουν με σκίτσο την εναλλαγή μέρας και νύχτας			
5	Να μαθαίνουν μέσα από βιωματικά παιχνίδια			
6	Να συνεργάζονται αρμονικά στην ομάδα			
7	Να χειρίζονται τον ηλεκτρονικό υπολογιστή για να δουν την προσομοίωση			

**ΕΝΟΤΗΤΑ: ΜΕΓΑΛΕΣ ΠΟΛΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΑΝΗΤΗ
ΚΛΕΙΔΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΩΝ ΜΑΘΗΤΗ**

Εκτιμήστε σε ποιο βαθμό οι μαθητές σας στο τέλος της ενότητας έχουν καταφέρει:				
α/α	Εκπαιδευτικός στόχος	ΛΙΓΟΙ	ΑΡΚΕΤΟΙ	ΟΛΟΙ
1	Να ονομάζουν και να δείχνουν στον παγκόσμιο χάρτη τις ηπείρους και τους ωκεανούς			
2	Να ονομάζουν τις μεγαλύτερες πόλεις του πλανήτη			
3	Να δείχνουν στον παγκόσμιο χάρτη τη θέση των μεγαλύτερων πόλεων του πλανήτη			
4	Να συσχετίζουν τη θέση των μεγάλων πόλεων με χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ηπείρων στις οποίες βρίσκονται			
5	Να απαριθμούν βασικά χαρακτηριστικά διαβίωσης των ανθρώπων στις μεγάλες πόλεις του πλανήτη			
6	Να συγκρίνουν τη ζωή στις μεγάλες πόλεις του πλανήτη με το δικό τους τόπο κατοικίας			
7	Να εντοπίζουν ομοιότητες και διαφορές			
8	Να συνεργάζονται αρμονικά στην ομάδα			
9	Να αξιολογούν τις κύριες πληροφορίες ενός κειμένου			
10	Να δραματοποιούν σκηνές που δεν τους είναι οικείες			

**ΕΝΟΤΗΤΑ: ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: ΑΦΡΙΚΗ
ΚΛΕΙΔΑ ΕΠΙΤΕΥΓΜΑΤΩΝ ΜΑΘΗΤΗ**

Εκτιμήστε σε ποιο βαθμό οι μαθητές σας στο τέλος της ενότητας έχουν καταφέρει:				
α/α	Εκπαιδευτικός στόχος	ΛΙΓΟΙ	ΑΡΚΕΤΟΙ	ΟΛΟΙ
1	Να προσδιορίζουν τη θέση της Αφρικής στον παγκόσμιο χάρτη και να προσδιορίζουν τις θάλασσες που την περιβάλλουν.			
2	Να ονομάζουν και να δείχνουν στο χάρτη μεγάλες χώρες της Αφρικής.			
3	Να ονομάζουν και να δείχνουν στο χάρτη βασικά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της Αφρικής.			
4	Να δείχνουν στο χάρτη τη θέση των μεγαλύτερων πόλεων της Αφρικής			
5	Να απαριθμούν βασικά χαρακτηριστικά διαβίωσης των ανθρώπων στην Αφρική			
6	Να συγκρίνουν τη ζωή στις μεγάλες πόλεις, στα τροπικά δάση και στις ερήμους της Αφρικής.			
7	Να οργανώνουν μια μικρή έρευνα.			
8	Να συνεργάζονται αρμονικά στην ομάδα.			
9	Να αξιολογούν τις κύριες πληροφορίες ενός κειμένου.			
10	Να παρουσιάζουν στοιχεία με πολλούς τρόπους.			

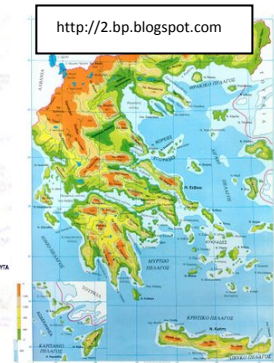
Γ. Πρότυπο κριτήριο αξιολόγησης μαθητών με ποικιλία τύπων ερωτήσεων

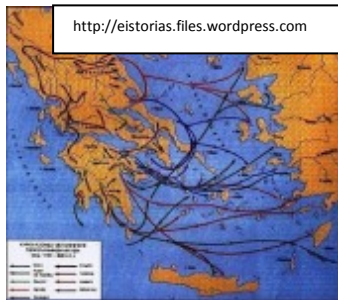
**ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟ ΦΥΛΛΟ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ ΜΑΘΗΤΗ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ Ε΄ ΤΑΞΗΣ – ΕΝΟΤΗΤΑ: ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΚΑΙ Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ**

1. Γράψτε το είδος του χάρτη κάτω από τον καθένα:

2. Καταγράψτε τα τρία βασικά στοιχεία που δείχνει κάθε χάρτης:

ΠΟΛΙΤΙΚΟΣ	ΓΕΩΜΟΡΦΟΛΟΓΙΚΟΣ	ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΟΣ

3. Συμπληρώνω τις προτάσεις με τις κατάλληλες λέξεις:

Ο πολιτικός χάρτης δείχνει _____ και _____ της χώρας.

Ο γεωμορφολογικός χάρτης δείχνει _____ και _____.

Ο παραγωγικός χάρτης δείχνει _____ ενός τόπου.

Ο τουριστικός χάρτης περιέχει _____ και _____.

4. Παρατηρώ το χάρτη και συμπληρώνω το υπόμνημα:

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ	ΕΜΦΑΝΙΣΗ ΣΤΟ ΧΑΡΤΗ
Πόλη	
Εθνική Οδός	
Λιμάνι	
Σιδηροδρομική γραμμή	
Ποτάμι	
Όρια νομών	
Χωριό	

5. Συμπληρώνω σωστό (Σ) και λάθος (Λ) για τις προτάσεις:

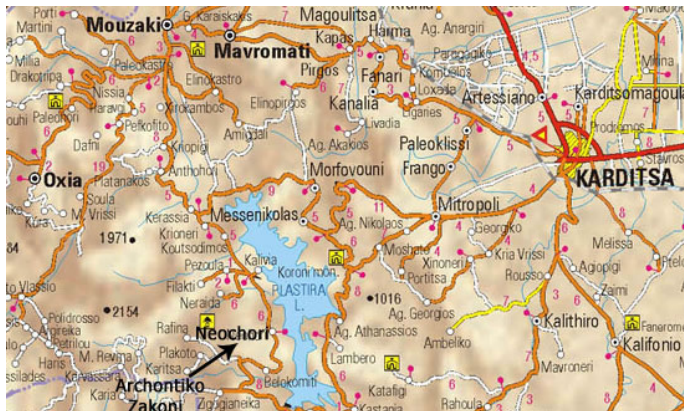
Οι διαφορετικές αποχρώσεις σε ένα γεωμορφολογικό χάρτη δείχνουν τις υψομετρικές διαφορές του τοπίου. _____

Ένας ιστορικός χάρτης δείχνει τους νομούς της χώρας. _____

Ένας χάρτης με κλίμακα 1:100 έχει περισσότερες λεπτομέρειες για έναν τόπο από ένα χάρτη με κλίμακα 1:100.000. _____

Ένας πολιτικός χάρτης δείχνει τις βασικές οδικές αρτηρίες. _____

6. Ποιο χάρτη θα πάρετε μαζί σας για μια εκδρομή στη λίμνη Πλαστήρα; Γιατί;

8. ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Έντυπο υλικό για τις προτεινόμενες δραστηριότητες στη Γεωγραφία

- Δημοπούλου Μ., Μπαμπίλα Ε., Φραντζή Α. & Χατζημιχαήλ Μ. (2003), Εξερευνώ την πόλη μου-Προτάσεις για διαθεματικά σχέδια εργασίας, Καλειδοσκόπιο, Αθήνα
- Δήμου Κ., Μανδρίκας Α. & Μικρογιαννάκη Ι. (2005), Γνωρίζω τον τόπο μου μέσα από περιβαλλοντικά μονοπάτια – Άλιμος, Καλέντης, Αθήνα
- Κάιζερ Ρ. & Κάιζερ Μ. (2001), Το βιβλίο της πόλης, Ερευνητές, Αθήνα
- ΚΠΕ Μακρινίτσας (2007), Χαρτογραφώντας στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Μακρινίτσα, Επτάλοφος ΑΒΕΕ
- ΚΠΕ Μακρινίτσας (2007), Προσανατολισμός στο φυσικό και στο δομημένο περιβάλλον, Μακρινίτσα, Επτάλοφος ΑΒΕΕ
- Μάναλης Π., Πλατανιστιώτη Σ., Σκαμπαρδώνης Σ., Στεφανόπουλος Ν., Τσελεκτσίδου Π., Φραντζή Α. & Βαβούρη Α. (2005), Στην αυλή των Οικολογικών Σχολείων... σαν στο σπίτι μας, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, Αθήνα
- Μάναλης Π., Πλατανιστιώτη Σ., Σκαμπαρδώνης Σ., Στεφανόπουλος Ν., Τσελεκτσίδου Π., Φραντζή Α. & Ψαλλιδάς Β. (2002), Εκπαιδευτικό υλικό για το διεθνές πρόγραμμα: Οικολογικά Σχολεία, Ελληνική Εταιρία Προστασίας της Φύσης, Αθήνα
- Παλαιοπούλου Ρ. & Τρικαλίτη Α. (1999), Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για βιώσιμες πόλεις, Ελληνική Εταιρεία Προστασίας Περιβάλλοντος & Πολιτιστικής Κληρονομιάς
- «Ταξιδεύοντας με τους χάρτες» (2000), Εκπαιδευτικό υλικό προγράμματος ΜΕΛΙΝΑ, Αθήνα
- «Ταξιδεύοντας στην Ελλάδα» (2000), Εκπαιδευτικό υλικό προγράμματος ΜΕΛΙΝΑ, Αθήνα
- «Ταξιδεύοντας στη Μεσόγειο» (2000), Εκπαιδευτικό υλικό προγράμματος ΜΕΛΙΝΑ, Αθήνα

Ψηφιακό υλικό για τις προτεινόμενες δραστηριότητες στη Γεωγραφία

- CD-ROM Μελέτης Περιβάλλοντος Α-Δ Δημοτικού
- CD Μελέτης Περιβάλλοντος Α-Β-Γ τάξης
- CD-ROM Γεωγραφία Ε και ΣΤ Δημοτικού
- Εκπαιδευτικά λογισμικά Παιδαγωγικού Ινστιτούτου: Γεωλογία – Γεωγραφία Α-Β Γυμνασίου, Γαία II, Δυναμική Γεωπλοϊα
- Εκπαιδευτική Τηλεόραση (Ηφαίστεια, Πόλεις, Οροσειρές, Πεδιάδες, Θάλασσες),
προσβάσιμα στο:

http://www.edutv.gr/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=20&Itemid=90

Εκπαιδευτικό υλικό «Καλλιστώ» – Ανανεώσιμες Ήπιες πηγές ενέργειας – σελ. 43-50, προσβάσιμο στο <http://www.e-yliko.gr/htmls/perivallon/kallisto.aspx>

Εκπαιδευτικό υλικό «Καλλιστώ» – Ανθρωπογενές περιβάλλον – σελ. 50-53, προσβάσιμο στο <http://www.e-yliko.gr/htmls/perivallon/kallisto.aspx>

Αναπαράσταση γεωγραφικών όρων με χρωματιστά υφάσματα στη διάρκεια θεατρικού παιχνιδιού:

<http://11dim-kaval.kav.sch.gr/main/oroi/oroi.htm>

Γεωμορφολογικός χάρτης της Ελλάδας προσβάσιμος και στο http://www.seilias.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=244&Itemid=52

Χάρτης γεωγραφικών διαμερισμάτων της Ελλάδας προσβάσιμος στο

http://geogr.eduportal.gr/maps/diam_gr/maps.htm

«Λευκός» χάρτης γεωγραφικών διαμερισμάτων της Ελλάδας προσβάσιμος στο

http://www.seilias.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=173&Itemid=52 και στο <http://users.sch.gr/kontoglou/teachers.htm>

Χάρτης Ελλάδας με νομούς και πρωτεύουσες προσβάσιμος στο http://www.seilias.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=172&Itemid=52 και στο <http://geogr.eduportal.gr/games/MATHSTATES.htm> και στο <http://e-proodos.com/logismika.html>

Πολιτικός χάρτης Ελλάδας ή «λευκός» χάρτης προσβάσιμος στο http://geogr.eduportal.gr/maps_eu.htm και στο <http://www.seilias.gr/myfiles/downloadFiles/mapsPDF/Greece.pdf>

Περίγραμμα της Ελλάδας στο http://geogr.eduportal.gr/maps_eu.htm

Διαδραστικός Άτλαντας προσβάσιμος στο <http://www.geografia.gr/?page=atlas>

Ιστορικοί χάρτες στο <http://users.sch.gr/maritheodo/history-pi/section2/maps/index.htm>

Ιστοσελίδα της ΕΜΥ: <http://www.hnms.gr/hnms/greek/>

Δραστηριότητες για τον προσανατολισμό στο <http://geogr.eduportal.gr/wikimapia.htm> και στο <http://online.eduportal.gr/efarmoges/comp.htm> και στο http://geogr.eduportal.gr/senaria/xarths/xarths_pyxida3.htm

Δραστηριότητες για τον κάθετο διαμελισμό της Ελλάδας στο <http://www.edutv.gr/index.php>

Δραστηριότητες για τον καιρό και το κλίμα της Ελλάδας στο <http://geogr.eduportal.gr/askhseis/weather/index.htm> και στο <http://geogr.eduportal.gr/maps/pindos.htm>

Δραστηριότητες για λίμνες στο <http://www.kpe.gr/online/lake/index.htm>
Πληροφορίες για την προστασία της βιοποικιλότητας στο <http://www.mar.aegean.gr/greek/pages/DOWNLOADS.htm> και στο <http://www.ekby.gr/ekby/el/EKBY>

Πληροφορίες για την προστασία από τους σεισμούς στο <http://www.oasp.gr/>

Πληροφορίες για τον ελληνικό πληθυσμό στο http://geogr.eduportal.gr/senaria/population_gr/pop_gr1.htm και στο <http://www.rhodes.aegean.gr/sxedia/geografy/niki/menu1.htm> και στο <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>

Πληροφορίες για τις Περιφέρειες και τους νέους ΟΤΑ στο Υπ. Εσωτερικών:
http://www.ypes.gr/el/Regions/programma/apokentrvmenes_dioikhseis/
<http://www.ypes.gr/el/Regions/programma/Perifereies/>
<http://www.ypes.gr/el/Regions/programma/xartes/RegionAdmin/>
<http://www.okxe.gr/kallikra/Default.aspx>
<http://www.ypes.gr/el/Regions/Aytodioikhsh/StatesMunicipalities/>

Δραστηριότητες για το δάσος στο <http://kpe-kastor.kas.sch.gr/dasos/b10/atmosphere1.htm> και στο <http://www.e-yliko.gr/htmls/perivallon/kallisto.aspx>

Πληροφορίες και δραστηριότητες για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στην παιδική σελίδα του ΚΑΠΕ- Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στο http://www.cres.gr/kape/index_gr.htm

Πληροφορίες για συγκοινωνιακά έργα και δίκτυα στην Ελλάδα:

<http://www.yme.gr/>
<http://www.egnatia.eu/page/default.asp?la=1&id=5>
http://www.egnatia.eu/files/images/Project_Status.jpg
<http://www.minenv.gr/4/45/4504/g450401.html>
<http://www.ergose.gr/ergosesite>
<http://www.amel.gr/>
<http://www.aia.gr/>

Ιστοσελίδα του ΕΟΤ: <http://www.visitgreece.gr/portal/site/>

Ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού: <http://www.ggae.gr>

Πληροφορίες για το ηλιακό μας σύστημα: http://el.wikipedia.org/wiki/Ηλιακό_σύστημα και στο <http://www.greekastronomy.gr/solarsystem/solarsystem.htm>

Πληροφορίες για μεγάλες οροσειρές και πεδιάδες του πλανήτη στο http://www.mathima.gr/education/yliko/files_yliko/swf/worldMounten2.swf και στο http://www.mathima.gr/education/yliko/files_yliko/swf/pediades.swf
Γριφοπαιχνίδι με τα γεωγραφικά διαμερίσματα της Ελλάδας, στο http://www.geografia.gr/downloads/docs/F_Rebus_Game_Greece_Galani.pdf

Παιχνίδι με το υπόμνημα στο
http://geogr.eduportal.gr/games/thes_magnif_new.htm

Παιχνίδια για τον προσανατολισμό και τη χρήση της πυξίδας στο
<http://geogr.eduportal.gr/games/prosanatolismos.htm> και στο
<http://geogr.eduportal.gr/games/compass.htm>

Παιχνίδι για τα βουνά της Ελλάδας στο
http://geogr.eduportal.gr/games/game_mountains.htm

Παιχνίδια σχετικά με τον καιρό στο
<http://geogr.eduportal.gr/games/deltio2.htm> και στο
<http://geogr.eduportal.gr/games/kairos/boy.htm>

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Bonnett A. (2010), *Γεωγραφία – Μια εισαγωγή*, Κριτική, Αθήνα
- Borreor F., Scelsi Hess F., Hsu J., Kunze G., Leslie S. A., Letro S., Manga M., Sharp L., Snow T. & Zike D. (2008), *Earth Science: Geology, the Environment, and the Universe*, National Geographic/McGraw-Hill/Glencoe
- Castree N., Demeritt D., Liverman D. & Rhoads B. (eds.) (2009), *A Companion to Environmental Geography*, Blackwell Publishing
- Cunningham W.P. & Cunningham M.A. (2008), *Environmental Science: A Global Concern, 10th Edition*, New York, McGraw-Hill, USA
- Driver R., Guesne E., & Tiberghien A. (1985), *Children's ideas in science*, Philadelphia: Open University Press
- Edelson D. C., Schwille K., Bruozas M., Lach M., Taber M., Gordin D. N., Chinsio K., Goldstein N. & Tarnoff A. (2005), *Investigations in environmental science: A case-based approach to the study of environmental systems*. Armonk, NY: It's About Time.
- European Commission (Rocard M., Csermely P., Jorde D., Lenzen D., Walberg-Henriksson H. & Hemmo V. eds.) (2007), *Science Education NOW: A Renewed Pedagogy of the Future of Europe*, European Commission/Directorate-General for Research/Directorate L - Science, Economy and Society, Unit L4, Brussels, EUR 22845
- Κατσίκης Α. (1999), *Διδακτική της Γεωγραφίας. Επιστημολογική θεώρηση – Γεωγραφική γνωστική τεκμηρίωση*, Τυπωθήτω, Αθήνα
- Κατσίκης Α. (2004), *Δια-Θεματική Γεωγραφία*, Τυπωθήτω, Αθήνα
- Κλωνάρη Αικ. (2007). "Γεωγραφική Εκπαίδευση και Διδακτική στην Ελλάδα", στο Τερκενλή, Θ., Ιωσηφίδης, Θ., Χωριανόπουλος, Γ. (επιμ.) *Ανθρωπογεωγραφία Άνθρωπος, κοινωνία και χώρος*, Κριτική, Αθήνα, σελ. 444-464
- Λαμπρινός Ν. (2009), *Σχετικά με τη διδασκαλία της γεωγραφίας στο σχολείο*, Γράφημα, Θεσσαλονίκη
- Lambrinos N. & Bibou I. (2006), Learning Geography with a 'Geography Box', *International Research in Geographical and Environmental Education*, 15, 3, 241-254
- Lutgens F. K. & Tarbuck E. J. (2007), *The Atmosphere, An Introduction to Meteorology, 10th Ed.*, New Jersey, Pearson Prentice Hall, USA
- Minstrell J. & Van Zee E. H. (eds). (2000), *Inquiring into Inquiry Learning and teaching in Science*. American Association for the Advancement of Science, Washington, DC
- Overy R. (1999), *Ιστορικός Άτλας – 20ος αιώνας*, Καθημερινή, πρώτη έκδοση Times books, Harper Collins Publ.
- UNESCO (2005), *UN Decade of Education for Sustainable Development 2005-2014, Draft International Implementation Scheme*, Paris, UNESCO, ED/2005/PI/H/1
- Wiegand P. (2006), *Learning and teaching with maps*, Routledge, London
- Wilson J.P. & Fotheringham A.S. (eds.) (2008), *The handbook of Geographic Information Science*, Blackwell Publ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1 (παρεχόμενο εκπαιδευτικό υλικό)

Ενότητα Ε΄ τάξης : Το είδος και η ταυτότητα του χάρτη

Χάρτης Νομού Θεσσαλονίκης

Πηγή
εικόνας:
<http://geog.r.eduportal.gr/maps.htm>

«Λευκός» χάρτης Μακεδονίας

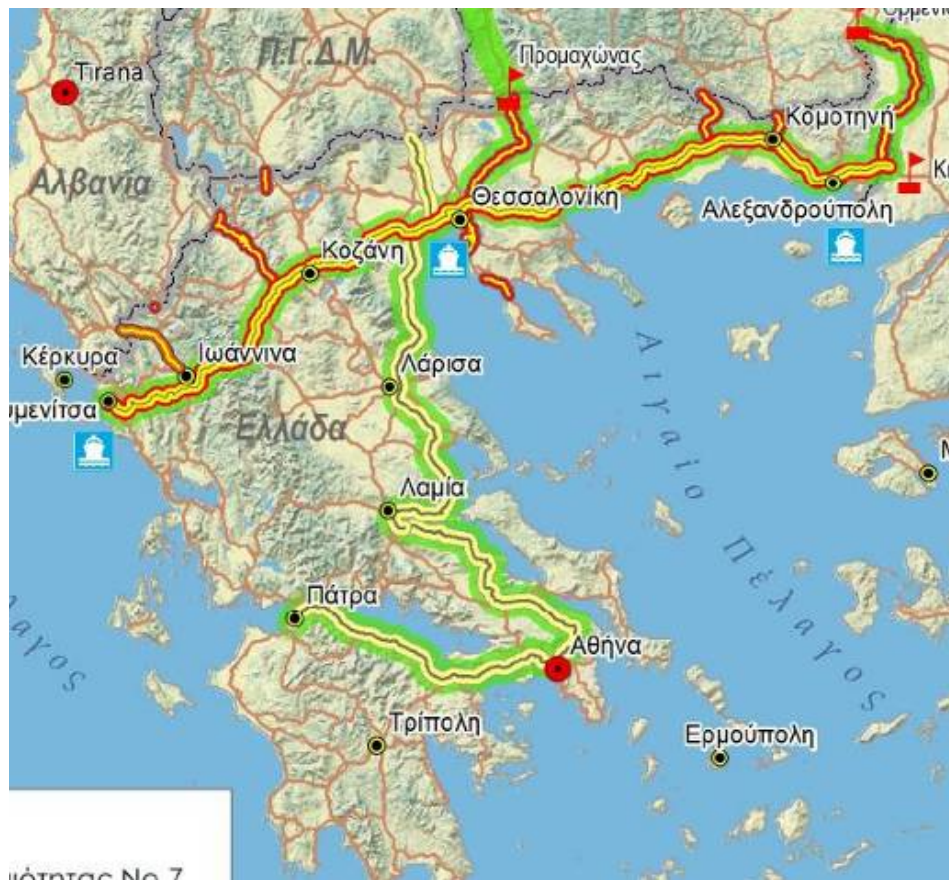

Ενότητα Ε΄ τάξης : Οι θάλασσες οι ακτές και τα νησιά της Ελλάδας
«Λευκός» χάρτης Ελλάδας

Ενότητα Ε΄ τάξης : Οι συγκοινωνίες στην Ελλάδα

Εθνικό οδικό δίκτυο

Πηγή εικόνας:

http://observatory.egnatia.gr/06_extras/6_2_map_gallery.htm

Σιδηροδρομικό δίκτυο

Πηγή εικόνας:

<http://www.ergose.gr/>

Αεροδρόμια στην Ελλάδα

Πηγή εικόνας:
[http://www.dallasv
altosparga.com](http://www.dallasv.altosparga.com)

Κείμενα και εικόνες για τη γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου, για τη ζεύξη Ακτίου-Πρέβεζας, για την Εγνατία Οδό και για την Εθνική Οδό ΠΑΘΕ

Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου - Ένα μεγάλο όραμα

Έχουν περάσει περισσότερα από εκατό χρόνια από τη στιγμή που ο τότε Πρωθυπουργός της Ελλάδας Χαρίλαος Τρικούπης οραματίστηκε το 1889 τη γεφύρωση των 3 χλμ που χωρίζουν το Ρίο από το Αντίρριο. Το 1997 ξεκίνησαν οι εργασίες κατασκευής και το 2004 το μεγαλόπνοο αυτό όραμα έγινε πραγματικότητα. Η Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου αποτελεί ορόσημο της Ελλάδας του 21ου αιώνα, ενώ ήταν προορισμένη να αλλάξει την καθημερινότητα μεγάλου μέρους των κατοίκων της χώρας.

Η μόνιμη σύνδεση Ρίου-Αντιρρίου μέσω της Γέφυρας εξασφαλίζει:

- μείωση του χρόνου διέλευσης στα 5 λεπτά (σε σύγκριση με τον μέσο όρο των 45 λεπτών με τα οχηματαγωγά πλοία πριν την κατασκευή της Γέφυρας)
- διέλευση με άνετες και ασφαλείς συνθήκες υψηλού επιπέδου
- συνεχή λειτουργία ανεξαρτήτως καιρικών συνθηκών.

Η Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου βρίσκεται στο σταυροδρόμι δύο σημαντικών οδών και συγκεκριμένα του αυτοκινητοδρόμου Αθηνών-Κορίνθου-Πατρών-Καλαμάτας (Ολυμπία Οδός) και του αυτοκινητοδρόμου Ιωαννίνων-Αντιρρίου (Ιονία Οδός), οι οποίες συνδέουν τις πιο σημαντικές ελληνικές πόλεις και αποτελεί τμήμα του ευρωπαϊκού δικτύου αυτοκινητοδρόμων. Η Γέφυρα διευκολύνει την επικοινωνία μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας (και κατ' επέκταση με τη Δυτική Ευρώπη) μέσω των λιμανιών της Πάτρας και της Ηγουμενίτσας.

Μοχλός τοπικής ανάπτυξης

Αυτό που εξαρχής έμοιαζε βέβαιο έχει πλέον γίνει πραγματικότητα. Η ανάπτυξη είναι ορατή τόσο στην περιοχή γύρω από τη Γέφυρα, όσο και στην καθημερινότητα της τοπικής κοινωνίας. Από τις δυτικές παρυφές της Πάτρας μέχρι τις ανατολικές της Ναυπάκτου, αναπτύσσεται μια νέα μεγάλη περιφερειακή μητρόπολη. Η Γέφυρα ονομάστηκε «Χαρίλαος Τρικούπης» και ενίσχυσε σημαντικά την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής. Σύμφωνα με έρευνα του Πανεπιστημίου Πατρών «...η Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου αποτελεί ένα ιδιαίτερα σημαντικό έργο για τη Δυτική Ελλάδα και τη χώρα γενικότερα, τόσο από οικονομική και αναπτυξιακή άποψη, όσο και από κοινωνική. Οι επιδράσεις του Έργου μεταβάλλουν τις εισοδηματικές και εργασιακές συνθήκες των γύρω περιοχών, αλλά και τις συνθήκες κοινωνικού αποκλεισμού, με αποτέλεσμα να απελευθερώνονται νέες αναπτυξιακές δυνάμεις, οι οποίες με κατάλληλα μέτρα και πολιτικές θα προσφέρουν περαιτέρω ανάπτυξη στις περιφερειακές οικονομίες».

Η Γέφυρα Ρίου-Αντιρρίου είναι η μεγαλύτερη σε μήκος καλωδιωτή γέφυρα πολλαπλών ανοιγμάτων στον κόσμο, με συνεχές και πλήρως αναρτημένο κατάστρωμα 2.252 μέτρων. Τα θεμέλιά της βρίσκονται σε βάθος θαλάσσης που φτάνει μέχρι και τα 65 μέτρα. Τόσο αυτό όσο και η διάμετρος των θεμελίων που ανέρχεται σε 90 μέτρα αποτελούν παγκόσμια ρεκόρ για γέφυρα. Ωστόσο, σύμφωνα με τους κατασκευαστές, το καλύτερο ρεκόρ της εντυπωσιακής αυτής Γέφυρας είναι ότι κατασκευάστηκε «χωρίς κανένα σοβαρό ατύχημα, χωρίς να χυθεί ούτε μια σταγόνα αίματος». Η Γέφυρα έχει τιμηθεί από τη διεθνή επιστημονική κοινότητα με 9 Διεθνή Βραβεία.

<http://www.gefyra.gr/>

Ζεύξη Πρέβεζας - Ακτίου

Με το έργο αυτό εξασφαλίζεται υποθαλάσσια η οδική διάβαση του διαύλου Πρέβεζας - Ακτίου και η ταχύτερη σύνδεση της Αιτωλοακαρνανίας και της νότιας Ελλάδας με την παραλιακή ζώνη των νομών Πρέβεζας - Θεσπρωτίας και του Λιμένα Ηγουμενίτσας. Το έργο έχει συνολικό μήκος 4.710 μ. και διακρίνεται στο υποθαλάσσιο - υπόγειο τμήμα μήκους 1.570 μ., στις ράμπες εισόδου - εξόδου μήκους 412 μ. και στις επίγειες οδικές προσβάσεις μήκους 2.728 μ. Το υποθαλάσσιο - υπόγειο τμήμα περιλαμβάνει σήραγγα διαστάσεων 6,0 μ. ύψος X 10,6 μ πλάτος, ενώ η διαθέσιμη επιφάνεια για την κυκλοφορία είναι 5,0X8,0 μ.

Η κατασκευή του έργου άρχισε το 1995 και ολοκληρώθηκε στο τέλος του 1999. Η συνολική δαπάνη του έργου έφτασε στα 24 δις δρχ. Το έργο πέραν της συμβολής του στην βιομηχανική, αγροτική και τουριστική ανάπτυξη της Δυτικής παραλιακής ζώνης της χώρας εξασφαλίζει 20 θέσεις εργασίας για τη συντήρηση και λειτουργία του πέραν των 250 θέσεων εργασίας κατ' έτος που δημιουργήθηκαν κατά την κατασκευή. Ο νέος οδικός άξονας διαθέτει μία λωρίδα κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση, παρακάμπτει την πόλη της Πρέβεζας χωρίς να την αποκόπτει από το φυσικό και ιστορικό περιβάλλον της και βελτιώνει τον χρόνο οδικής διαδρομής στον άξονα Άκτιο - Πρέβεζα - Ηγουμενίτσα κατά 35 λεπτά.

Κείμενο διαθέσιμο στο <http://www.minenv.gr/4/44/4405/g440505.html>

Εγνατία Οδός

Η Εγνατία Οδός είναι ένα τεράστιος οδικός άξονας μήκους 670 χλμ που εκτείνεται από την Ηγουμενίτσα του Νομού Θεσπρωτίας έως τους Κήπους του Νομού Έβρου. Διασχίζει τους νομούς Θεσπρωτίας, Ιωαννίνων, Γρεβενών, Κοζάνης, Ημαθίας, Θεσσαλονίκης, Καβάλας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου. Συνδέεται με την Αλβανία, την ΠΓΔΜ, τη Βουλγαρία και την Τουρκία μέσω εννέα κάθετων αξόνων. Συνδέεται επίσης με τα λιμάνια Ηγουμενίτσας, Θεσσαλονίκης, Καβάλας και Αλεξανδρούπολης. Διασχίζει 30 τουριστικές και ειδικού ενδιαφέροντος περιοχές. Κατά την κατασκευή της έγιναν αρχαιολογικές ανασκαφές, έργα προστασίας των μνημείων και έργα μέτρα προστασίας βιοτόπων. Η κατασκευή ξεκίνησε το 1994 και ολοκληρώθηκε το 2009. Το όνομά της το πήρε από την Αρχαία Εγνατία Οδό που διέσχισε την ίδια περίπου περιοχή κατά τη Ρωμαϊκή εποχή και συνέδεε τη Ρώμη μέσω Δυρραχίου με το Βυζάντιο (Κωνσταντινούπολη).

Η Εγνατία Οδός αποτελεί ένα σύνθετο κατασκευαστικό έργο. Για τη λειτουργία της απαιτήθηκαν 63 κόμβοι σύνδεσης με το οδικό δίκτυο, 177 μεγάλες γέφυρες (>50μ.), συνολικού μήκους 40 χλμ. και πολλές μικρές, 350 άνω και κάτω διαβάσεις εισόδου – εξόδου, 73 σήραγγες συνολικού μήκους 50 χλμ., 43 περάσματα ποταμών και 11 διασταυρώσεις με σιδηροδρομικές γραμμές. Το συνολικό κόστος κατασκευής της έφτασε στα 6 δις ευρώ.

Η σημασία του έργου

Η περιοχή επιρροής και εξυπηρέτησης της Εγνατίας Οδού συγκεντρώνει το 36% του συνολικού πληθυσμού της χώρας, το 54% της συνολικής γεωργικής γης της χώρας, το 41% της συνολικής απασχόλησης στη βιομηχανία-βιοτεχνία της χώρας και το 51% της εξορυκτικής δραστηριότητας της χώρας.

Σε εθνικό επίπεδο, η Εγνατία Οδός θα δώσει την ευκαιρία συμπληρωματικών επενδύσεων στον τομέα των μεταφορών, της βιομηχανίας και του τουρισμού. Θα αποτελέσει άξονα ανάπτυξης της Βόρειας Ελλάδας.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Εγνατία ενώνει τα βιομηχανικά κέντρα της Δύσης με την Ανατολή. Γι' αυτό και η Εγνατία χρηματοδοτείται με μεγάλα ποσά από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Αυτό σημαίνει ότι η Θεσσαλονίκη, αποκτά και πάλι σημαντική εμπορική, πολιτιστική και οικονομική σημασία. Με την Εγνατία Οδό και τους κάθετους άξονες της η Ελλάδα θα συμμετέχει ενεργά στη διαμόρφωση της νέας περιφερειακής αγοράς των Βαλκανίων. Με το άνοιγμα της Βαλκανικής αγοράς δίνεται διέξοδος στις ελληνικές επιχειρήσεις και θα αναπτύσσεται η εξαγωγή προϊόντων και υπηρεσιών. Επίσης, διευκολύνεται η μετακίνηση τουριστών προς τις ακτές του Αιγαίου με σημαντικό αντίκτυπο στο οικονομικό ισοζύγιο της χώρας.

Παράλληλα, η δυνατότητα γρήγορης επικοινωνίας ανάμεσα στις διάφορες περιοχές της Ελλάδας δίνει την ευκαιρία σε γεωγραφικά απομονωμένες περιοχές της χώρας, όπως η Ήπειρος και η Δυτική Μακεδονία, να επικοινωνούν εύκολα με την υπόλοιπη χώρα. Έτσι, αναπτύσσεται

και η κοινωνική ζωή στις περιοχές αυτές, με αποτέλεσμα να ανακοπεί και να αναστραφεί το κύμα αστυφιλίας που υπήρχε μέχρι τώρα προς τα μεγάλα αστικά κέντρα. Η ευκολία μετακίνησης προς τα μεγάλα αστικά κέντρα, όπως η Θεσσαλονίκη και τα Ιωάννινα, που παρέχουν βελτιωμένες υπηρεσίες εκπαίδευσης και ιατρικής περίθαλψης εξαλείφει το αίσθημα απομόνωσης και εγκατάλειψης στις περιοχές αυτές της χώρας.

<http://www.egnatia.eu/page/default.asp?la=1&id=25>

Οδικός άξονας Πατρών – Αθήνας – Θεσσαλονίκης – Ευζώνων (ΠΑΘΕ)

Ο κύριος οδικός άξονας της χώρας, συνολικού μήκους 730 χλμ, μετά την προβλεπόμενη μείωσή του κατά 40 χλμ. λόγω της ζεύξης του Μαλιακού συνδέει την Πάτρα, την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και τα βόρεια σύνορα της χώρας (Ευζώνοι) και γίνεται σύγχρονος κλειστός αυτοκινητόδρομος με ευρωπαϊκές προδιαγραφές.

Με την ολοκλήρωση της κατασκευής του θα έχουμε ένα σύγχρονο αυτοκινητόδρομο με 2 ή 3 λωρίδες κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση, λωρίδα έκτακτης ανάγκης (ΛΕΑ), νησίδια με στηθαία ασφαλείας μεταλλικού τύπου ή από μπετόν, μεγάλο αριθμό ανισόπεδων κόμβων, σηράγγων, κοιλαδογεφυρών, άνω και κάτω διαβάσεις, εκτεταμένο παράπλευρο οδικό δίκτυο.

Ο ρόλος της σημαντικής οδικής αρτηρίας του ΠΑΘΕ είναι νευραλγικής σημασίας δεδομένου ότι διασχίζει το μεγαλύτερο μέρος της χώρας μας, ενώνοντας 6 Περιφέρειες, 11 Νομούς, 14 Πόλεις, 9 μεγάλα Λιμάνια και 6 Αεροδρόμια, συμβάλλοντας αποφασιστικά στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της Ελλάδας. Μέχρι σήμερα έχουν κατασκευαστεί 217 χλμ. αυτοκινητοδρόμου. Υπό κατασκευή βρίσκονται 400 χλμ περίπου. Το έργο ξεκίνησε με αργούς ρυθμούς από το 1985 και υπολογίζεται ότι θα ολοκληρωθεί μέχρι το 2015. Ο οδικός άξονας ΠΑΘΕ εξυπηρετεί πολλαπλές λειτουργίες και ανάγκες όπως:

- α.** Τις σημαντικές ανάγκες μαζικών υπεραστικών μετακινήσεων, ειδικότερα στους άξονες Αθήνα-Κόρινθος και Αθήνα-Υλίκη-Κατερίνη-Θεσσαλονίκη.
- β.** Τον οδικό διάδρομο Βορρά-Νότου που διασφαλίζει την ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη της χώρας, αφού διέρχεται από μεγάλο αριθμό Νομών (Αττικής, Αχαΐας, Κορίνθου, Φθιώτιδας, Βοιωτίας, Λάρισας, Μαγνησίας, Θεσσαλίας, Κατερίνης, Θεσσαλονίκης).
- γ.** Τη σύνδεση σχεδόν με όλους τους υπόλοιπους Νομούς της Ηπειρωτικής Ελλάδας,

είτε μέσω επαρχιακών οδών είτε μέσω άλλων μεγάλων οδικών αξόνων, όπως η Εγνατία Οδός, ο Δυτικός άξονας (Καλαμάτα-Πάτρα-Ρίο-Αντίρριο-Ηγουμενίτσα), ο κλάδος Κόρινθος-Τρίπολη-Καλαμάτα και η νέα γέφυρα της Χαλκίδας.

δ. Την εξασφάλιση άμεσης πρόσβασης σε όλα τα μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας (Πάτρα, Αθήνα, Λαμία, Λάρισα, Θεσσαλονίκη) με τα βόρεια και βορειοανατολικά σύνορα της χώρας, με τις υπό ανάπτυξη γειτονικές Βαλκανικές χώρες και με τις χώρες της Ευρώπης μέσω Ιταλίας από το λιμάνι της Πάτρας, συμβάλλοντας και διευκολύνοντας την ανάπτυξη σχέσεων με τις χώρες αυτές.

<http://www.minenv.gr/4/45/4504/g450401.html>

Ενότητα ΣΤ΄ τάξης : Μεγάλες πόλεις του πλανήτη

Ρίο Ντε Τζανέιρο

Στο Ρίο Ντε Τζανέιρο γίνεται το πιο φημισμένο καρναβάλι στον πλανήτη. Το καρναβάλι του Ρίο, λέγεται, πως διοργανώθηκε για πρώτη φορά το 1641, όταν ο κυβερνήτης της χώρας, αποφάσισε την καθιέρωση μιας εβδομάδας εορτασμών, προς τιμήν του τότε βασιλιά της Πορτογαλίας. Οι Βραζιλιάνοι, ένας λαός, που ανέκαθεν αγαπούσε τη μουσική και τον χορό, αγκάλιασε με ενθουσιασμό την ιδέα. Οι προετοιμασίες για το καρναβάλι, διαρκούν όλη τη χρονιά και οι Βραζιλιάνοι, από μικρή ηλικία εντάσσονται στις λεγόμενες «σχολές σάμπα», αναζητώντας τις τεχνικές εκείνες, που θα τους αναδείξουν ικανότερους χορευτές από την ομάδα της αντίπαλης σχολής. Και το φαντασμαγορικό θέαμα, που διαρκεί γύρω στις 20 ημέρες, φθάνει στην κορύφωσή του, όταν όλες οι σχολές παρελαύνουν στο περίφημο «σαμποδρόμιο» με επικεφαλής τη βασίλισσα του καρναβαλιού.

<http://www.clickatlife.gr/story/taksidi/karnabalia-ston-kosmo?id=1938872>

Βομβάη

Είκοσι χρόνια μετά την υπογραφή της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού από τα μέλη των Ηνωμένων Εθνών, τα ποσοστά της παιδικής θνησιμότητας έχουν μειωθεί και περισσότερα παιδιά έχουν πρόσβαση στην μόρφωση. Ωστόσο, σύμφωνα με την UNICEF, ένα δισεκατομμύριο παιδιά δεν έχουν πρόσβαση σε βασικά αγαθά για τη διαβίωση και την ανάπτυξή τους. Αριστερά, στιγμιότυπο από σκουπιδότοπο του Νταράβι, της μεγαλύτερης παραγκούπολης της Ασίας, στη Βομβάη της Ινδίας (Εφημερίδα Ελευθεροτυπία, 19/11/2009). Δεξιά, παραγκούπολη στη Βομβάη (<http://minimarkettrikalon.blogspot.com>)

Τόκιο

Στη μέση του κόλπου του Τόκιο δεσπόζει μια τεράστια χωματερή με εκατομμύρια τόνους απορριμμάτων που έχουν χρησιμοποιηθεί από τη δεκαετία του 1970 και λειτουργούν ως μπάζα για τη δημιουργία ενός παράξενου "νησιού".

Το Τόκιο, υποψήφια πόλη για τους Ολυμπιακούς του 2016, πρασινίζει, μετατρέποντας σταδιακά ακόμη και αυτό το νησί από σκουπίδια σε πυκνόφυτο τεχνητό δάσος.

Ο διάσημος Ιάπωνας αρχιτέκτονας Ταντάο Άντο είχε ανέκαθεν το όραμα ενός "Ούμι-νο-Μόρι", ή "Θαλάσσιου Δάσους". Όπως έχει δηλώσει ο ίδιος "Η Γη θα έρθει αντιμέτωπη με το πρόβλημα των απορριμμάτων. Αυτός είναι ο λόγος που ήθελα να δείξω ότι τα σκουπίδια μπορούν να μετατραπούν σε

δάσος. Αυτό το δάσος δεν ανήκει μόνο στο Τόκιο, αλλά σε όλο τον κόσμο" δήλωσε ο αρχιτέκτονας στο Γαλλικό Πρακτορείο.

Το νησί του Θαλάσσιου Δάσους έχει έκταση 880 στρεμμάτων, ενώ θα συνδέεται με την πόλη με μια υποθαλάσσια σήραγγα. Ήδη χιλιάδες δέντρα ταχείας ανάπτυξης έχουν φυτευτεί από εθελοντές και μαθητές, ενώ ξεκίνησαν και δωρεές 10 € για την αγορά εκατομμυρίων ακόμα φυτών. Κάτω από τα σκουπίδια, ένα δίκτυο αγωγών εξασφαλίζει ότι τα τοξικά υλικά δεν θα διαρρεύσουν ή θα μολύνουν τον κόλπο. Στην επιφάνεια του νησιού, κατασκευάζονται μονοπάτια από μπάζα κατεδαφισμένων κτιρίων για περπάτημα.

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις του Άντο, το τεχνητό νησί εκτός των άλλων θα δροσίζει το Τόκιο κατά τη διάρκεια του θερινού καύσωνα μειώνοντας τη θερμοκρασία της θαλασσινής αύρας. Στην εικόνα που ακολουθεί απεικονίζεται καλλιτεχνικά το όραμα "Ούμι-νο-μόρι".

<http://community.pamediakopes.gr/world/b/weblog/archive/2009/06/09/388.aspx>

Κάιρο

Ανέκαθεν προσέλκυε πλήθος ξένων στα πλαίσια του ρόλου του ως Umm-al-Dunya, «Μητέρα του κόσμου», η μεγαλύτερη πόλη της Αφρικής και η καρδιά του σύγχρονου αραβικού κόσμου. Η πύλη της ανατολής, εδώ που συμπλέκονται στοιχεία και μνήμες από την φαραωνική και την ισλαμική Αίγυπτο, η πόλη των χιλίων μιναρέδων, η πόλη των πυραμίδων, η πόλη που δεν κοιμάται ποτέ, η πόλη των αισθήσεων. Καλωσορίζει τον Νείλο που την διαπερνά και χωρίζει το Κάιρο από την Γκίζα για να τραβήξει τον αιώνιο δρόμο του προς την Αλεξάνδρεια και να χαθεί στη Μεσόγειο.

Μέσα σε διάστημα 500 περίπου χρόνων, οι βασιλιάδες της Αιγύπτου έχτισαν περισσότερες από 80 πυραμίδες στην περιοχή μεταξύ Γκίζας και όασης του Φαγιούμ. Αν και είναι τα διασημότερα μνημεία στον κόσμο, οι πυραμίδες της Αιγύπτου κρύβουν ακόμη πολλά μυστικά, με κυριότερα τα βασικά ερωτήματα του πώς και γιατί χτίστηκαν με τέτοια ασύλληπτη μαθηματική ακρίβεια σε συνάρτηση με το σύμπαν.

Τρομακτικό κυκλοφοριακό χάος του Καΐρου

Οι δρόμοι της Αθήνας είναι παράδεισος μπροστά στην καθημερινές κυκλοφοριακές συνθήκες του Καΐρου. Τα αυτοκίνητα, τα ταξί -που είναι και τα πιο πολλά-, τα λεωφορεία, τα φορτηγά, τα ποδήλατα και γενικά ό,τι όχημα υπάρχει, κινούνται στους δρόμους με μια και μόνη διάθεση: να κυριαρχήσουν! Τα φλας, αποτελούν άγνωστη πτυχή της αυτοκίνησης, ενώ συνήθεις πρακτικές είναι οι αναστροφές σε λεωφόρους, το «ξέσκισμα» της

κόρνας και οι προσπεράσεις αυτοκτονίας στους δρόμους και τις αμέτρητες γέφυρες της πρωτεύουσας της Αιγύπτου. Πιο εντυπωσιακό απ' όλα τα τεκταινόμενα της μετακίνησης είναι τα λεωφορεία. Όχι τόσο πολύ που, ως τουρίστας, αναγκάζεσαι να παζαρέψεις το εισιτήριο, αλλά που για να ανέβεις και να κατέβεις από αυτά πρέπει να έχεις παρακολουθήσει σεμινάριο για κασκαντέρ. Το σύστημα πρωτοποριακό... Βασικά, δεν υπάρχει η έννοια της στάσης, στάσεις υπάρχουν, αλλά το λεωφορείο δεν σταματά σ' αυτές. Είναι ευθύνη σου -ως πιθανού επιβάτη- να ανέβεις στο λεωφορείο που περνά, παρέχοντάς σου την ευκαιρία να πηδήξεις πάνω μόνο στο γεγονός ότι χαμηλώνει ελαφρώς ταχύτητα. Αντίστοιχα και κατά τη διάρκεια την αποβίβασής σου, είναι δική σου ευθύνη να υπολογίσεις πότε ο οδηγός έχει κόψει αρκετά, για να πηδήξεις και να φτάσεις -αν δεν σε έχουν πατήσει- στον προορισμό σου. Σημείωση, αυτό δεν συμβαίνει πάντα στη δεξιά πλευρά του δρόμου, κοντά στο πεζοδρόμιο, αλλά σε όποιο σημείο αποφασίσει ο οδηγός να ελαττώσει ταχύτητα.

http://www.os3.gr/archive_apostoli/gr_apostoli_kairo.html

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2 (παρεχόμενο εκπαιδευτικό υλικό)

Το υλικό που παρέχεται σε αυτό το Παράρτημα προορίζεται να χρησιμοποιηθεί στην υλοποίηση του σχεδίου εργασίας διάρκειας 4 διδακτικών ωρών με θέμα «**Αφρική**». Το υλικό έχει ταξινομηθεί με βάση τις 5 ομάδες που θα σχηματιστούν στην τάξη:

- ΓΕΩΓΡΑΦΟΙ
- ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΟΙ
- ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ
- ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ
- ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ

Το υλικό των 4 πρώτων ομάδων αποτελείται από 5 ευσύνοπτα κείμενα των 300-350 περίπου λέξεων, που δίνονται ένα σε κάθε παιδί της ομάδας, και καλύπτουν πολύπλευρα το θέμα που μελετά η ομάδα.

Το υλικό της 5^{ης} ομάδας (ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ) αποτελείται από 5 ευσύνοπτα κείμενα των 350 περίπου λέξεων, που δίνονται ένα σε κάθε παιδί της ομάδας, και αναφέρονται σε 5 μεγάλες πόλεις της Αφρικής, τις οποίες υποτίθεται ότι επισκέπτονται τα μέλη αυτής της ομάδας. Επίσης, παρέχεται φωτογραφικό υλικό με βασικά αξιοθέατα, που αποτελούν πόλους έλξης για έναν περιηγητή.

Βασικός σκοπός των μαθητών είναι να μελετήσουν το υλικό, να αξιολογήσουν τα σημαντικά στοιχεία και να τα παρουσιάσουν με οποιοδήποτε τρόπο, όπως έχει περιγραφεί στον Οδηγό Εκπαιδευτικού. Επειδή, ωστόσο, είναι πιθανό οι μαθητές να εμπλέκονται για πρώτη φορά σε μια τέτοια διαδικασία, έχει προεπιλεγεί ο πιο απλός τρόπος παρουσίασης: η συμπλήρωση ενός χάρτη με στοιχεία. Ο χάρτης αυτός παρέχεται στον παρόν Παράρτημα 2, όπως και το είδος των ζητούμενων στοιχείων στις αρχικές οδηγίες κάθε ομάδας.

ΓΕΩΓΡΑΦΟΙ

Έργο της ομάδας είναι η έρευνα για τη θέση και την περιγραφή των χαρακτηριστικών του ανάγλυφου της Αφρικής.

(Ο παρακάτω χάρτης της Αφρικής μπορεί να φωτοτυπηθεί σε μεγαλύτερο μέγεθος και να δοθεί στην ομάδα.)

Οι μαθητές θα αναζητήσουν πληροφορίες για τα βασικά χαρακτηριστικά της μορφολογίας του εδάφους της Αφρικής. Στη συνέχεια θα παρουσιάσουν τις πληροφορίες τους στο χάρτη:

- Θα χρωματίσουν και θα γράψουν τα ονόματα των βασικών στοιχείων του ανάγλυφου (βουνά, ποτάμια, έρημοι κλπ), τις θάλασσες που περιβάλλουν την Αφρική και θα φτιάξουν το υπόμνημα του χάρτη.
- μπορούν να προσθέσουν χαρακτηριστικές φωτογραφίες από το φυσικό περιβάλλον και τους ανθρώπους, γράφοντας λεζάντες.
- μπορούν να χαράξουν το «δρόμο του αλατιού», τον περίπλου της Αφρικής ή να σημειώσουν τα δέλτα των μεγάλων ποταμών

1. Σαχάρα: Η μεγαλύτερη έρημος του κόσμου

Η Σαχάρα είναι η μεγαλύτερη έρημος στον κόσμο. Έχει έκταση 8.000.000 τ.χλμ. και καλύπτει επάνω από το $\frac{1}{4}$ του εδάφους της αφρικανικής ηπείρου. Απλώνεται σε μήκος 5.000 χλμ από τον Ατλαντικό ωκεανό στα δυτικά μέχρι την Ερυθρά Θάλασσα στα ανατολικά και σε πλάτος 1.500 χλμ. από τη Μεσόγειο Θάλασσα βόρεια ως τη λίμνη Τσαντ νότια.

Συνήθως νομίζουμε πως οι έρημοι είναι τόποι ζεστοί γεμάτοι άμμο αλλά στην πραγματικότητα μόνο το $\frac{1}{5}$ της Σαχάρας καλύπτεται από άμμο. Μερικά τμήματα της ερήμου είναι πετρώδεις πεδιάδες και μερικά άλλα βραχώδη υψίπεδα. Υπάρχουν επίσης πολυάριθμα βουνά, όπως το Τιμπέστι στο Τσαντ, που το ύψος του φτάνει τα 3.415 μ. και συχνά εμφανίζεται χιόνι στις κορυφές του. Ορισμένα τμήματα της Σαχάρας καλύπτονται αποκλειστικά από μεταβαλλόμενους αμμόλοφους, που διαμορφώνονται από τους ισχυρούς ανέμους της ερήμου. Οι μεγαλύτεροι αμμόλοφοι βρίσκονται στο αλγερινό τμήμα της Σαχάρας. Το ύψος τους φτάνει τα 465 μέτρα και ξεπερνά τον υψηλότερο ουρανοξύστη της Νέας Υόρκης. Ένα ακόμη βασικό χαρακτηριστικό είναι οι άνεμοι που πνέουν ασταμάτητα την ημέρα, μεταφέροντας άμμο και σκόνη.

Σε κάθε έρημο βρέχει ελάχιστα ή και καθόλου, γι' αυτό κύριο χαρακτηριστικό της Σαχάρας είναι η έλλειψη βλάστησης και οι ακραίες κλιματικές συνθήκες. Η Σαχάρα αποτελεί την περιοχή με τη μεγαλύτερη ηλιοφάνεια στον κόσμο, περίπου 4300 ώρες το χρόνο. Κατά τη διάρκεια της ημέρας η θερμοκρασία φτάνει έως και τους 50° C. Αντίθετα, κατά τη διάρκεια της νύχτας πέφτει στους -5° C και η έρημος παγώνει. Τα ζώα της ερήμου έχουν προσαρμοστεί σ' αυτές τις απότομες μεταβολές θερμοκρασίας. Για παράδειγμα, ο σκαντζόχοιρος και η αλεπού της ερήμου χώνονται κατά τη διάρκεια της ημέρας μέσα σε λαγούμια. Μόλις πέσει ο ήλιος βγαίνουν από τις τρύπες τους για να αναζητήσουν τροφή.

Η Σαχάρα, αν και ανήκει διοικητικά σε 11 διαφορετικά κράτη, έχει συνολικό πληθυσμό που δεν ξεπερνά τα 2 εκατομμύρια. Υπάρχουν τεράστιες εκτάσεις που είναι τελείως ακατοίκητες, αλλά υπάρχουν και περίπου 90 μεγάλες οάσεις, όπου οι άνθρωποι ζουν σε χωριά και καλλιεργούν δημητριακά. Ωστόσο, οι περισσότερες οάσεις είναι μικρές και δεν μπορούν να θρέψουν περισσότερες από μια ή δυο οικογένειες.

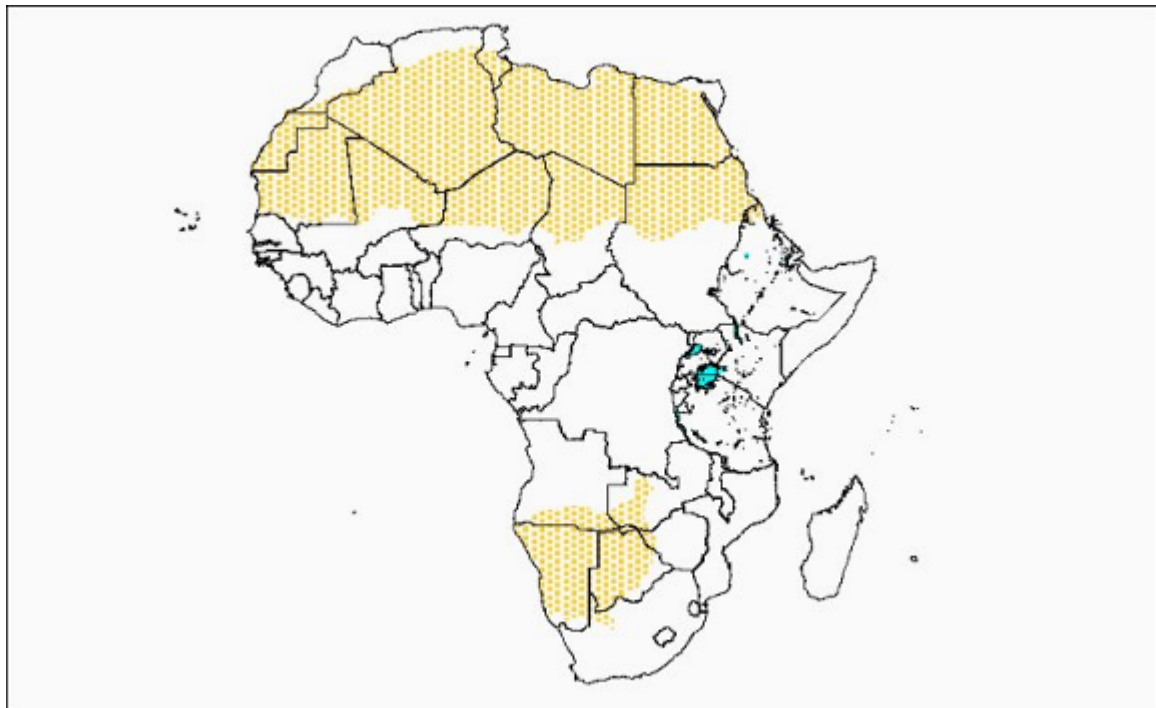
2. Η έρημος Καλαχάρι

Η έρημος Καλαχάρι βρίσκεται στο νότιο τμήμα της ηπείρου και απλώνεται σε τρεις αφρικανικές χώρες, την Μποτσουάνα, τη Ναμίμπια και τη Νότια Αφρική. Η έρημος καλύπτει έκταση 900.000 τ.χμ. Είναι μια μονότονη έκταση από κοκκινωπή άμμο και σταθεροποιημένες θίνες, πάνω από τις οποίες προβάλλουν αιχμηροί βράχοι, που είναι ό,τι έχει απομένει από αρχαία βουνά που τα κατέφαγε η διάβρωση.

Τα όριά της: Η έρημος συνορεύει στα βόρεια με την κοιλάδα του Οκαβάγκο, στα ανατολικά με τα υψίπεδα του Τράνσβααλ, στα νότια με τον ποταμό Οράγγη και στα δυτικά με τα βουνά Νταμάρα και Νάμα.

Οι κάτοικοί της: Το έδαφος της ερήμου με την τεράστια έκταση που δε διακόπτεται από οάσεις, έχει λίγα μόνιμα κατοικημένα κέντρα, γενικά στις περιφερικές ζώνες. Οι κάτοικοι είναι νομάδες (βοσκοί), οι Βουσμάνοι και οι Οτεντότοι, που ζουν σε συνθήκες ανέχειας. Λόγω της φτώχης βλάστησης ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία και το κυνήγι.

Βλάστηση και πανίδα: Η βλάστηση είναι αρκετά αραιή. Υπάρχουν πόες και θάμνοι, ενώ ίχνη δασών συναντά κανείς στα βόρεια και τα δυτικά. Ένα από τα πιο αξιανάπητα θηλαστικά στην περιοχή είναι το μέρκατ. Όπως όλα τα ζώα που κατοικούν εκεί, έτσι και τα μέρκατ είναι σε μόνιμη επαγρύπνηση για να προστατεύουν τις φωλιές τους από τα αρπακτικά θηρία.

3. Οι κάτοικοι της Σαχάρας

Οι Τουαρέγκ είναι οι ιθαγενείς της ερήμου, νομαδική φυλή πρώην πολεμιστών που ζει στα άκρα της Σαχάρας, κοντά στις αλυκές της. Είναι νομάδες και εκτρέφουν πρόβατα, κατσίκια και καμήλες. Είναι γνωστοί και ως "μπλε άνθρωποι της ερήμου", επειδή βάζουν τα ρούχα τους με χρώμα λουλακί, που ποτίζει και το δέρμα τους. Φορούν μακριές κελεμπίες με κάλυμμα στο πρόσωπο. Η ενδυμασία αυτή αφήνει ακάλυπτα μόνο τα μάτια, με σκοπό να προστατεύει τους Τουαρέγκ από την άμμο αλλά και τα κακά πνεύματα, που μπορούν να μπουν, όπως πιστεύουν, από το στόμα. Στη γλώσσα τους, τα Τιφινάγκ ("τα λόγια μας"), αυτοαποκαλούνται "Κελ Ταγκιλμάστ", που σημαίνει "λαός του καλύμματος", και "Ιμασαγκέν", που σημαίνει "ο ενάρετος και ο ελεύθερος".

Μια άλλη παραδοσιακή ενασχόληση στην έρημο είναι το εμπόριο αλατιού. Ο θρυλικός «δρόμος του αλατιού» διασχίζει τη Σαχάρα από το Ταουντενί ως το Τιμπουκτού, μια πόλη που κάποτε ήταν εμπορικό σταυροδρόμι για χρυσό, ελεφαντόδοντο, δούλους και αλάτι. Επί αιώνες μεγάλα караβάνια με χιλιάδες καμήλες, μετέφεραν πλάκες αλατιού από το Βορρά προς το Νότο. Στη Σαχάρα το αλάτι μοσχοπουλιέται, επειδή είναι απαραίτητο για τις ανάγκες των ανθρώπων και των ζώων. Λένε πώς τον παλιό καιρό το αντάλασσαν σε ίσο βάρος με χρυσάφι. Τα τελευταία χρόνια εφαρμόζονται στη Σαχάρα ταχύτερες και αποτελεσματικότερες μέθοδοι μεταφοράς αλατιού: πετρελαιοκίνητα φορτηγά διασχίζουν μια-δυο φορές το μήνα την έρημο μεταφέροντας αλάτι. Όμως, η αγορά και η συντήρηση των φορτηγών στοιχίζει, ενώ οι καμήλες είναι πιο οικονομικές, καθώς το χειμώνα συντηρούνται μόνο με λίγο νερό και σανό.

Οι καμήλες είναι τα μεγαλύτερα ζώα της ερήμου, που είναι πολύ καλά προσαρμοσμένες στο ζεστό και ξηρό κλίμα. Μπορούν να επιβιώσουν ολόκληρες εβδομάδες χωρίς να πιουν νερό. Στις καμπούρες τους αποθηκεύουν λίπος που τους παρέχει πρόσθετη ενέργεια. Οι μακριές βλεφαρίδες προστατεύουν τα μάτια τους. Κλείνουν επίσης τα ρουθούνια τους για να μην εισπνέουν την άμμο. Η καμήλα της Σαχάρας λέγεται δρομάδα.

4. Τα ποτάμια της Αφρικής

Ο **Νείλος** είναι το πιο μακρύ ποτάμι του κόσμου. Έχει μήκος 6.648 χλμ περίπου και διασχίζει τμήματα της Τανζανίας, του Μπουρούντι, της Ρουάντα, του Ζαΐρ, της Κένυα, της Ουγκάντα, της Αιθιοπίας, το μεγαλύτερο τμήμα του Σουδάν και το καλλιεργούμενο μέρος της Αιγύπτου. Ο Νείλος πηγάζει από τη λίμνη Βικτώρια νότια του Ισημερινού. Τα νερά του αρχικά μαζεύονται σε δύο κύριους παραπόταμους, το Γαλάζιο Νείλο (Αμπάι) που πηγάζει από τις ορεινές περιοχές της Αιθιοπίας και το Λευκό Νείλο, που πηγάζει από τη λίμνη Βικτώρια. Το ποτάμι ρέοντας από τα νότια προς το βορρά δια μέσου της βορειοανατολικής Αφρικής εκβάλλει στη Μεσόγειο Θάλασσα σχηματίζοντας το γνωστό Δέλτα του Νείλου.

Ο ποταμός **Κόνγκο** είναι ο μεγαλύτερος ποταμός της Αφρικής σε όγκο νερού και δεύτερος στον κόσμο μετά τον Αμαζόνιο. Ο Κόνγκο και οι παραπόταμοί του διασχίζουν τα τροπικά δάση της Αφρικής και δέχονται πολύ νερό από τις καθημερινές βροχοπτώσεις. Το συνολικό του μήκος είναι 4.700 χλμ, και τον κατατάσσει δεύτερο σε μήκος στην Αφρική μετά τον Νείλο. Σε πολλά σημεία του ο ποταμός είναι πλωτός και χρησιμοποιείται για τη μεταφορά ανθρώπων και αγαθών, ενώ σε άλλα σημεία σχηματίζει καταρράκτες ή είναι πολύ επικίνδυνα τα νερά του.

Ο **Νίγηρας** είναι ο σημαντικότερος ποταμός της δυτικής Αφρικής με μήκος περίπου 4.180 χιλμ. Η ροή του σχηματίζει ένα μεγάλο τόξο, που περνά από τα κράτη Γουινέα, Μάλι, Νίγηρα (κράτος που πήρε το όνομά του από τον ποταμό), από τα σύνορα του Μπενίν και τελικά από τη Νιγηρία, από όπου και χύνεται στον Κόλπο της Γουινέας (Ατλαντικός Ωκεανός) σχηματίζοντας ένα μεγάλο δέλτα. Κατά μήκος του Νίγηρα ζουν εκατομμύρια άνθρωποι που εξαρτώνται απόλυτα από τα νερά του.

Ο **Ζαμβέζης** είναι ο τέταρτος σε μήκος ποταμός της Αφρικής. Διανύει 2.700 χλμ διασχίζοντας έξι χώρες. Έχει τις πηγές του στη βόρεια Αγκόλα, κοντά στο Κογκό και τις εκβολές του στη Μοζαμβίκη, στον Ινδικό Ωκεανό. Ο Ζαμβέζης είναι ένα ποτάμι με χίλιες διαφορετικές όψεις. Πότε ήπιος, πότε παρορμητικός, ρέει μεταμορφώνοντας το φυσικό τοπίο, δημιουργώντας καταρράκτες, σμιλεύοντας φαράγγια, γεννώντας λίμνες. Γύρω του οργιάζει μια τροπική βλάστηση, που φιλοξενεί σπάνια ποικιλία χλωρίδας και πανίδας.

Ενδιαφέρον ντοκιμαντέρ για το Νείλο υπάρχει στο:

http://documentarygr.blogspot.com/2010/07/blog-post_20.html

5. Τα βουνά της Αφρικής

Βορειοανατολικά της Τανζανίας, κοντά στα σύνορα με την Κένυα, βρίσκεται το Κιλιμάντζαρο, «η στέγη της Αφρικής». Έχει ύψος 5.895μ. και είναι το ψηλότερο βουνό στον κόσμο που δεν αποτελεί τμήμα μιας εκτεταμένης οροσειράς. Το Κιλιμάντζαρο δεν είναι μόνο το ψηλότερο βουνό της Αφρικής αλλά και ένα από τα μεγαλύτερα ηφαίστεια του κόσμου. Στο παρελθόν είχε τρεις μεγάλους κρατήρες που σήμερα αποτελούν και τις τρεις ψηλότερες κορυφές του. Όλες οι κορυφές του είναι σχετικά εύκολα προσβάσιμες, γι' αυτό και το βουνό αποτελεί δημοφιλή προορισμό για τους λάτρεις της ορειβασίας. Όμως το Κιλιμάντζαρο δεν είναι μόνο οι κορυφές του. Η ανάβαση από τις πλαγιές του μοιάζει με μια εικονική κλιματική περιήγηση από τους τροπικούς στην αρκτική: στη βάση του το κλίμα είναι τροπικό, ενώ στην κορυφή γίνεται αλπικό, με χιόνια που δε λιώνουν ποτέ και εντυπωσιακούς παγετώνες. Το όρος έχει πέντε διαφορετικές ζώνες βλάστησης που καλύπτουν ένα πολύ ευρύ φάσμα από θαμνώδεις εκτάσεις και καλλιέργειες, μέχρι πυκνά δάση και αλπική έρημο. Μέχρι τα 2.500μ. συναντά κανείς πολλά είδη θηλαστικών, όπως ελέφαντες, λεοπαρδάλεις, βουβάλια και μικρές αντιλόπες, ενώ όσο το υψόμετρο μεγαλώνει, τόσο η χλωρίδα και η πανίδα περιορίζονται.

Ο Άτλας είναι η μακρύτερη οροσειρά της Αφρικής με μήκος 2.300 χλμ και απλώνεται από τον Ατλαντικό ωκεανό μέχρι τις ακτές της Μεσογείου στην Τυνησία. Η οροσειρά του Άτλαντα αποτελείται από αλυσίδες βουνών παράλληλες μεταξύ τους και χωρίζει δύο εντελώς διαφορετικές περιοχές μεταξύ τους, το Μαγρέμπ και τη Σαχάρα. Το Μαγρέμπ περιλαμβάνει το Μαρόκο, την Τυνησία και την Αλγερία. Στο χώρο αυτό κατοικούσαν από τα πανάρχαια χρόνια οι Βέρβεροι, ένας νομαδικός λαός. Το Μαγρέμπ αποτελείται από παράλιες πεδιάδες και στενές κοιλάδες ανάμεσα στα βουνά. Το κλίμα είναι μεσογειακό και οι κάτοικοι καλλιεργούν ελιές, φρούτα και λαχανικά. Στα οροπέδια που σχηματίζονται πάνω στα βουνά εκτρέφονται διάφορα ζώα. Νότια του Άτλαντα αρχίζει η Σαχάρα που υποφέρει από μόνιμη ανομβρία.

ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΛΟΓΟΙ

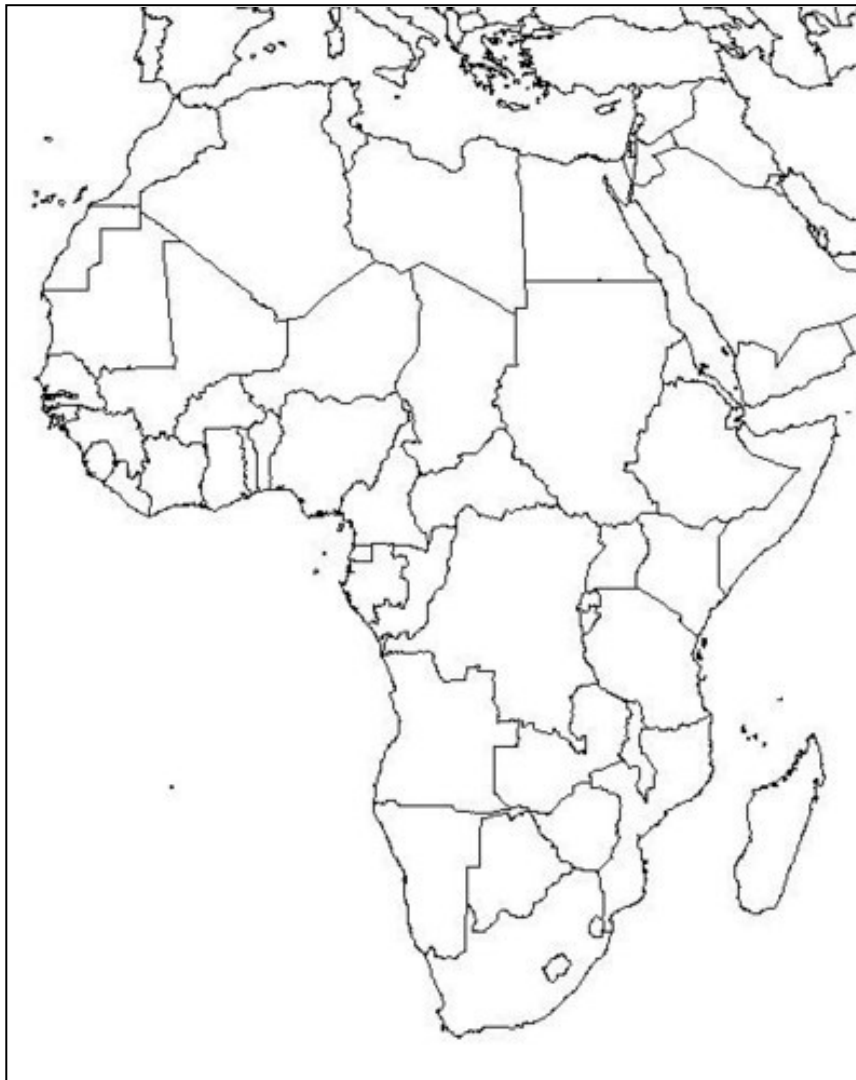
Έργο της ομάδας είναι η έρευνα για βασικά στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος της Αφρικής και συγκεκριμένα προβλήματα του.

Ο λευκός χάρτης της Αφρικής μπορεί να φωτοτυπηθεί σε μεγαλύτερο μέγεθος, ώστε οι μαθητές:

- ✓ Να χρωματίσουν τις ζώνες βλάστησης με τη βοήθεια του άτλαντά τους
- ✓ Να φτιάξουν το υπόμνημα του χάρτη: Μεσογειακή βλάστηση, Έρημος, Στέπα, Σαβάννα, Τροπικό δάσος
- ✓ Να τοποθετήσουν με κουκκίδες τα εθνικά πάρκα
- ✓ Να σημειώσουν τις περιοχές όπου ζουν ορισμένες φυλές

Στην παρουσίαση της εργασίας μπορεί να προστεθεί:

- ✓ Ένα κολλάζ με χάρτη και εικόνες (φυσικού περιβάλλοντος και λαών) από τα τροπικά δάση της Αφρικής
- ✓ Ένα επιτραπέζιο παιχνίδι («φιδάκι») με καρτέλες ερωτήσεων και απαντήσεων

1. Τροπικά δάση – οι πνεύμονες της Γης

Τα τροπικά δάση είναι ένα είδος βλάστησης που αποτελείται από δάση αειθαλή και σκιερά και βρίσκονται κοντά στον Ισημερινό, όπου οι θερμοκρασίες είναι πολύ υψηλές όλη τη διάρκεια του χρόνου και οι βροχοπτώσεις πάρα πολλές. Στα τροπικά δάση τα δέντρα αναπτύσσονται πολύ γρήγορα λόγω των υγρών και θερμών συνθηκών. Έχουν πολύ ψηλούς κορμούς που συχνά φτάνουν σε ύψος 50 μ. Τα κλαδιά απλώνονται στην κορυφή των δέντρων και έτσι όπως είναι το ένα κοντά στο άλλο σχηματίζουν μία σκεπή από κλαδιά και φύλλα. Όπου δημιουργείται κάποιο άνοιγμα, ο ήλιος φτάνει μέχρι το έδαφος, οπότε και αναπτύσσεται πυκνή βλάστηση από θάμνους που λέγεται ζούγκλα. Ενδιάμεσα, υπάρχει μια στρώση με χαμηλότερα δέντρα, όπως φοίνικες, μαόνι και λιάνες (αναρριχητικά φυτά), που φτάνουν σε ύψος τα 20-30 μέτρα.

Στο τροπικό δάσος συναντάμε ελέφαντες, μικρές αντιλόπες και ελάφια. Όμως, τα περισσότερα ζώα ζουν στη σκεπή του δάσους, όπου βρίσκουν άφθονη τροφή: χιμπαντζήδες, γορίλλες, μικρά αιλουροειδή, βάτραχους, σαύρες, πουλιά και τεράστια φίδια. Τα τροπικά δάση φιλοξενούν πάνω από το 50% των φυτών και των ζώων της Γης, παρόλο που καλύπτουν λιγότερο από το 2% της επιφάνειάς της, γιατί προσφέρουν πολλές πηγές τροφής, νερό, καταλύματα και κρυψώνες.

Τα τροπικά δάση είναι σημαντικά για το παγκόσμιο οικοσύστημα επειδή:

- **φιλοξενούν πολλά φυτά και ζώα**
- **βοηθούν στη σταθεροποίηση του παγκόσμιου κλίματος**, καθώς απορροφούν διοξείδιο του άνθρακα από την ατμόσφαιρα, ενώ με τη διαπνοή αποβάλλουν νερό, δημιουργούν βροχοπτώσεις και μετριάζουν τις τοπικές θερμοκρασίες.
- **προστατεύουν από πλημμύρες και διάβρωση**, καθώς οι ρίζες των δέντρων βοηθούν στη σταθεροποίηση του εδάφους.
- **αποτελούν πηγή φαρμάκων και τροφίμων**
- **υποστηρίζουν τους πληθυσμούς διαφόρων φυλών**
- **είναι ενδιαφέροντα μέρη για επίσκεψη**

Κάθε χρόνο κόβεται και καταστρέφεται μια έκταση τροπικού δάσους περίπου ίση με την Πελοπόννησο. Οι άνθρωποι καταστρέφουν τα τροπικά δάση για:

- ✓ ξύλο για ξυλεία και καυσόξυλα
- ✓ γεωργία
- ✓ κατοικία για φτωχούς αγρότες
- ✓ βοσκότοποι για κοπάδια
- ✓ κατασκευή δρόμων

Τι μπορείτε να κάνετε για να βοηθήσετε στη διάσωση των τροπικών δασών:

- Μην αγοράζετε προϊόντα από δέρματα άγριων ζώων.
- Μην αγοράζετε ζώα που έχουν συλληφθεί απευθείας από την άγρια φύση.
- Μην αγοράζετε ξύλινα προϊόντα από την Αφρική, παρά μόνο αν έχουν ετικέτα πιστοποίησης «FSC-certified», που σημαίνει ότι το ξύλο προέρχεται από δάση που υφίστανται αειφόρο διαχείριση.

Πηγές: α) Χριστιάς Ι., Κλωνάρη Α., Αλεξόπουλος Β. & Παπαμανώλης Κ. (1989), Η Γη μας, Γεωγραφία Ε΄ τάξης, ΟΕΔΒ, Αθήνα β) Λούκας Χ. & Χόλαντ Μπ. (1991), Φροντίστε τον πλανήτη μας, Μίνωας, Αθήνα γ) <http://kids.mongabay.com/elementary> – επιλογή και διασκευή

2. Εθνικά πάρκα στην Αφρική

Η δημιουργία εθνικών πάρκων είναι ένας θαυμάσιος τρόπος διάσωσης των τροπικών δασών. Η διαχείριση των προστατευμένων περιοχών πραγματοποιείται συνήθως από τα κράτη, τα οποία χρησιμοποιούν δασικούς υπαλλήλους και δασοφύλακες να τις προστατεύουν από οποιαδήποτε παράνομη δραστηριότητα, όπως από την παράνομη υλοτόμηση και τη λαθροθηρία.

Σήμερα, τα εθνικά πάρκα που έχουν δημιουργηθεί σε πολλές περιοχές της Αφρικής προστατεύουν πολλά από τα είδη που βρίσκονται σε κίνδυνο. Επιτυγχάνουν περισσότερο το σκοπό τους, όταν έχουν την υποστήριξη των ιθαγενών που ζουν μέσα και γύρω από την προστατευμένη περιοχή. Οι ιθαγενείς γνωρίζουν περισσότερα για το δάσος από οποιονδήποτε άλλο και τους συμφέρει η προφύλαξή του, αφού τους παρέχει τροφή, κατάλυμα και καθαρό νερό. Τα πάρκα μπορούν επίσης να βοηθήσουν την οικονομία των χωρών όπου βρίσκονται τροπικά δάση, προσελκύοντας ξένους τουρίστες.

Ωστόσο, εθνικά πάρκα δεν είναι μόνο τα τροπικά δάση. Η Ναμίμπια είναι η πιο ξηρή χώρα στη Νότια Αφρική και τα Εθνικά Πάρκα της είναι έρημος και σαβάννα. Στην άγρια έρημο του Skeleton Coast το εθνικό πάρκο καλύπτει 26,6 εκατομμύρια στρέμματα, είναι δηλαδή μεγαλύτερο κι από την Πορτογαλία! Εκτείνεται σε 1.570 χλμ από τα βόρεια σύνορα με την Αγκόλα μέχρι τα νότια σύνορα με τη Νότια Αφρική. Η προστατευόμενη παραλία ενοποιεί τρία εθνικά πάρκα: Skeleton Coast, Namib-Naukluft και Sperrgebiet.

Οι προστατευόμενες περιοχές στην Αφρική ξεπερνούν τα 2 εκατομμύρια τ.χλμ. Στη Μποτσουάνα, στο εθνικό πάρκο Τσόμπε βόσκει ο μεγαλύτερος πληθυσμός ελεφάντων της Αφρικής. Στην Γκαμπόν υπάρχουν 13 εθνικά πάρκα. Το εθνικό πάρκο Κρούγκερ βρίσκεται στα σύνορα Νότιας Αφρικής και Μοζαμβίκης. Το διασυνοριακό πάρκο Κγκαλαγκάντι ενώνει εθνικά πάρκα της Μποτσουάνα και της Νότιας Αφρικής. Η ιδέα των διασυνοριακών πάρκων βρίσκει τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερους υποστηρικτές. Οι εκτάσεις αυτές μετά από συμφωνία των κρατών αντιμετωπίζονται ως μία ενιαία οικολογική μονάδα την οποία διαχειρίζονται τα κράτη από κοινού.

Παρόλα αυτά στα εθνικά πάρκα της Αφρικής ο πληθυσμός των μεγάλων θηλαστικών, όπως είναι τα λιοντάρια και τα βουβάλια, μειώθηκε κατά 59% μεταξύ 1970-2005. Η μείωση οφείλεται στο ανεξέλεγκτο κυνήγι και στην επέκταση των αγροτικών καλλιεργειών. Το 2002 εκπρόσωποι κυβερνήσεων από όλο τον κόσμο συμμετείχαν σε μια Διάσκεψη για την Άγρια Ζωή και συμφώνησαν στη λήψη μέτρων για την προστασία της βιοποικιλότητας.

Πηγές: <http://www.clickatlife.gr>, <http://www.nationalgeographic.com> και <http://econews.gr> - 5/7 2010)

3. Παράνομο κυνήγι (λαθροθηρία)

Στις 22 Ιουλίου του 2007 άγνωστοι τρύπωσαν νύχτα στο δάσος του Πάρκου Βιρούνγκα με σκοπό να επιτεθούν σε μια οικογένεια από γορίλες και να την εκτελέσουν. Κρυμμένοι σε μια πλαγιά του ηφαιστείου Μίκενο, στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό και οπλισμένοι με αυτόματα, οι δολοφόνοι είχαν εντοπίσει τη δωδεκαμελή οικογένεια Ρουγκέντο, διάσημη στους τουρίστες και πολύ αγαπητή στους φύλακες του Εθνικού Πάρκου Βιρούνγκα. Η φωτογραφία που απεικόνιζε τους νεκρούς γορίλες *Beringei Beringei* ανάσκελα, δεμένους πάνω σε κοντάρια, όπου τους είχαν τοποθετήσει οι φύλακες του πάρκου, έκανε το γύρο του κόσμου και προκάλεσε τη διεθνή κατακραυγή. «Θέλαμε να τους μεταφέρουμε σαν βασιλιάδες. Να δείξουμε στον κόσμο ότι αυτό το ζώο είναι πολύ σημαντικό», εξηγεί ο Ογκουστίν Καμπάλε, ένας από τους δασοφύλακες στους οποίους έχει ανατεθεί η φροντίδα και η εκπαίδευση των γοριλών που έχουν εξημερωθεί. Σήμερα οι αφοσιωμένοι δασοφύλακες του πάρκου συνεχίζουν να ρισκάρουν τις ζωές τους ενάντια σε αντάρτες και λαθροθήρες για να διασώσουν το «πολυτιμότερο κομμάτι της χώρας», τους ορεισίβιους γορίλες, που απειλούνται με εξαφάνιση.

Ποιος ήθελε όμως να σκοτώσει τους «βασιλιάδες»; Και για ποιο λόγο καταδιώκεται ένα είδος που κινδυνεύει να εξαφανιστεί; Ο διευθυντής του Πάρκου Βιρούνγκα απαντά: «Είναι πολλοί εκείνοι που έχουν συμφέροντα στο πάρκο και όλα ξεκινούν από το ξυλοκάρβουνο. Οπλισμένοι αντάρτες αλλά και μέλη της κυβέρνησης το εμπορεύονται παράνομα. Οι τοπικές αρχές προσπαθούν να το εμποδίσουν αλλά δεν είναι εύκολο. Υπάρχουν οι δασοφύλακες που επιδιώκουν να προστατεύσουν το φυσικό περιβάλλον και υπάρχουν και εκείνοι που θέλουν να καταστρέψουν το δάσος για να πάρουν το ξυλοκάρβουνο. Οι άνθρωποι αυτοί σκότωσαν τους γορίλες για να προειδοποιήσουν τους δασοφύλακες», εξηγεί ο Ντε Μερόντε. Το ξυλοκάρβουνο είναι πολύ σημαντικό για τους ανθρώπους που μένουν στην περιοχή. Με αυτό ζεσταίνονται, με αυτό μαγειρεύουν, με αυτό μετατρέπουν το νερό σε πόσιμο. Τα περισσότερα δέντρα στο ανατολικό μέρος της χώρας έχουν καταστραφεί και το μόνο που έχει απομείνει είναι το δάσος του Βιρούνγκα.

Παλαιότερα το πάρκο είχε τον μεγαλύτερο αριθμό θηλαστικών σαβάνας, όπως είναι ο ελέφαντας, ο ιπποπόταμος και ο αγριοβούβαλος. Σήμερα και ύστερα από 15 χρόνια πολέμου, οι πληθυσμοί των ζώων έχουν μειωθεί πολύ. Ιδιαίτερα οι ιπποπόταμοι έχουν μειωθεί κατά 99%: από 30.000 που ήταν πριν από μερικά χρόνια, τώρα έχουν μείνει μόνο 300!

(Πηγή: ΟΙΚΟ, Καθημερινή, 12-9-2009 – επιλογή και διασκευή)

4. Παράνομη υλοτομία

Ένας από τους κύριους λόγους καταστροφής των τροπικών δασών είναι η υλοτομία. Πολλοί τύποι ξύλου που χρησιμοποιούνται για έπιπλα, δάπεδα και οικοδομές, συλλέγονται από τα τροπικά δάση της Αφρικής. Μεγάλα δέντρα κόβονται και σέρνονται μέσα από το δάσος. Έτσι, εκτός από τους δρόμους πρόσβασης που δημιουργούνται, ανοίγουν και περιοχές του δάσους οι οποίες χρησιμοποιούνται από τους φτωχούς αγρότες για καλλιέργεια. Στην Αφρική οι εργάτες που δουλεύουν στην υλοτομία συχνά κυνηγούν άγρια ζώα, όπως γορίλλες, ελάφια και χιμπαντζήδες για τροφή. Οι έρευνες διαπιστώνουν ότι τα περισσότερα είδη ζώων που ζουν στο τροπικό δάσος από το οποίο έχουν κοπεί δέντρα, είναι πολύ λιγότερα από εκείνα που ζουν σε ανέγγιχτο τροπικό δάσος. Αυτό συμβαίνει, γιατί πολλά ζώα του τροπικού δάσους δεν μπορούν να επιβιώσουν στο αλλοιωμένο περιβάλλον. Οι άνθρωποι που ζουν στο τροπικό δάσος, συχνά κόβουν ξύλα από τα τροπικά δάση για να τα χρησιμοποιήσουν ως καυσόξυλα ή για οικοδομικά υλικά. Στο παρελθόν, αυτό δεν προκαλούσε ιδιαίτερες ζημιές στο οικοσύστημα. Σήμερα όμως, σε περιοχές με μεγάλο πληθυσμό και μόνο το πλήθος των ανθρώπων που συλλέγουν ξύλο από μια περιοχή τροπικού δάσους μπορεί να προκαλέσει τρομακτική ζημιά. Για παράδειγμα, τα δάση γύρω από τα στρατόπεδα προσφύγων στην Κεντρική Αφρική (Ρουάντα και Κονγκό) σε ορισμένες περιοχές απογυμνώθηκαν κυριολεκτικά από όλα τα δέντρα.

Ο Ντε Μερόντε είχε μια πολύ καλή ιδέα που ήδη υλοποιείται. «Το λαθρεμπόριο ξυλοκάρβουνο είναι το πιο σημαντικό πρόβλημα του πάρκου Βιρούγκα, σημαντικότερο ίσως και από το πρόβλημα που αντιμετωπίζουμε με τους αντάρτες. Γιατί το ξυλοκάρβουνο ικανοποιεί βασικές ανάγκες των ντόπιων, όπως το φαγητό, το πόσιμο νερό και η θέρμανση. Σκεφτήκαμε την εναλλακτική λύση για το ξυλοκάρβουνο. Οι ντόπιοι μπορούν πλέον και παράγουν καύσιμη μπρικήτα από φύλλα, γρασίδι και περιττώματα ζώων. Με τη στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και άλλων χορηγών ευελπιστούμε ότι μέχρι το 2011 θα έχουν δημιουργηθεί 34.000 θέσεις εργασίας!».

(Πηγές: α) ΟΙΚΟ, Καθημερινή, 12-9-2009 β) Χριστιάς Ι., Κλωνάρη Α., Αλεξόπουλος Β. & Παπαμανώλης Κ. (1989), Η Γη μας, Γεωγραφία Ε΄ τάξης, ΟΕΔΒ, Αθήνα γ) Λούκας Χ. & Χόλαντ Μπ. (1991), Φροντίστε τον πλανήτη μας, Μίνωας, Αθήνα – επιλογή και διασκευή)

5. Παραδοσιακές φυλές της Αφρικής

Οι Πυγμαίοι είναι πληθυσμός που ζει στα δάση της Κεντρικής Αφρικής και τη στέπα Καλαχάρι. Το ανάστημά τους δεν ξεπερνάει το 1,50μ., έχουν λίγο πεταγμένο σαγόκι και είναι ο πιο μικρόσωμος λαός του κόσμου. Ζουν σε καλαμένιες καλύβες σκεπασμένες με φύλλα μπανανιάς για να μην μπαίνει μέσα η βροχή και η εξέλιξή τους έχει σταματήσει στην παλαιολιθική εποχή. Οι γυναίκες φτιάχνουν τις καλύβες και ψαρεύουν. Οι άντρες κυνηγούν πολλοί μαζί αντιλόπες κι ελέφαντες. Όταν δε βρίσκουν πια κυνήγι αλλάζουν περιοχή. Έχουν όμως μεγάλη προσαρμοστικότητα και κατορθώνουν να επιζούν.

Υπάρχουν πολλές φυλές Πυγμαίων. Οι Ακα της Κεντρο-Αφρικανικής Δημοκρατίας, οι Μπάκα του Καμερούν, οι Τους-Τούα της Ρουάντα, οι Μπούτι του Ζαΐρ, οι Πυγμαίοι του Μπαγκαντού, του Ιτούρι και άλλοι. Συνολικά στην Αφρική ζουν 180-200.000 Πυγμαίοι. Η κοινωνία τους χωρίζεται σε πατριές και κάθε πατριά λατρεύει και το δικό της ζώο (κροκόδειλο, χιμπατζή κλπ). Οι Πυγμαίοι λατρεύουν ένα και μοναδικό θεό, που τον ονομάζουν Χρβούμ.

Οι Μπαντού είναι ένας γενικός όρος για πάνω από 400 εθνοτικές ομάδες στην Αφρική. Απλώνονται από το νότιο Καμερούν ως την νοτιοδυτική Κένυα και από το βορειοδυτικό τμήμα του Κονγκό μέχρι την Νότια Αφρική. Τις ενώνει μια κοινή γλωσσική οικογένεια, οι γλώσσες Μπαντού, και σε πολλές περιπτώσεις κοινά ήθη και έθιμα. Η λέξη προέρχεται από το πρόθεμα Μπα, ενδεικτικό του άρθρου, και Ντου = άνθρωπος. Τα άτομα της ομάδας από φυλετική άποψη παρουσιάζουν μεγάλη ανομοιομορφία. Έχουν δέρμα μαύρο, σοκολατί ή κίτρινο, μύτη πεπλατυσμένη, χείλη σαρκώδη και μαλλιά μαύρα. Κυριότερες φυλές είναι οι: Ζουλού, Χούτου, Φαγκ, Κικουγιού, Μπακόγκο, Μπαμιλέκε, Μπετσουάνα, Κάφροι, Μπαλούμπα, Μπακούμπα, Σουαχίλι κ. ά.

Οι Μπαντού σε μερικές περιπτώσεις χαρακτηρίζονται ως «τα παιδιά του ποταμού». Ο ποταμός Οκαβάνγκο στα νότια της Αφρικής δεν καταλήγει στη θάλασσα...αλλά στη μέση της ερήμου Καλαχάρι! Σχηματίζει μία δεξαμενή γλυκού νερού που είναι απίστευτα καθαρό και σχηματίζει δέλτα με έκταση όση το 1/3 της Ελλάδας! Γύρω από τα γαλανά νερά του δέλτα απλώνονται οι ερημικές πεδιάδες της σαβάνας. Εδώ ζουν ελάχιστοι άνθρωποι, που ανήκουν στη φυλή Μπαντού. Οι γυναίκες Μπαντού παίρνουν από το ποτάμι πόσιμο νερό για το χωριό. Με τα καλάμια χτίζουν καλύβες και πλέκουν καλάθια. Τέλος, μαζεύουν και νούφαρα. Χρησιμοποιούν το λουλούδι για να αρωματίζουν τις σούπες και τα γλυκά. Οι ρίζες του είναι πολύ νόστιμες βραστές και οι Μπαντού τις τρώνε με ψάρι.

Πηγές: <http://www.erevnites.gr/greek> , <http://mathisi-paixnidi.blogspot.com> (επιλογή και διασκευή)

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ

Έργο της ομάδας των δημοσιογράφων είναι να παρουσιάσουν προβλήματα που σχετίζονται με τη ζωή των ανθρώπων στην Αφρική. Η αναζήτηση μπορεί να γίνει σε βιβλία, περιοδικά, αρχεία και ιστοσελίδες εφημερίδων, της UNICEF, του ΟΗΕ και άλλων διεθνών φορέων. Ενδεικτικά προβλήματα που είναι πιθανό να επισημανθούν είναι:

- ✓ Πόλεμοι
- ✓ Φτώχεια
- ✓ Ασθένειες
- ✓ Καθαρό νερό
- ✓ Ξηρασία
- ✓ Εκπαίδευση

Ο παρακάτω πολιτικός χάρτης μπορεί να φωτοτυπηθεί και να δοθεί στην ομάδα των δημοσιογράφων. Η παρουσίαση μπορεί να περιλαμβάνει το χάρτη σε μεγέθυνση, όπου θα σημειώνονται ονόματα χωρών. Στο υπόμνημα του χάρτη με χρώματα θα παρουσιάζονται τα διάφορα προβλήματα π.χ. πού υπάρχει πρόβλημα με καθαρό νερό, πού υπάρχουν πόλεμοι ή πρόσφυγες λόγω πολεμικών συγκρούσεων κτλ. Φωτογραφίες που θα βρεθούν από την έρευνα μπορούν να κολληθούν γύρω από το χάρτη.

1. Η ξηρασία ως αποτέλεσμα κλιματικής αλλαγής

Οξύτατο πρόβλημα επιβίωσης αντιμετωπίζουν πάνω από 10 εκατ. κάτοικοι της ανατολικής Αφρικής εξαιτίας της χειρότερης ξηρασίας των τελευταίων 60 ετών, όπως ανακοίνωσε χθες ο ΟΗΕ. Παράλληλα η ανθρωπιστική οργάνωση Save the Children έδωσε ένα μέτρο της απελπισίας περιγράφοντας οικογένειες που φθάνουν καθημερινά από τη Σομαλία προς την Κένυα, αφού έχουν περπατήσει στην καυτή άμμο αναζητώντας τροφή και νερό επί ένα μήνα. Εξαιτίας της ξηρασίας και άλλων παραγόντων, όπως η κερδοσκοπία, οι τιμές των τροφίμων στην περιοχή έχουν αυξηθεί σημαντικά, ωθώντας πολλές οικογένειες στα όρια του λιμού (=πείνα). Τα ποσοστά υποσιτισμού μεταξύ των παιδιών στην περιοχή φθάνουν το 30% και αναμένεται να αυξηθούν ακόμη περισσότερο. Οι αριθμοί των κλιματικών μεταναστών αυξάνονται, καθώς πάνω από 20.000 Σομαλοί έχουν περάσει τα σύνορα προς την Κένυα τις τελευταίες δύο εβδομάδες. Ο αριθμός αυτός μεταφράζεται σε 800 παιδιά ημερησίως, τα οποία καταφθάνουν στους καταυλισμούς προσφύγων σε κατάσταση εξάντλησης, υποσιτισμού και αφυδάτωσης.

Η κλιματική αλλαγή δεν προκαλεί μόνο οικολογικές καταστροφές αλλά και πολέμους έγραψε πρόσφατα το «Time». Εύκολα ξεχνά κανείς ότι πριν ο ανθρώπινος παράγοντας προκαλέσει πόλεμο στο Νταρφούρ, η ζωή εκεί ήταν πολύ δύσκολη. Ένας συνεχής πόλεμος για νερό, τροφή και στέγη, στην άγονη περιοχή της Σάχελ. Παλιά, οι Άραβες νομάδες κτηνοτρόφοι και οι εγκατεστημένοι γεωργοί συνεργάζονταν. Οι γεωργοί άφηναν τα ζώα στη γη τους με αντάλλαγμα γάλα και κρέας. Η Σαχάρα αυξάνεται σταθερά προς τα νότια πνίγοντας τη γη στην άμμο και όταν η καλή γη έγινε λιγότερη, οι άνθρωποι άρχισαν να πολεμούν για τη γη. Ο Μάικλ Κλέιρ, διευθυντής του Προγράμματος «Παγκόσμια Ασφάλεια και Ειρήνη» θεωρεί ότι στο Νταρφούρ το ενισχυμένο φαινόμενο του θερμοκηπίου υπερτονίζει τις εθνικές διαφορές και παράγει εθνικούς πολέμους, που στη ρίζα τους είναι πόλεμοι πλουτοπαραγωγικών πηγών.

Με τις δραματικές και βλαβερές επιπτώσεις στο περιβάλλον η κλιματική αλλαγή απειλεί τα βασικά στοιχεία της ζωής των ανθρώπων σε όλο τον κόσμο και ειδικά στην Αφρική υποβαθμίζοντας υγεία και περιβάλλον και περιορίζοντας την πρόσβαση σε νερό, τροφή και εδάφη.

(Πηγές: Καθημερινή, 29/6/2011, Ελευθεροτυπία 15/1/2009 και ΚΟΣΜΟΣ, Τριμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής UNICEF, τ. 72, Μάιος 2008 – διασκευή και επιλογή)

2. Μεταδοτικές ασθένειες - Θύματα τα παιδιά της Αφρικής

Η ελονοσία είναι μεταδοτική ασθένεια που είναι διαδεδομένη σε τροπικές και υποτροπικές περιοχές της Αφρικής. Κάθε χρόνο, υπάρχουν περίπου 350 έως 500 εκατομμύρια κρούσματα ελονοσίας, σκοτώνοντας μεταξύ ενός και τριών εκατομμυρίων ανθρώπων, η πλειονότητα των οποίων είναι τα μικρά παιδιά στην υποσαχάρια Αφρική. Η ελονοσία συνήθως συνδέεται με τη φτώχεια, αλλά είναι επίσης μια αιτία της φτώχειας. Το 2008 προκλήθηκαν 863.000 θάνατοι από την ελονοσία. Το 89% των θανάτων συνέβη στην υποσαχάρια Αφρική.

Συνήθως, οι άνθρωποι παίρνουν ελονοσία όταν τους τσιμπήσει ένα μολυσματικό είδος θηλυκού κουνουπιού. Τα συμπτώματα της ελονοσίας είναι ζάλη, δύσπνοια, ταχυκαρδία, καθώς και άλλα γενικά συμπτώματα όπως πυρετός, ρίγη, ναυτία και σε σοβαρές περιπτώσεις κώμα και θάνατος. Η μετάδοση της ελονοσίας μπορεί να μειωθεί με την πρόληψη ενάντια στα τσιμπήματα των κουνουπιών, με κουνουπιέρες και εντομοαπωθητικά ή με μέτρα ελέγχου, όπως ο ψεκασμός με εντομοκτόνα στο εσωτερικό των κατοικιών και η αποστράγγιση στάσιμων υδάτων όπου τα κουνούπια γεννούν τα αβγά τους.

Ο εμβολιασμός των νηπίων, που άρχισε συστηματικά από το 1974, έχει μειώσει τα ποσοστά των παιδιών που πεθαίνουν από 6 κύριες ασθένειες: διφθερίτιδα, ιλαρά, κοκίτης, πολιομυελίτιδα, τέτανος, φυματίωση. Οι εμβολιασμοί νηπίων και εγκύων γυναικών συνεχίζονται εντατικά στην Αφρική και μειώνουν σταθερά τους θανάτους από ευλογιά, ηπατίτιδα Β, πνευμονία, μηνιγγίτιδα και ανεπάρκεια βιταμίνης Α. Η ανεπάρκεια σε βιταμίνη Α μπορεί να προξενήσει μη αναστρέψιμη τύφλωση και αυξάνει κατά 25% τον κίνδυνο θανάτου από ελονοσία, διάρροια και ιλαρά.

Ωστόσο, η πρόσβαση των παιδιών σε υπηρεσίες υγείας εμποδίζεται από την έλλειψη μόρφωσης, από τη φτώχεια και από την έλλειψη υποδομών. Μια 9χρονη Πυγμαία που ζει στη Γκαμπόν περιγράφει: «Το όνομά μου είναι Αϊμέ. Είμαι 9 χρονών. Ζω στο χωριό Εσένγκ στη Γκαμπόν. Το χωριό μου είναι στην άκρη του μεγάλου τροπικού δάσους. Υπάρχουν πολλά παιδιά στο χωριό μου. Όταν αρρωσταίνουμε ο πρακτικός γιατρός χρησιμοποιεί φύλλα από φυτά και ρίζες για να μας φροντίσει. Κάθε μέρα καθαρίζω την καλύβα μας, φέρνω νερό και ξύλα για τη φωτιά, πλένω ρούχα και ετοιμάζω φαγητό. Δεν έχω πάει ποτέ σε γιατρό ή κέντρο υγείας, είναι πολύ μακριά και κοστίζει πολλά λεφτά».

(Πηγές: Ελευθεροτυπία, 22/4/ 2011, ΚΟΣΜΟΣ, Τριμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής UNICEF, τ. 67, Φεβρουάριος 2007 και ΚΟΣΜΟΣ, Τριμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής UNICEF, τ. 75, Φεβρουάριος 2009

3. Πόλεμος

Η Αφρική σπαράσσεται από πολέμους που δημιουργούν κύματα προσφύγων, πείνα και θύματα. Πάνω από 200.000 σκοτώθηκαν στο Νταρφούρ του Σουδάν τα τελευταία τέσσερα χρόνια, ενώ δεκάδες χιλιάδες αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους για να σωθούν.

Η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό ακόμη προσπαθεί να συνέλθει από το χειρότερο πόλεμο που έγινε ποτέ στην Αφρική. Υπολογίζεται ότι 3 εκατομμύρια άνθρωποι βρήκαν το θάνατο είτε εξαιτίας των συγκρούσεων ή από τις επιπτώσεις του πολέμου, τις αρρώστιες και τον υποσιτισμό. Πέντε χρόνια κράτησε ο πόλεμος ανάμεσα στις κυβερνητικές δυνάμεις, που είχαν την υποστήριξη της Αγκόλας, της Ναμίμπια και της Ζιμπάμπουε, και των ανταρτών που στηρίζονταν από την Ουγκάντα και τη Ρουάντα.

Το χειρότερο για την Αφρική είναι ότι στον πόλεμο παίρνουν μέρος και παιδιά-στρατιώτες. Ο Ντανιέλ βοηθούσε τον πατέρα του φροντίζοντας τα γελάδια καθώς μετακινούνταν από περιοχή σε περιοχή σε αναζήτηση βοσκής και νερού, ενώ πήγαινε και στο σχολείο, το οποίο ήταν αρκετές ώρες δρόμο με τα πόδια. Όταν ο εμφύλιος πόλεμος στο Σουδάν βρισκονταν στο απόγειό του και οι "στρατολόγοι" από το Απελευθερωτικό Κίνημα του Σουδάν έψαχναν κάθε γωνιά της υπαίθρου για νέα μέλη, ανάγκασαν τον Ντανιέλ σε ηλικία 14 ετών να εγκαταλείψει το σχολείο, να αφήσει την οικογένειά του και να στρατευθεί. Μαζί με ακόμα 20 νεοσύλλεκτους οδηγήθηκε σε μια εκπαιδευτική κλινική για ιατρικό προσωπικό και μετά την εκπαίδευσή τους διασκορπίστηκαν σε διάφορες μονάδες σε όλο το Νότιο Σουδάν βοηθώντας στην περίθαλψη των πληγωμένων.

Στο διάστημα της στράτευσής του ο πατέρας του πέθανε και η μητέρα του με το μικρότερο αδελφό του κατέφυγαν ως πρόσφυγες στα βόρεια της χώρας εξαιτίας των μαχών γύρω από την περιοχή που ζούσαν. Ο Ντανιέλ θεωρεί τον εαυτό του εξαιρετικά τυχερό που ήταν μεταξύ των πρώτων παιδιών που αποστρατεύτηκαν το 2001. Το Μάιο του 2004, όταν άρχισαν ειρηνευτικές συνομιλίες για τη λήξη του πολέμου, ο Ντανιέλ μας είπε: «Δεν ξέρω αν το σύμφωνο ειρήνευσης θα κρατήσει, όμως η υπογραφή έχει δώσει σε όλους μας ελπίδα. Ιδιαίτερα σε μένα!»

(Πηγή: skai.gr BBC, 9/5/2007 και ΚΟΣΜΟΣ, Τριμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής UNICEF, τ. 69, Αύγουστος 2007)

4. Πρόσφυγες

Όταν γίνονται πόλεμοι, οι άνθρωποι φεύγουν από την πατρίδα τους και γίνονται πρόσφυγες σε άλλη χώρα. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του '90 ένοπλες συρράξεις και έκτακτες καταστάσεις επείγουσας ανάγκης χτύπησαν εκατοντάδες χιλιάδες παιδιά. Παιδιά εκτοπίστηκαν μέσα στην ίδια τους τη χώρα ή έγιναν πρόσφυγες σε άλλη χώρα, ενώ παράλληλα μπορεί να έμειναν ορφανά, να τραυματίστηκαν, να έμειναν ανάπηρα χτυπημένα από θαμμένες νάρκες, να έμειναν άστεγα, να αποχωρίστηκαν τους δικούς τους ή να υπέστησαν ψυχολογικά τραύματα λόγω πολέμου.

Στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων 15 ετών έφθασε ο αριθμός των προσφύγων στα τέλη του 2010, με τους τέσσερις στους πέντε πρόσφυγες να βρίσκονται σε αναπτυσσόμενες χώρες, όπως ανακοίνωσε ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών. «Μέχρι στιγμής εφέτος (2011) έχουμε δει συγκρούσεις στις χώρες της Βόρειας Αφρικής, στην Ακτή Ελεφαντοστού, στο Σουδάν και σε άλλα μέρη του κόσμου που έχουν οδηγήσει ανθρώπους να εγκαταλείπουν τις εστίες τους, διότι αντιμετωπίζουν επικίνδυνες καταστάσεις», δήλωσε σε συνέντευξη Τύπου ο Αλεξάντερ Αλένικοφ, αναπληρωτής Ύπατος Αρμοστής του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Οι Σομαλοί και οι Κογκολέζοι είναι δύο από τις μεγαλύτερες εθνικές ομάδες προσφύγων, οι χώρες των οποίων αντιμετωπίζουν τις συνέπειες παρατεταμένων συρράξεων.

Τα παιδιά-πρόσφυγες καταβάλλουν βαρύτατο τίμημα, υποσιτίζονται, μαστίζονται από ασθένειες, δεν εμβολιάζονται και δεν πάνε σχολείο. Τα προσφυγόπουλα είναι εκτεθειμένα στη βία, στις ασθένειες, στην πείνα, στον κίνδυνο βίαιης στράτευσης, επικίνδυνης εργασίας. Ακόμα και στους προσφυγικούς καταυλισμούς, όπου μεγάλος αριθμός ανθρώπων συνωστίζονται σε συνθήκες φτώχειας και εξαθλίωσης, αυξάνουν οι κίνδυνοι ασθενειών, βίας, κακομεταχείρισης και εκμετάλλευσης. Τα προσφυγόπουλα αντιμετωπίζουν διακρίσεις και μερικές φορές φυλάκιση, καθώς συχνά δεν έχουν ταυτότητα ή επίσημα χαρτιά.

Κύριο μέλημα της UNICEF είναι η συγκέντρωση και η καταγραφή των παιδιών προσφύγων, η επανασύνδεση με την οικογένειά τους, η ψυχολογική τους υποστήριξη, η επαναλειτουργία των σχολείων που έχουν καταστραφεί και η παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης στα παιδιά. Οι πόλεμοι δεν πρόκειται να εξαφανιστούν εν μια νυκτί αλλά η UNICEF σε συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς, όπως η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού, συνεισφέρει στο να μετριάσει τις συνέπειες των πολέμων στα γυναικόπαιδα.

(Πηγή: Καθημερινή 20/06/2011 και <http://www.unicef.gr/news/2007/dt1907.php> - διασκευή και επιλογή στοιχείων)

5. Έλλειψη καθαρού πόσιμου νερού

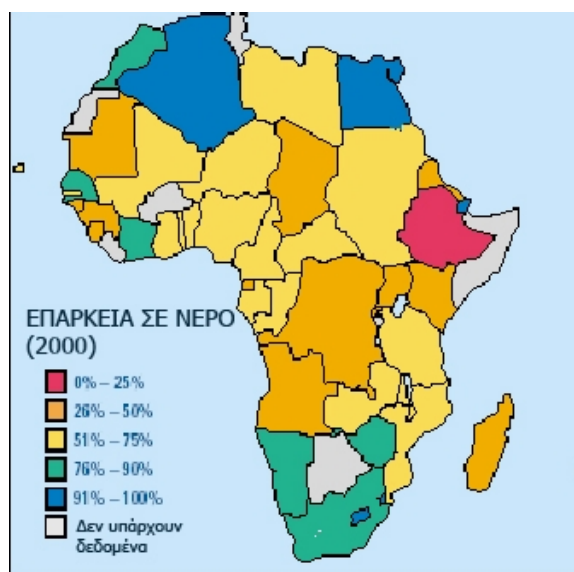
Το ποτήρι είναι "μισοάδειο" για το 1/5 των παιδιών του κόσμου λέει η UNICEF. Τουλάχιστον 20 λίτρα νερό καθαρού νερού την ημέρα (περίπου δύο κουβάδες) είναι απαραίτητα για να επιτρέψουν στα παιδιά να πιούν, να πλύνουν τα χέρια τους από τη βρωμιά που είναι φορέας ασθενειών και να μαγειρέψουν ένα απλό γεύμα. Χωρίς αυτό, τα παιδιά γίνονται εύκολα θύματα μιας πλειάδας ασθενειών που απειλούν τη ζωή τους που μεταφέρονται από το βρώμικο νερό και τα ακάθαρτα χέρια.

Ωστόσο, στην υποσαχάρια Αφρική, το 43% των παιδιών πίνουν ακάθαρτο νερό, διακινδυνεύοντας να ασθενήσουν ή να χάσουν τη ζωή τους με κάθε γουλιά. Οι επιπτώσεις του μη ασφαλούς πόσιμου νερού, της φτωχής υποδομής και της ανεπαρκούς υγιεινής (έλλειψη τουαλετών και νιπτήρων) στην παιδική υγεία οδηγούν στο θάνατο πάνω από 4.000 παιδιά κάθε ημέρα εξαιτίας ασθενειών που μεταδίδονται από το νερό, όπως η διάρροια και ο τύφος.

Υπάρχει μεγάλη ανισότητα στην κατανάλωση νερού παγκοσμίως. Ένας μέσος Καναδός, για παράδειγμα, χρησιμοποιεί πάνω από 30 φορές περισσότερο νερό ημερησίως από το μέσο αγρότη στην Κένυα (326 λίτρα έναντι 10 λίτρων). Αντίθετα, στην Αφρική το 1/5 των παιδιών θα πεθάνει πριν τα πέμπτα του γενέθλια και μια από τις αιτίες είναι η έλλειψη καθαρού πόσιμου νερού.

Όταν τα παιδιά έχουν πρόσβαση σε βιώσιμα αποθέματα ασφαλούς νερού, βασικές εγκαταστάσεις υγιεινής και εκπαίδευση για την υγιεινή, η θνησιμότητα μειώνεται, η παιδική υγεία βελτιώνεται και η φοίτηση στα σχολεία αυξάνει, ειδικά των κοριτσιών, τα οποία φέρουν το φορτίο της μεταφοράς του νερού της οικογένειας. «Η πρόοδος που έχει γίνει μέχρι σήμερα για την αύξηση του αριθμού των ανθρώπων με πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό είναι εντυπωσιακή» είπε η Εκτελεστική Διευθύντρια της UNICEF το 2006. Ωστόσο, το Πρόγραμμα Ανάπτυξης του ΟΗΕ έχει προβλέψει από το 1999 ότι ένας στους δύο Αφρικανούς δεν θα έχει νερό ως το 2025 και περιμένει να εμφανιστούν σημεία έντασης κατά μήκος του Νείλου, στην Κουάδα του Νίγηρα και στο Δέλτα του Ζαμβέζη.

(Πηγή: Ελευθεροτυπία 15/1/2009 και ΚΟΣΜΟΣ, Τριμηνιαία έκδοση της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής UNICEF, τ. 65, Αύγουστος 2006 – διασκευή και επιλογή)

ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ

Έργο της ομάδας είναι η έρευνα για την ιστορία της Αφρικής.

Ο παρακάτω χάρτης της Αφρικής μπορεί να φωτοτυπηθεί σε μεγαλύτερο μέγεθος και να δοθεί στην ομάδα. Η ομάδα θα σημειώσει στο χάρτη διάφορες κουκκίδες και με βέλη θα γράφει δίπλα τη χρονική περίοδο (χρονολογία) και μία λεζάντα για τα ιστορικά γεγονότα που συνέβησαν σύμφωνα με την έρευνα σε διάφορες πηγές. Έχει τη δυνατότητα να κατασκευάσει και μια ιστορική γραμμή.

1. Η αρχαία Αίγυπτος

Από το 5.000 π.Χ. περίπου η περιοχή της σημερινής Αιγύπτου μεταβλήθηκε σε έρημο εκτός από τα εδάφη κοντά στον ποταμό Νείλο. Οι άνθρωποι εγκαταστάθηκαν γύρω από τις όχθες του ποταμού και άρχισαν να καλλιεργούν τη γη. Στα μέρη εκείνα δημιουργήθηκαν δύο κράτη. Στο βορρά, όπου ο Νείλος εκβάλλει στη Μεσόγειο θάλασσα σχηματίζοντας δέλτα δημιουργήθηκε η Κάτω Αίγυπτος. Στο νότο και κατά μήκος της στενής λωρίδας του Νείλου δημιουργήθηκε η Άνω Αίγυπτος. Γύρω στο 3.000 π.Χ. τα δύο αυτά κράτη ενώθηκαν σε ένα και δημιουργήθηκε η αρχαία Αίγυπτος, στην οποία αναπτύχθηκε ένας σημαντικός πολιτισμός.

Δύο είναι τα στοιχεία που διαμόρφωσαν τον αρχαίο αιγυπτιακό πολιτισμό: ο Νείλος και η Σαχάρα. Κάθε χρόνο ο ποταμός πλημμύριζε αφήνοντας ένα παχύ στρώμα γόνιμης λάσπης. Όταν υποχωρούσαν τα νερά, οι αγρότες φύτευαν την πεδιάδα που είχε δημιουργηθεί. Το ποτάμι ήταν πολύτιμο για τους Αιγύπτιους, αφού αποτελούσε πηγή τροφής και πηγή νερού για τις καθημερινές ανάγκες και το πότισμα των χωραφιών. Γι' αυτό ο Ηρόδοτος είχε ονομάσει την Αίγυπτο «δώρο του Νείλου». Επίσης, η έρημος λειτουργούσε ως ένα φυσικό φράγμα που προστάτευε την Αίγυπτο από την εισβολή εχθρικών στρατών, γι' αυτό και ο αιγυπτιακός πολιτισμός είναι ένας από τους μακροβιότερους πολιτισμούς του κόσμου.

Ο ηγεμόνας της Αιγύπτου ονομαζόταν Φαραώ και ήταν άρχοντας όλων όσα περιβάλλει ο ηλιακός δίσκος. Ο Φαραώ ήταν ο μεσάζοντας ανάμεσα στους Αιγύπτιους και τους θεούς τους, ήταν ο ανώτατος ιερέας και ταυτόχρονα ο ανώτατος άρχοντας. Οι Αιγύπτιοι πίστευαν σε πολλούς θεούς. Δύο από τους σημαντικότερους θεούς ήταν ο Άμυν – Ρα, ο θεός του ήλιου, και ο Όσιρις, ο θεός του κάτω κόσμου και του Νείλου. Οι Αιγύπτιοι έθαβαν τους ηγεμόνες τους σε μεγάλους τάφους, τις πυραμίδες. Επειδή πίστευαν ότι η ζωή συνεχίζεται και μετά από το θάνατο, φρόντιζαν να διατηρούν το νεκρό σώμα σε καλή κατάσταση επινοώντας την τεχνική της μούμιας.

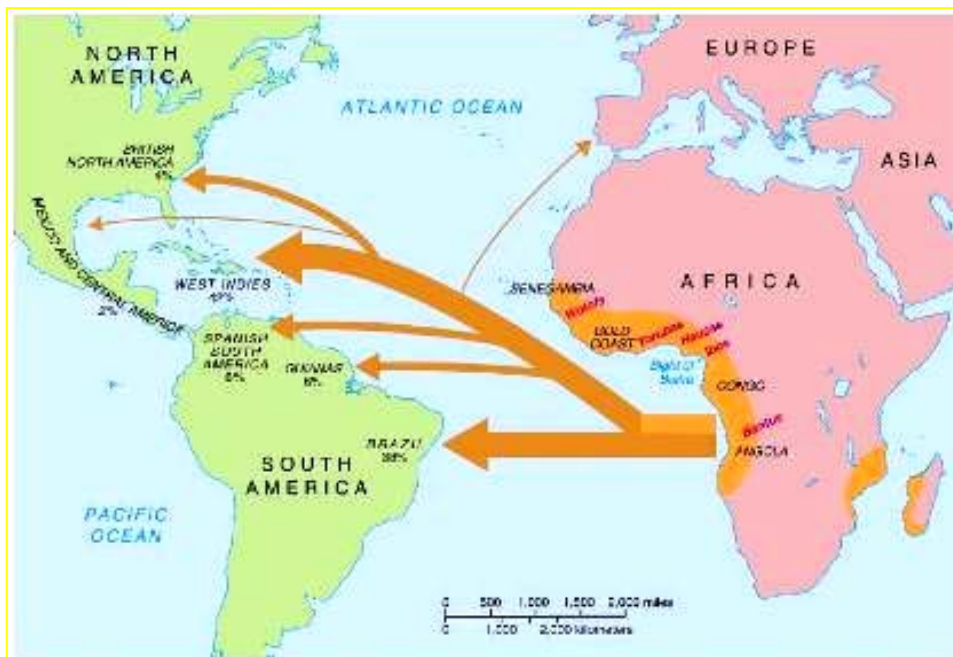
Πρώτοι οι Αιγύπτιοι χώρισαν το χρόνο σε 365 ημέρες και καλλιέργησαν την αριθμητική. Επινόησαν τα ιερογλυφικά, ένα είδος γραφής που το αποτελούσαν πάρα πολλά εικονικά σύμβολα με τα οποία έγραφαν λέξεις, συλλαβές και γράμματα. Οι αρχαίοι Αιγύπτιοι έγραφαν σε πάπυρο, ένα ποώδες φυτό που φύτρωνε στα έλη. Τον χρησιμοποιούσαν για να φτιάχνουν σκοινιά, έπιπλα και γραφική ύλη.

(Πηγή: National Geographic, Απρίλιος 2001, Ιμπαζέμπο Ι. (1994), Εξερευνώντας την Αφρική, Ερευνητές, Free Presentations in PowerPoint format- Welcome to Ancient Egypt)

2. Δουλεμπόριο

Μετά το 1492 που ο Ισπανός Χριστόφορος Κολόμβος ανακάλυψε την Αμερική πολλοί Ισπανοί άποικοι εγκαταστάθηκαν στην αμερικανική ήπειρο και είτε έφτιαξαν ορυχεία για να βγάλουν χρυσάφι και ασήμι είτε ασχολήθηκαν με την καλλιέργεια ζαχαροκάλαμου. Για τις δουλειές στα ορυχεία ή στις φυτείες οι Ευρωπαίοι υποχρέωναν τους ιθαγενείς να εργάζονται σκληρά. Όμως οι περισσότεροι από αυτούς πέθαιναν από τις κακουχίες και τις αρρώστιες. Ίδια ήταν και η μοίρα των Ευρωπαίων κατάδικων που στέλνονταν στην Αμερική για να δουλέψουν. Για να λύσουν το πρόβλημα, οι Ευρωπαίοι άρχισαν να συλλαμβάνουν Αφρικανούς της δυτικής ακτής και να τους στέλνουν ως σκλάβους στην Αμερική. Ήδη από τα τέλη του 15ου αιώνα στις ακτές της Δυτικής Αφρικής είχαν φτάσει οι Πορτογάλοι, οι Άγγλοι και οι Ολλανδοί που ίδρυσαν εμπορικούς σταθμούς και πρωτοστάτησαν στο εμπόριο των δούλων. Οι Αφρικανοί είτε συλλαμβάνονταν κατά τη διάρκεια επιδρομών των δουλεμπόρων, είτε αιχμαλωτίζονταν σε πολέμους μεταξύ των αφρικανικών βασιλείων. Τους μετέφεραν αλυσοδεμένους σαν ζώα στις ακτές και εκεί τους πουλούσαν στους δουλεμπόρους. Στα τετρακόσια χρόνια που κράτησε το δουλεμπόριο (1490-1890), πάνω από 12 εκατομμύρια Αφρικανοί συνελήφθησαν και μεταφέρθηκαν στην Αμερική. Οι ευρωπαίοι έμποροι και οι ιδιοκτήτες φυτειών που συμμετείχαν σε αυτό είχαν τεράστια οφέλη.

Το ταξίδι των δουλεμπόρων μέσω του Ατλαντικού ονομάστηκε «τρίγωνο του δουλεμπορίου» λόγω του τρόπου οργάνωσής του. Οι έμποροι ξεκινούσαν από τα ευρωπαϊκά λιμάνια με πλοία εξοπλισμένα με τρόφιμα, σιδερένιους χαλκάδες για να δένουν τους σκλάβους, γαβάθες για να τους ταΐζουν και μαστίγια. Οι έμποροι προσπαθούσαν να στοιβάξουν στα πλοία τους όσο το δυνατόν περισσότερους σκλάβους και μερικές φορές οι άνθρωποι αναγκάζονταν να ξαπλώνουν ο ένας πάνω στον άλλο. Υπό αυτές τις συνθήκες διέσχιζαν τον Ατλαντικό. Το ταξίδι, που κρατούσε τρεις έως έξι βδομάδες, ήταν μια τρομακτική εμπειρία. Οι Αφρικανοί πέθαιναν κατά χιλιάδες, λόγω των ανύπαρκτων μέτρων υγιεινής. Ήταν στοιβαγμένοι σαν σαρδέλες στα αμπάρια και, έτσι, οι επιδημίες που ξεσπούσαν

μεταδίδονταν πολύ εύκολα. Όταν τελικά τα πλοία έφταναν στην Αμερική, οι έμποροι πουλούσαν τους Αφρικανούς σε πλούσιους ιδιοκτήτες φυτειών. Επιστρέφοντας στην Ευρώπη, έπαιρναν μαζί τους ζάχαρη, χρυσάφι, ασήμι, καπνό, ρύζι, πιπερόριζα και βαμβάκι.

3. Εξερευνήσεις

Οι Ευρωπαίοι περνούσαν από τις ακτές της Αφρικής από τότε που ο Ντιάζ (1488) και ο Βάσκο ντα Γκάμα ανακάλυψαν το δρόμο για τις Ινδίες (1497-1502), αλλά ήξεραν πολύ λίγα πράγματα για την ήπειρο αυτή. Το εσωτερικό της παρέμενε ανεξερεύνητο, γιατί ήταν δύσκολο να διεισδύσουν σ' αυτό. Στα βόρεια και στα νότια συναντούσαν μεγάλες ερήμους και στο κεντρικό μέρος παρθένα δάση και ποτάμια με μεγάλους και μικρούς καταρράκτες. Ακόμη, οι ιθαγενείς αντιμετώπιζαν εχθρικά τους ξένους, γιατί πολλοί απ' αυτούς μεταφέρονταν στην Αμερική ως σκλάβοι για πάνω από 400 χρόνια. Ωστόσο, οι Ευρωπαίοι βιομήχανοι ήθελαν να πληροφορηθούν περισσότερα πράγματα για τη γεωγραφία της Αφρικής και τους λαούς της, ώστε να ιδρύσουν εμπορικούς σταθμούς και στο εσωτερικό της ηπείρου. Έτσι από τα τέλη του 18^{ου} αιώνα εξερευνητές άρχισαν να διεισδύουν στο εσωτερικό της Αφρικής χρηματοδοτούμενοι από επιχειρηματίες, χριστιανικές εκκλησίες και κυβερνήσεις. Κατά το χρονικό διάστημα 1788-1877 τουλάχιστον μια φορά το χρόνο έφτανε στην Αφρική και μία αποστολή.

Ο σημαντικότερος από τους εξερευνητές της Αφρικής ήταν ο Ντέιβιντ Λίβινγκστον, σκοτσέζος γιατρός και ιεραπόστολος, του οποίου τα ταξίδια κράτησαν από το 1841 ως το 1873. Ο Λίβινγκστον με τη συνοδεία ντόπιων διέσχισε την έρημο Καλαχάρι, γνώρισε τον ποταμό Ζαμβέζη, είδε τους καταρράκτες της Βικτώρια, εξερεύνησε τα χωριά γύρω από τη λίμνη Μαλάουι και ήταν ο πρώτος Ευρωπαίος που διέσχισε την Αφρική από τη δυτική προς την ανατολική ακτή. Ήθελε να συγκεντρώσει και άλλες πληροφορίες γύρω από τα ποτάμια της ηπείρου, ώστε αυτά να χρησιμοποιούνταν ως πλωτοί δρόμοι για τη μεταφορά εμπορευμάτων στην καρδιά της Αφρικής. Σκοπός του ήταν, επίσης, η ανεύρεση των πηγών του Νείλου, που αποτελούσαν αντικείμενο αμφισβήτησης για πολλά χρόνια.

Στην προσπάθεια αυτή είχε βοήθεια από τον Αμερικανό δημοσιογράφο Χένρι Μόρτον Στάνλεϊ. Ο Στάνλεϊ, αναζητώντας τον Λίβινγκστον που δεν είχε δώσει σημεία ζωής για τέσσερα χρόνια, έφτασε στη Ζανζιβάρη στις αρχές του 1871, βρήκε τον Λίβινγκστον και εξερεύνησαν μαζί τη λίμνη Ταγκανίκα. Στο δεύτερο ταξίδι του ο Στάνλεϊ διέσχισε την Αφρική από τα ανατολικά προς τα δυτικά, αποδεικνύοντας ότι οι πηγές του Νείλου βρίσκονται στη λίμνη Βικτώρια. Ύστερα διέπλευσε τη λίμνη Ταγκανίκα και κατέβηκε τον ποταμό Ζαΐρ μέχρι τις εκβολές του (1877). Η αφήγηση του Στάνλεϊ για ένα μεγάλο ποτάμι που οδηγούσε στην καρδιά της Αφρικής προκάλεσε το ενδιαφέρον των Ευρωπαίων, που είδαν σε αυτό έναν καλό τρόπο για να διακινούν τα εμπορεύματά τους στην ήπειρο.

Πηγές: Ιμπαζέμπο Ι. (1994), Εξερευνώντας την Αφρική, Ερευνητές & Χριστιάς Ι., Κλωνάρη Α., Αλεξόπουλος Β. & Παπαμανώλης Κ. (1989), Η Γη μας, Γεωγραφία Ε΄ τάξης, Τετράδιο εργασιών, ΟΕΔΒ, Αθήνα

4. Αποικιοκρατία

Στα τέλη του 19^{ου} αιώνα οι Ευρωπαίοι είχαν εξερευνήσει σχεδόν ολόκληρη την αφρικανική ήπειρο: τα ποτάμια, τις λίμνες και τα βουνά της και είχαν γνωρίσει τους λαούς που κατοικούσαν σε αυτή. Ωστόσο, δεν τους αρκούσε πια μόνο η εξερεύνηση και το εμπόριο, ήθελαν να ελέγχουν και τις νέες κερδοφόρες αφρικανικές αγορές. Ο ανταγωνισμός ήταν οξύς και έκλεισε με τη συνθήκη του Βερολίνου. Η Αγγλία είχε στην επιρροή της το βορειοανατολικό τμήμα (Αίγυπτος, Σουδάν), τα ανατολικά παράλια (Σομαλία, Κένυα, Ουγκάντα, Ροδεσία, Ν. Αφρική) και μέρος των δυτικών ακτών (Νιγηρία, Σιέρα Λεόνε). Στους Γάλλους δόθηκε η δυτική μεσογειακή ζώνη (Μαρόκο, Αλγερία, Τυνησία), όλο το δυτικό ισημερινό τμήμα (Καμερούν, Τσαντ, Νίγηρας, Γκάνα, Μάλι, Γκάμπια, Σενεγάλη) και το νησί Μαδαγασκάρη. Η Γερμανία εξασφάλισε το Τόγκο, τμήμα του Καμερούν και τη νοτιοδυτική Αφρική. Στο Βέλγιο παραχωρήθηκε η σημερινή Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό και το Ζαΐρ (πρώην Βελγικό Κονγκό). Στην Πορτογαλία δόθηκε η Αγκόλα, η Μοζαμβίκη και η Γουινέα. Στην Ιταλία δόθηκε η Λιβύη, η Ερυθραία και προσαρτήθηκε βίαια η Αιθιοπία (1936).

Έτσι σχεδόν όλη η Αφρική αποικιοποιήθηκε. Οι Ευρωπαίοι εκμεταλλεύονταν τις πρώτες ύλες, επέβαλλαν τη δική τους μορφή διακυβέρνησης και καθόριζαν τα εθνικά σύνορα κάθε χώρας χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τους τα παραδοσιακά όρια ή τα φυσικά σύνορα. Αυτό είναι εμφανές και σήμερα στον πολιτικό χάρτη της Αφρικής, όπου υπάρχουν χαραγμένα σύνορα σε ευθείες γραμμές.

Μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου οι Αφρικανοί άρχισαν να μάχονται για την ανεξαρτησία τους. Στα τέλη της δεκαετίας του 1960 σχεδόν όλη η Αφρική ήταν ελεύθερη. Ωστόσο η Αφρική ακόμη και σήμερα έχει πολλά προβλήματα που έχουν τις ρίζες τους στην αποικιοκρατία. Για παράδειγμα, πριν έρθουν οι Ευρωπαίοι, στην Αφρική ζούσαν πολλές φυλές. Οι αποικιοκράτες χώρισαν αυθαίρετα την Αφρική σύμφωνα με τα δικά τους συμφέροντα αδιαφορώντας για τους διάφορους πολιτισμούς και τις γλώσσες της ηπείρου. Μετά την ανεξαρτησία αρκετές φυλές βρέθηκαν στα νέα κράτη να συγκρούονται η μία με την άλλη για ποικίλους λόγους, γεγονός που οδηγεί συχνά σε εμφύλιους πολέμους.

Πηγές: Ιμπαζέμπο Ι. ((1994), Εξερευνώντας την Αφρική, Ερευνητές, Εγκυκλοπαίδεια Επιστήμη και Ζωή (1985), Χατζηιακώβου, Θεσσαλονίκη, τομ. 3, Υφήλιος-Το πανόραμα των κρατών της Γης (1986), Γιοβάνης ΑΕΒΕ

5. Απαρτχάιντ

Ο όρος «απαρτχάιντ» σημαίνει στην τοπική διάλεκτο «διαχωρισμός» και επιβλήθηκε από την κυβέρνηση της Νότιας Αφρικής σε όλα τα επίπεδα της ζωής. Ο διαχωρισμός με βάση τη φυλετική καταγωγή ξεκίνησε στην Αφρική από τα χρόνια των αποικιών, αλλά το «απαρτχάιντ» ως επίσημη πολιτική εισήχθη στις γενικές εκλογές του 1948. Ο νέος νόμος διαχώρισε τους πολίτες σε φυλετικές ομάδες, μαύρους, λευκούς, έγχρωμους και Ινδούς, ενώ οι περιοχές διαχωρίστηκαν ανάλογα μέσω εξαναγκαστικών εκτοπισμών.

Η κυβέρνηση εφάρμοσε το διαχωρισμό σε όλα τα επίπεδα της ζωής των ανθρώπων: στην παιδεία, την ιατρική φροντίδα και τις δημόσιες υπηρεσίες και, φυσικά, ήταν οι μαύροι αυτοί που λάμβαναν τις χειρότερες υπηρεσίες σε σχέση με τους λευκούς. Οι γάμοι μεταξύ ατόμων διαφορετικής φυλής απαγορεύτηκαν τον Ιούνιο του 1949 ενώ οι θέσεις εργασίας διαχωρίστηκαν επίσης ανάλογα με τη φυλή. Η μη συμμόρφωση με το νόμο σήμαινε σκληρό θάνατο για όποιον το αποτολούσε, ενώ οι μαύροι πολίτες ήταν υποχρεωμένοι να φέρουν μαζί τους βιβλιάριο με δακτυλικά αποτυπώματα, φωτογραφία και πληροφορίες για τις περιοχές στις οποίες τους επιτρεπόταν η είσοδος.

Το «απαρτχάιντ» προκάλεσε έντονη εσωτερική αντίσταση. Μια σειρά από εξεγέρσεις και διαμαρτυρίες προκάλεσαν την απαγόρευση της αντιπολίτευσης και οι ηγέτες της οδηγήθηκαν στη φυλακή. Το 1953 με νέους νόμους δίνεται η εξουσία στην κυβέρνηση να κηρύσσει με αυστηρότητα κατάσταση εκτάκτου ανάγκης και να εντείνει τα αντίποινα προς όσους διαμαρτυρόταν ή υποστήριζαν την ανάκληση του «απαρτχάιντ». Οι ποινές περιλάμβαναν πρόστιμα, φυλάκιση και μαστίγωση. Το 1960 μεγάλος αριθμός μαύρων πολιτών αρνείται να μεταφέρει τα βιβλιάρια «πάσου». Η κυβέρνηση κηρύσσει κατάσταση εκτάκτου ανάγκης, η οποία διήρκεσε 156 μέρες αφήνοντας πίσω της 69 νεκρούς και εκατοντάδες τραυματίες. Η κυβέρνηση κατέφευγε συχνά στις «καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης», χωρίς φειδώ μέχρι το 1989, κατά τη διάρκεια των οποίων ο καθένας μπορούσε να συλληφθεί χωρίς να του απαγγελθεί κατηγορία και να φυλακισθεί για διάστημα έως και 6 μηνών. Χιλιάδες άνθρωποι πέθαναν κατά την προφυλάκιση, συχνά μετά από φρικτά βασανιστήρια. Όσοι δικάστηκαν καταδικάστηκαν σε θάνατο, εξορίστηκαν ή καταδικάστηκαν σε ισόβια φυλάκιση, όπως ο Νέλσον Μαντέλα.

Το 1990 ο πρόεδρος Frederik Willem de Klerk ξεκίνησε τις διαπραγματεύσεις για τον τερματισμό του ρατσιστικού νόμου, με αποκορύφωμα τις πολυ-φυλετικές δημοκρατικές εκλογές του 1994, τις οποίες κέρδισε το κόμμα του Νέλσον Μαντέλα, το Αφρικανικό Εθνικό Κογκρέσο.

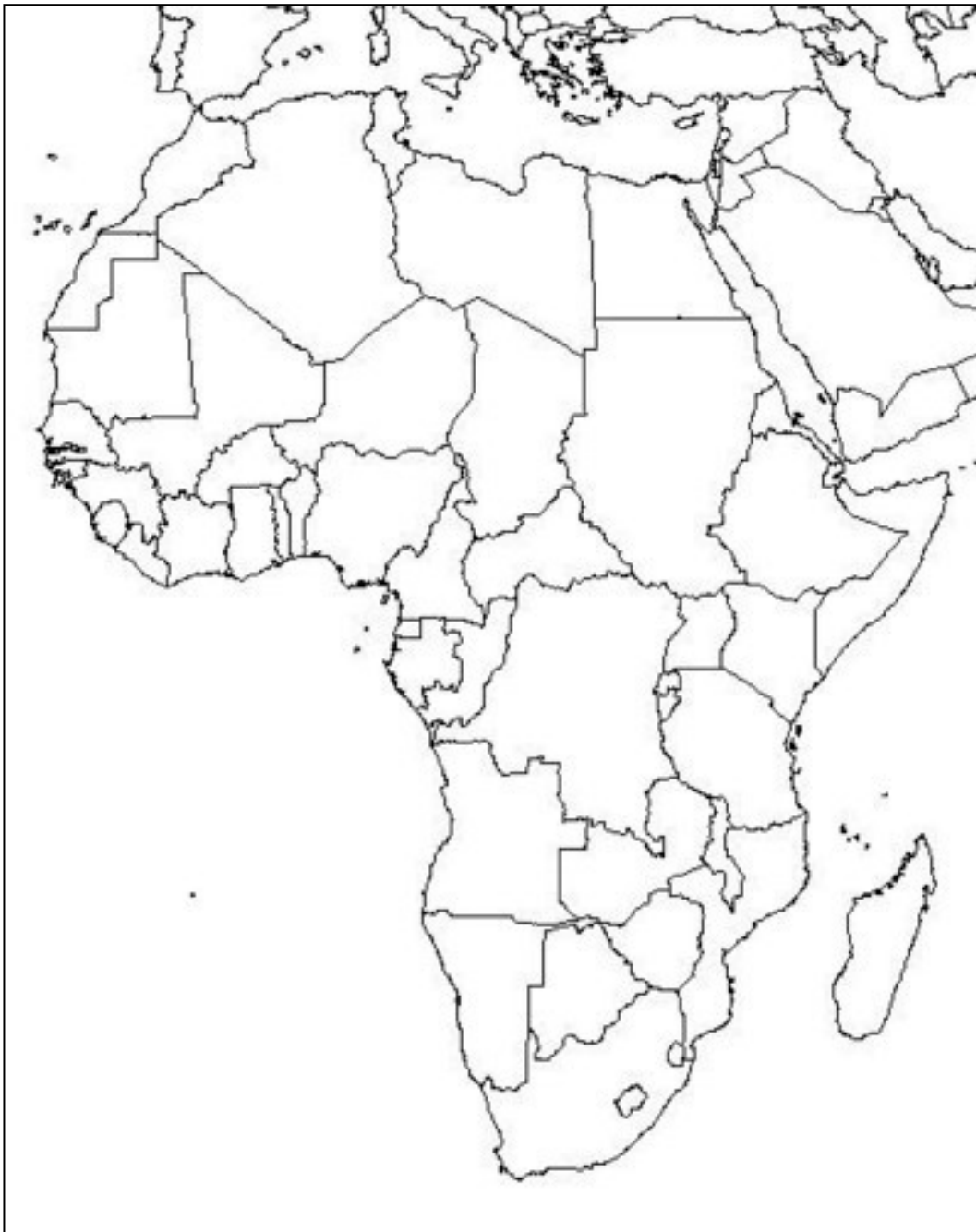
Πηγή: <http://tvxs.gr/news> και <http://el.wikipedia.org/> λήμμα: απαρτχάιντ

ΠΕΡΙΗΓΗΤΕΣ

Έργο της ομάδας είναι να εντοπίσουν τα αξιοθέατα σε πέντε μεγάλες πόλεις της Αφρικής, που αποτελούν πόλους έλξης τουριστών.

Ο παρακάτω πολιτικός χάρτης μπορεί να φωτοτυπηθεί και να δοθεί στην ομάδα των δημοσιογράφων με την οδηγία:

- ✓ να χρωματίσουν τη χώρα και να σημειώσουν τη θέση της πόλης που επισκέφθηκαν
- ✓ να σημειώσουν εθνικά πάρκα ή άλλα αξιοθέατα των χωρών αυτών
- ✓ να κολλήσουν σχετικές φωτογραφίες και να γράψουν λεζάντες

1. Γιοχάνεσμπουργκ

Το Γιοχάνεσμπουργκ είναι η μεγαλύτερη και πιο πυκνοκατοικημένη πόλη της Νοτιοαφρικανικής Δημοκρατίας. Ο πληθυσμός της, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, ανέρχεται σε 3 περίπου εκατομμύρια. Είναι επίσης η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη σε πληθυσμό της Αφρικής μετά το Κάιρο. Το Γιοχάνεσμπουργκ δεν είναι η πρωτεύουσα της Νοτιοαφρικανικής Δημοκρατίας, αλλά σε αυτή βρίσκεται το ανώτατο δικαστήριο της χώρας.

Η πόλη είναι χτισμένη σε υψόμετρο 1.700 μ. περίπου. Αρχικά στην περιοχή κατοίκησε μικρός αριθμός Μπαντού. Αργότερα εγκαταστάθηκαν στην περιοχή και λίγοι Ευρωπαίοι, αρχικά Ολλανδοί και Γερμανοί και στη συνέχεια Βρετανοί. Όμως η πόλη ιδρύθηκε το 1886 αμέσως μετά την ανακάλυψη των μεγάλων κοιτασμάτων χρυσού. Από τότε η ανάπτυξη του Γιοχάνεσμπουργκ είναι στενά συνδεδεμένη με την εκμετάλλευση των χρυσωρυχείων που είναι τα μεγαλύτερα του κόσμου. Αν και οι περισσότερες εγκαταστάσεις των μεταλλείων έχουν κλείσει, η χώρα σήμερα εξακολουθεί να κατέχει την πρώτη θέση στον κόσμο στην παραγωγή και το εμπόριο χρυσού και τη δεύτερη στα διαμάντια. Σημαντική ανάπτυξη παρουσιάζει επίσης η βιομηχανία κυρίως στις κατασκευές μηχανών και μηχανημάτων, υφασμάτων, τροφίμων κτλ.

Στην πόλη υπάρχει Πανεπιστήμιο, μεγάλο αστεροσκοπείο, Γεωλογικό μουσείο και πολλά επιστημονικά ιδρύματα.

Ο επισκέπτης πρέπει οπωσδήποτε να επισκεφτεί το μουσείο του Απαρτχάιντ, όπου θα έχει την ευκαιρία να δει πολλές φωτογραφίες και μαγνητοσκοπημένες σκηνές από τις διακρίσεις που είχαν επιβάλει οι λευκοί στους έγχρωμους κατοίκους της χώρας. Ως αποτέλεσμα 20 εκατομμύρια έγχρωμοι κάτοικοι θεωρούνταν άνθρωποι δεύτερης κατηγορίας. Το απαρτχάιντ καταργήθηκε το 1994 με την εκλογή ως Προέδρου του Νέλσον Μαντέλα. Σήμερα η Νότια Αφρική αναφέρεται συχνά ως χώρα του Ουράνιου Τόξου, για να περιγραφεί η πολυπολιτισμική σύνθεση των κατοίκων και να φανεί ότι ο ρατσισμός του απαρτχάιντ έδωσε τη θέση του σε ένα πνεύμα ισότητας και αλληλεγγύης.

Για όποιον θέλει να μάθει την ιστορία ολόκληρης της Αφρικής δεν έχει παρά να επισκεφτεί το Αφρικανικό Μουσείο.

Ένα πολύ ενδιαφέρον μέρος είναι η Πόλη των Ορυχείων Χρυσού, όπου μπορεί κάποιος να δει τα παλιά ορυχεία.

Το Γιοχάνεσμπουργκ σήμερα είναι μια πόλη που έχει επεκταθεί πάρα πολύ. Είναι όχι μόνο το οικονομικό κέντρο της Νοτιοαφρικανικής Δημοκρατίας αλλά και ολόκληρης της αφρικανικής ηπείρου. Ωστόσο, μπορεί κάποιος κάνοντας βόλτα στην πόλη να διαπιστώσει τις αντιθέσεις: από τη μια πλευρά όμορφα προάστια και από την άλλη φτωχογειτονιές. Το Σοβέτο, ένα σύμπλεγμα με 39 γειτονιές όπου ζουν 1 εκατομμύριο περίπου μαύροι κάτοικοι μάς φέρνει σε επαφή με τη σκληρή πραγματικότητα της ζωής στις παραγκουπόλεις.

Πηγή: Υφήλιος-Το πανόραμα των κρατών της Γης (1986), Γιοβάνης ΑΕΒΕ

Φωτογραφικό υλικό

Εικόνα 1: Το Γιοχάνεσμπουργκ: διάφορες όψεις της πόλης

Εικόνα 2: Η είσοδος του μουσείου Απαρτχάιντ. Ο επισκέπτης έρχεται σε επαφή με το καθεστώς των διακρίσεων που ίσχυε παλιότερα στη χώρα. Σε κάθε χώρο υπήρχαν δύο ξεχωριστές εισοδοι ανάλογα με το χρώμα .

Εικόνα 3: Εκθέματα του Μουσείου Απαρτχάιντ

Εικόνα 4: Ο Νέλσον Μαντέλα, ο ηγέτης των μαύρων, που πρωτοστάτησε στους αγώνες για την κατάργηση του απαρτχάιντ.

Εικόνα 5: Ορυχεία χρυσού

Ναϊρόμπι

Η πόλη, που οι κάτοικοί της την ονομάζουν «Πράσινη πόλη του Ήλιου», είναι χτισμένη στις όχθες του ποταμού Ναϊρόμπι και σε υψόμετρο 1.662 μέτρα και χαρακτηρίζεται ως η πρωτεύουσα των σαφάρι σε όλο τον κόσμο.

Το Ναϊρόμπι είναι μία σχετικά νέα πόλη, αφού ιδρύθηκε το 1899. Μέχρι το 1890 δεν ήταν τίποτε άλλο παρά ένας βαλτότοπος. Την περίοδο εκείνη όμως μία αγγλική εταιρία, που είχε ως έργο να κατασκευάσει το σιδηροδρομικό δίκτυο της Κένυας, έφτιαξε ένα σταθμό στις όχθες ενός μικρού ρέματος, το οποίο οι Μασάι Μάρα ονόμαζαν uaso nairobi που σημαίνει κρύο νερό. Πολύ γρήγορα αυτός ο μικρός σταθμός επεκτάθηκε και έγινε το κέντρο των σιδηροδρομικών συγκοινωνιών. Έτσι, το 1901 η πρωτεύουσα της Κένυας, που μέχρι τότε ήταν η Μομπάσα, μεταφέρθηκε στο Ναϊρόμπι. Ακόμη όμως και τότε το Ναϊρόμπι δεν ήταν τίποτε άλλο παρά μια μικρή πόλη, κατά μήκος των δρόμων της οποίας υπήρχε μια σειρά από μικρά μπανγκαλόου με σιδερένιες οροφές, ενώ ανενόχλητα περπατούσαν στους δρόμους λιοντάρια και ρινόκεροι. Γύρω στο 1920 όμως, που άρχισε να λειτουργεί ο σιδηρόδρομος, η πόλη ξαναχτίστηκε με ένα πολεοδομικό σχέδιο αγγλικού τύπου που τη διαιρεί σε ξεχωριστές συνοικίες: στο κέντρο βρίσκεται το εμπορικό κέντρο, στα ανατολικά η ινδική συνοικία, στα νοτιοανατολικά η αφρικανική και στα δυτικά και βόρεια οι ευρωπαϊκές συνοικίες. Όλες οι συνοικίες είναι γεμάτες από καταπράσινα πάρκα πνιγμένα στις βοκαμβίλιες. Στην πόλη, εκτός από μεγαλοπρεπή κτίρια, χτίστηκαν και ξενοδοχεία για να φιλοξενηθούν οι πρώτοι τουρίστες, που ήταν οι κυνηγοί μεγάλων άγριων ζώων.

Σήμερα το Ναϊρόμπι είναι μία μοντέρνα πόλη που έχει 2,5 εκατομμύρια κατοίκους και είναι η τρίτη μεγάλη πόλη της Αφρικής μετά από το Κάιρο και το Γιοχάνεσμπουργκ. Στην πόλη υπάρχει πανεπιστήμιο, πολυτεχνείο πολλά ινστιτούτα ερευνών και βιβλιοθήκες, ενώ διοργανώνονται και πολλές εμπορικές δραστηριότητες. Επίσης, στο Ναϊρόμπι βρίσκεται η έδρα της μεταλλουργικής βιομηχανίας της Κένυας, καθώς και βιομηχανίες φαρμάκων και τροφίμων (καφέ, μπίρας, κονσερβοποίησης κρεάτων, φρούτων).

Η πόλη είναι οδικός και σιδηροδρομικός κόμβος από τον οποίο ξεκινούν μεγάλες αρτηρίες που συνδέουν τη χώρα με την Ουγκάντα. Έχει διεθνές αεροδρόμιο.

(Πηγή: Βικιπαίδεια, Νέος παγκόσμιος Άτλας – εκδ. Δομή, Ταξιδιωτικός οδηγός Lonely Planet – Ναϊρόμπι)

Φωτογραφικό υλικό

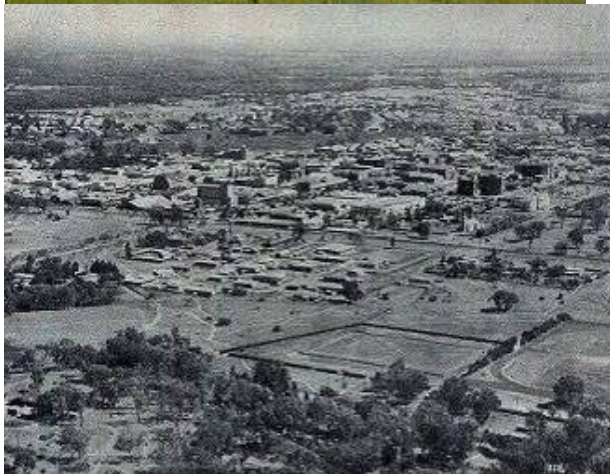
Εικόνα 1: Το βουνό Κένυα που είναι το ψηλότερο της χώρας.

Εικόνα 2: Η λίμνη Βικτώρια που βρίσκεται στα δυτικά της χώρας. Είναι η δεύτερη μεγαλύτερη σε μέγεθος λίμνη του κόσμου. Το ψάρεμα στα νερά της αποτελεί πηγή πλούτου για τους Κενυάτες.

Εικόνα 3: στην Κένυα υπάρχουν απέραντα λιβάδια που βρίσκουν καταφύγιο πολλά ενδημικά είδη.

Εικόνα 4: Το Ναϊρόμπι από ψηλάπαλαιότερα

Εικόνα 5: Το Ναϊρόμπι από ψηλά ...σήμερα

Εικόνα 6: Το εμπορικό κέντρο της πόλης

Εικόνα 7: Κυκλοφοριακά προβλήματα στους δρόμους της πόλης

Εικόνα 8: Σκηνές από τη ζωή στις παραγκουπόλεις του Ναϊρόμπι. Οι κάτοικοι των παραγκουπόλεων ζουν σε πολύ άσχημες συνθήκες. Τα σπίτια τους είναι κατασκευασμένα από ευτελή υλικά με μεταλλικές σκεπές, δεν υπάρχει τρεχούμενο νερό και αποχέτευση, ενώ στην άκρη των δρόμων συσσωρεύονται πολλά σκουπίδια

Εικόνα 9: Η Κιμπέρα είναι μια συνοικία του Ναϊρόμπι που βρίσκεται στα νοτιοδυτικά του κέντρου της πόλης. Είναι η μεγαλύτερη παραγκούπολη της Αφρικής και σ' αυτή κατοικούν περίπου ένα εκατομμύριο άνθρωποι.

Εικόνα10: Το εθνικό Μουσείο του Ναϊρόμπι. Ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει 900 τουλάχιστον βαλσαμωμένα πουλιά και ζώα, εκθέματα που σχετίζονται με τη ζωή και τον πολιτισμό όλων των φυλών που ζουν τη Κένυα.

Εικόνα 11: Στις παρυφές της πόλης του Ναϊρόμπι βρίσκεται το Εθνικό πάρκο, το οποίο είναι από τα σπουδαιότερα αξιοθέατα της πόλης. Αν δεν έχετε χρόνο να επισκεφτείτε τα μεγάλα εθνικά πάρκα της νότιας Κένυα, τότε στο Εθνικό Πάρκο που απέχει λίγα χιλιόμετρα από το κέντρο της πόλης, θα έχετε την ευκαιρία να δείτε από κοντά ζέβρες, γαζέλες, στρουθοκαμήλους, λιοντάρια, τσιτάχ, λεοπαρδάλεις. Κυρίως όμως θα δείτε τους μαύρους ρινόκερους. Το πάρκο αυτό φιλοξενεί το μεγαλύτερο αριθμό αυτών των ζώων που

υπάρχουν στον κόσμο (πάνω από 50 ζώα). Δίπλα στην κεντρική είσοδο του πάρκου βρίσκεται ο χώρος που το 1989 ο πρώην πρόεδρος της χώρας έκαψε δέκα τόνους ελεφαντόδοντο, για να διαμαρτυρηθεί για το διεθνές εμπόριο ελεφαντοστού.

Κινσάσα

Η Κινσάσα είναι η πρωτεύουσα και μεγαλύτερη πόλη της Λαϊκής Δημοκρατίας του Κονγκό, που από το 1971 έως το 1997 ονομαζόταν Ζαΐρ.

Η πόλη είναι χτισμένη στην αριστερή όχθη του ποταμού Κονγκό. Ο πληθυσμός της, σύμφωνα με την απογραφή του 2007, είναι περίπου 8 εκατομμύρια κάτοικοι.

Η πόλη ιδρύθηκε το 1881 από τον εξερευνητή Χένρι Στάνλεϊ και αρχικά ονομάστηκε Λεοποντβίλ προς τιμήν του Βασιλιά Λεοπόλδου Β' του Βελγίου. Ο Στάνλεϊ είχε υπό την προσωπική του ιδιοκτησία το μεγαλύτερο μέρος της περιοχής που σήμερα αποτελεί τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό.

Η Κινσάσα άρχισε να αναπτύσσεται από το 1927, όταν έγινε πρωτεύουσα της πλούσιας βελγικής αποικίας. Ταυτόχρονα στην πόλη άρχισε να αναπτύσσεται έντονη βιομηχανική δραστηριότητα και χρησιμοποιήθηκε και ως πλωτό λιμάνι για τη μεταφορά εμπορευμάτων μέσω του ποταμού Κονγκό.

Το 1960 η χώρα απέκτησε την ανεξαρτησία της και το 1966 το Λεοποντβίλ άλλαξε το όνομα του σε Κινσάσα στο πλαίσιο αλλαγής όλων των ευρωπαϊκών ονομάτων. Σήμερα το μόνο που μαρτυρά το αποικιακό παρελθόν της πόλης είναι ορισμένα μνημεία αφιερωμένα στο Στάνλεϊ και το Λεοπόλδο.

Η Κινσάσα αρχικά, στα χρόνια της αποικιοκρατίας, ήταν μία πόλη 400.000 κατοίκων. Μετά από την ανεξαρτησία, στην πόλη άρχισαν να καταφθάνουν πολλοί πρόσφυγες από όλα τα σημεία της χώρας, για να αναζητήσουν δουλειά ή για να αποφύγουν τις εθνοφυλετικές διαμάχες. Έτσι, μέσα σε πολύ λίγα χρόνια ο πληθυσμός της πόλης αυξήθηκε κατακόρυφα. Οι πρόσφυγες αρχικά προσπάθησαν να δημιουργήσουν ξεχωριστές συνοικίες κατά φυλές μέσα στην πόλη, σιγά σιγά όμως αναμίχθηκαν. Γενικά η εγκατάσταση όλων αυτών των ανθρώπων στην πόλη έγινε ανεξέλεγκτα και χωρίς οργάνωση. Έτσι, σήμερα στο νότιο τμήμα της Κινσάσα έχει προστεθεί μία συνοικία η οποία αποτελείται από πολλές καλύβες και φτωχόσπιτα ιθαγενών. Εκεί παρατηρούνται πολλές ελλείψεις στις υποδομές και η καθημερινή ζωή των ανθρώπων είναι πολύ υποβαθμισμένη.

Στην Κινσάσα υπάρχει αξιόλογη οικονομική δραστηριότητα. Ανάπτυξη παρουσιάζει η βιομηχανία τροφίμων, των υφαντουργικών προϊόντων, της βυρσοδεψίας και της υποδηματοποιίας, καθώς και το εμπόριο που διεξάγεται στον ποταμό Κονγκό.

Σήμερα στην Κινσάσα υπάρχει πανεπιστήμιο και αρκετά μουσεία. Είναι ένα σημαντικό πολιτιστικό και πνευματικό κέντρο για την Κεντρική Αφρική, μια ανθηρή κοινότητα των μουσικών και των καλλιτεχνών.

(Πηγή: Βικιπαίδεια, Παγκόσμιος Γεωγραφικός Άτλας, www.cc-grece.com/ και Υφήλιος-Το πανόραμα των κρατών της Γης (1986), Γιοβάνης ΑΕΒΕ

Φωτογραφικό υλικό Πηγή φωτογραφιών: <http://congo.gr/> και google)

Εικόνα 1 Το κέντρο της πόλης
δρόμους

Εικόνα2: Κυκλοφοριακά προβλήματα στους

Εικόνα3: Στο λιμάνι του ποταμού Κονγκό

Εικόνα 4: Το δεύτερο μεγαλύτερο τροπικό δάσος στον κόσμο υπάρχει στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Σύμφωνα με τα Ηνωμένα Έθνη το δάσος χάνει κάθε χρόνο μία έκταση με δέντρα ίση με την Ελβετία. Σε αυτό ζουν από 250.000 μέχρι 500.000 Πυγμαίοι, πολλοί από τους οποίους δεν έχουν ποτέ ακούσει για Internet. Ζουν κυνηγώντας όπως οι πρόγονοί τους. Οι Πυγμαίοι, τουλάχιστον όπως τους γνωρίζαμε μέχρι τώρα, αλλάζουν. Γίνονται εργάτες, αφομοιώνονται με τους υπόλοιπους, πολλοί κυνηγούν, αλλά τα θηράματα μειώνονται.

Εικόνα 5: Έξω από την Κινσάσα σε μια τοποθεσία 30 εκταρίων παρθένου δάσους ζουν 52 πίθηκοι βοποβος.

Η Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό είναι η μοναδική χώρα σε όλο τον κόσμο που φιλοξενεί το μεγαλύτερο αριθμό βοποβος που ζουν ελεύθερα στην άγρια φύση.

Εικόνα 6: Η ορχήστρα της Κινσάσα, είναι μια ορχήστρα ανθρώπων που ζουν φτωχικά και καθημερινά παλεύουν με τις πολύ μεγάλες δυσκολίες διαβίωσής τους. Όμως, έχουν πολύ μεγάλη αγάπη για τη μουσική.

Λάγκος

Το Λάγκος (Έκο στην τοπική διάλεκτο) είναι η πρώην πρωτεύουσα της Νιγηρίας. Σήμερα είναι η μεγαλύτερη σε πληθυσμό πόλη της χώρας και σημαντικό λιμάνι. Ο πληθυσμός της ανέρχεται σε 8 περίπου εκατομμύρια κατοίκους (το 2006). Είναι η δεύτερη πιο πυκνοκατοικημένη πόλη στην Αφρική.

Το Λάγκος ιδρύθηκε, άγνωστο πότε, από τη φυλή των Γιορούμπα. Το όνομά της η πόλη το πήρε από τους Πορτογάλους αποικιοκράτες το 15^ο αιώνα. Για περισσότερο από τετρακόσια χρόνια ήταν ένα απέραντο σκλαβοπάζαρο που το μάζιζε η ελονοσία. Στα τέλη του 19ου αιώνα το κατέλαβαν οι Βρετανοί. Αργότερα αποτέλεσε μέρος της Σιέρα Λεόνε και της Χρυσής Ακτής. Το 1906, ως ανεξάρτητη αποικία, το Λάγκος ενσωματώθηκε στη Νιγηρία. Από το 1960 που η Νιγηρία ανεξαρτητοποιήθηκε από τους Βρετανούς μέχρι και το 1991 ήταν η πρωτεύουσα της χώρας. Εκείνη τη χρονιά η πρωτεύουσα μεταφέρθηκε στην κατασκευασμένη γι' αυτό το σκοπό πόλη της Αμπούτζα, στα βορειοδυτικά της χώρας.

Το Λάγκος είναι χτισμένο πάνω σε νησιά, που περιστοιχίζουν τη νοτιοδυτική πλευρά της λιμνοθάλασσας Λάγκος. Αρχικά αναπτύχθηκε ως λιμάνι και στη συνέχεια επεκτάθηκε προς το εσωτερικό της χώρας και έγινε και το διοικητικό της κέντρο. Το Λάγκος, αν και δεν είναι πρωτεύουσα της Νιγηρίας, αποτελεί το κέντρο της οικονομικής ζωής της χώρας. Το λιμάνι του είναι το τρίτο μεγαλύτερο της Αφρικής και αποτελεί σημαντικό διαμετακομιστικό κέντρο του πετρελαίου που παράγεται στη χώρα, η οποία είναι 8^η παγκοσμίως στην παραγωγή αργού πετρελαίου. Παρόλα αυτά όμως παραμένει ένα από τα φτωχότερα κράτη του πλανήτη με περίπου το 70% των κατοίκων της να ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας.

Το Λάγκος είναι επίσης πολιτιστική πρωτεύουσα και κέντρο της κινηματογραφικής βιομηχανίας της Νιγηρίας. Στην πόλη λειτουργούν έξι πανεπιστήμια. Η πόλη είναι αδελφοποιημένη με αρκετές πόλεις του εξωτερικού, μεταξύ άλλων και με την αρχαία Ολυμπία.

Πηγή: Υφήλιος-Το πανόραμα των κρατών της Γης (1986), Γιοβάνης ΑΕΒΕ

Φωτογραφικό υλικό

Εικόνα 1: Το Λάγκος: η πόλη από ψηλά

Εικόνα 2: Μια γειτονιά της πόλης

Εικόνα 3: Κυκλοφοριακά προβλήματα στους δρόμους του Λάγκος

Εικόνα 4: Η ζωή στις παραγκουπόλεις του Λάγκος.

Στις όχθες της λιμνοθάλασσας του Λάγκος, βρίσκεται η Μακοκο, μία από τις 200 παραγκουπόλεις του πόλης, στην οποία ζουν 25.000 άνθρωποι μέσα σε ξύλινες και μεταλλικές καλύβες που στέκονται με ξυλοπόδαρα μέσα στο βρώμικο νερό. Οι περισσότεροι κάτοικοι της Μακοκο ασχολούνται με το ψάρεμα. Οι μεγάλοι βγαίνουν στα ανοιχτά του Ατλαντικού με ξύλινες βάρκες για να ψαρέψουν. Τα παιδιά με τις γυναίκες ανάβουν φωτιές για να καπνίσουν τα ψάρια, μια πατροπαράδοτη μέθοδος συντήρησης, που επιτρέπει για μεγάλο χρονικό διάστημα την πώλησή τους, στις αγορές του Λάγκος. Το ηλεκτρικό είναι μεγάλη πολυτέλεια, το πόσιμο νερό αγοράζεται σε ψηλές τιμές από τους φτωχούς Νιγηριανούς και το αποχετευτικό δίκτυο είναι ανύπαρκτο.

Εικόνα 7: Κρεσπώλης στην αγορά του Λάγκος

Εικόνα 5: Για περισσότερα από 50 χρόνια η εξόρυξη αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου στη Νιγηρία σημαίνει πλούτο για τους λίγους προνομιούχους και πολλά δεινά τόσο για το λαό όσο και για το περιβάλλον. Υπολογίζεται ότι 500 εκατομ. γαλόνια πετρελαίου έχουν διαρρεύσει στον ποταμό Νίγηρα.

Τύνιδα

Η Τύνιδα είναι χτισμένη στα βόρεια παράλια της Αφρικής. Είναι η πρωτεύουσα της Τυνησίας και με πληθυσμό 730.000 κατοίκους, όμως γύρω από την πόλη υπολογίζεται ότι ζουν περίπου 2 εκατομμύρια άνθρωποι.

Η γεωγραφική θέση της Τύνιδας επηρέασε πάρα πολύ την εξέλιξη της πόλης. Χτισμένη στα παράλια της Μεσογείου αποτέλεσε το σταυροδρόμι των πολιτισμών που αναπτύχθηκαν στην περιοχή. Αρχικά ήταν αποικία των Φοινίκων, στη συνέχεια πέρασε στα χέρια των Ρωμαίων και τον 7ο αιώνα μ.Χ. στους Άραβες. Εκείνη την περίοδο χτίστηκε και η Μεδίνα, το ιστορικό της σήμερα κέντρο. Στα τέλη του 19ου αιώνα πέρασε στα χέρια των Γάλλων μέχρι το 1956, οπότε η Τυνησία απέκτησε την ανεξαρτησία της.

Η Τύνιδα είναι μια πόλη όπου κυριαρχούν και εντυπωσιάζουν οι αντιθέσεις: γυναίκες με παραδοσιακές μαντίλες περπατούν στα στενά σοκάκια της παλιάς πόλης, άνδρες με κόκκινα καπέλα καθισμένοι σε καφενεία καπνίζουν το ναργιλέ τους, ενώ λίγα μέτρα πιο πέρα νέες κοπέλες ντυμένες με την τελευταία λέξη της μόδας χαζεύουν τις βιτρίνες των μοντέρνων πολυκαταστημάτων στις φαρδιές λεωφόρους της νέας πόλης.

Η παλιά πόλη, η Μεντίνα, που περιβάλλεται από τείχη, έχει με δύο κύριες πύλες εισόδου, την Μπαμπ Μπαρ από τα ανατολικά και την Πλας ντε Κάσμπα στα δυτικά. Η ρυμοτομία της έχει προσαρμοστεί στις κλιματολογικές συνθήκες του τόπου. Τα σπίτια είναι χτισμένα κολλητά το ένα δίπλα στο άλλο, δημιουργώντας έτσι ένα λαβύρινθο από στενά σοκάκια, τα οποία προστατεύονται από τον καυτό μεσογειακό ήλιο. Σ' αυτά τα στενά σοκάκια, που λέγονται σουκ, οι μικροπωλητές έχουν στήσει το παζάρι, ενώ δίπλα τους εδρεύουν μικρά εργαστήρια χρυσοχόων, σιδηρουργών και άλλων επαγγελματιών. Στο κέντρο της Μεντίνας βρίσκεται το τζαμί και τα διοικητικά κτίρια.

Από την Μπαμπ Μπαρ ξεκινάει μια φαρδιά λεωφόρος που οδηγεί στη νέα πόλη, η οποία έχει εντελώς διαφορετικό στυλ και ατμόσφαιρα από την παλιά πόλη: κυκλικές πλατείες, ψηλά λευκά κτίρια χτισμένα τον 19ο αιώνα στο αρχιτεκτονικό στυλ του Παρισιού, φαρδιά πεζοδρόμια και δρόμους, δεκάδες καφενεία, αρτοποιεία και ζαχαροπλαστεία, άπλετο φως, αίσθηση ευρυχωρίας, μια πραγματική μικρογραφία του Παρισιού. Η νέα πόλη έχει το χρώμα και την ατμόσφαιρα περισσότερο ευρωπαϊκής παρά αφρικανικής πόλης.

Λίγα χιλιόμετρα πιο βόρεια, εκεί που η Τύνιδα αγγίζει τη Μεσόγειο, βρίσκεται η αρχαία Καρχηδόνα. Δυστυχώς σώζονται μόνο μερικές στήλες, τα Ρωμαϊκά λουτρά και ένα αμφιθέατρο. Στο μουσείο υπάρχουν ευρήματα από ρωμαϊκές βίλες, καθώς οι Ρωμαίοι κατέλαβαν την αρχαία Καρχηδόνα το 146 π.Χ.

(Πηγή: Καθημερινή, 16-01-11/ Νέος παγκόσμιος Άτλας/Βικιπαίδεια)

Φωτογραφικό υλικό

Εικόνα 1: Η Τύνιδα από ψηλά: διάφορες περιοχές της πόλης

Εικόνα 2: Κεντρικοί δρόμοι της Τύνιδας

Εικόνα 3: Τα στενά δρομάκια, τα σουκ, της παλιάς πόλης.

Εικόνα 4: Στα σουκ, στην καρδιά της Μεντίνας, υπάρχουν μικρά μαγαζιά που μπορεί κανείς να βρει υφάσματα, αρώματα και πολλά άλλα είδη.

Εικόνα 5: Το σουκ, όπως φαίνεται από πάνω.

Εικόνα 6: Ρωμαϊκά ψηφιδωτά, που ο επισκέπτης μπορεί να θαυμάσει στο μουσείο Μπαρντό

Εικόνα 7: Ερείπια από την αρχαία Καρχηδόνα